

REPUBLIKA
SLOVENIJA

VARUH
ČLOVEKOVIH
PRAVIC

POROČILO O IZVAJANJU NALOG DPM V LETU 2022

DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM PO
OPCIJSKEM PROTOKOLU H KONVENCIJI OZN
PROTI MUČENJU IN DRUGIM KRUTIM,
NEČLOVEŠKIM ALI PONIŽEVALNIM
KAZNIM ALI RAVNANJU

2022

REPUBLIKA
SLOVENIJA

VARUH
ČLOVEKOVIH
PRAVIC

**POROČILO VARUHA ČLOVEKOVIH PRAVIC
REPUBLIKE SLOVENIJE O IZVAJANJU
NALOG DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA
MEHANIZMA PO OPCIJSKEM PROTOKOLU
H KONVENCIJI OZN PROTI MUČENJU IN
DRUGIM KRUTIM, NEČLOVEŠKIM ALI
PONIŽEVALNIM KAZNIM ALI RAVNANJU ZA
LETO 2022**

Ljubljana, maj 2023

KAZALO

1. IZVAJANJE NALOG IN POOBLASTIL DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA V LETU 2022 5

1.1 SPLOŠNO	6
1.2 SODELOVANJE Z NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI	8
1.3 OBISKI KRAJEV ODVZEMA PROSTOSTI	9
1.3.1 Obiski v letu 2022	9
1.4 URESNIČEVANJE PRIPOROČIL DPM	13
1.4.1 Statistični pregled priporočil DPM v letu 2022	14
1.5 MEDNARODNE IN DRUGE DEJAVNOSTI DPM	17
1.6 FINANCE	18
1.7 SKLEP	19

2. OBISKI KRAJEV ODVZEMA PROSTOSTI 23

2.1 OBISKI KRIZNIH CENTROV ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE	24
2.2 OBISKI STROKOVNIH CENTROV ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI TEŽAVAMI IN MOTNJAMI	31
2.3 OBISKI CENTROV ZA USPOSABLJANJE, DELO IN VARSTVO	37
2.4 OBISKI VARSTVENO-DELOVNIH CENTROV	47
2.5 OBISKI DOMOV STAREJŠIH	63
2.6 OBISKI POSEBNIH SOCIALNOVARSTVENIH ZAVODOV	74
2.7 OBISKI PSIHIATRIČNIH BOLNIŠNIC	78
2.8 OBISKI ZAVODOV ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA	81
2.9 OBISKI POLICIJSKIH POSTAJ	87
2.10 OBISK CENTRA ZA TUJCE V POSTOJNI	94

3. PRILOGE 97

3.1 DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM (DPM) - PREGLED OBISKOV V LETU 2022	98
3.2 PREGLED NEKATERIH DRUGIH DEJAVNOSTI DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA (DPM) V LETU 2022	108
3.3 DRUGE PRILOGE	113

Legenda:

pohvale Varuha

opozorila Varuha

1. IZVAJANJE NALOG IN POOBLASTIL DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA V LETU 2022

1.1 SPLOŠNO

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (Varuh) v tem dokumentu poroča o izvajanju nalog in pooblastil državnega preventivnega mehanizma (DPM) v letu 2022 po **Opcijskem protokolu h Konvenciji proti mučenju in drugim oblikam okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja** (Opcijski protokol), ki ga je Generalna skupščina Organizacije združenih narodov sprejela na 57. zasedanju 18. decembra 2002, za podpisovanje in ratifikacijo pa je na voljo od 4. februarja 2003.¹ **Opcijski protokol vzpostavlja sistem rednih (preventivnih) obiskov neodvisnih mednarodnih in državnih organov na krajih, kjer je ljudem odvzeta prostost,² da bi preprečili mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja.³** Na mednarodni ravni je bil z Opcijskim protokolom ustanovljen Pododbor za preprečevanje mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja Odbora proti mučenju (SPT), vsaka država pogodbenica tega protokola pa je zavezana, da **na državni ravni ustanovi, določi in vzdržuje organ ali več organov za obiskovanje krajev, kjer je ljudem odvzeta prostost zaradi preprečevanja mučenja in drugega okrutnega, nečloveškega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja (DPM).⁴**

Naloga vsakega DPM je, da obiskuje vse kraje odvzema prostosti v državi in preverja ravnanje z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, da bi se okrepilo njihovo varstvo pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. Ob upoštevanju pravnih norm DPM ustreznim organom priporoča, kako naj izboljšajo razmere in ravnanje z osebami ter preprečijo mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega, poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. V zvezi s tem lahko poda predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom.⁵

Varuhu so bile leta 2006 z Zakonom o ratifikaciji Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju (MOPPM) zaupane pomembne dodatne naloge in pooblastila DPM.⁶ Varuh je prepričan, da sta bila razloga za to (1) poudarjena Varuhova pozornost, ki jo (je) ves čas namenja(l) obravnavi pobud oseb, ki

1 Za Slovenijo je Opcijski protokol začel veljati 22. februarja 2007 – glej Uradni list RS, št. 17/07, MP št. 3/07.

2 Opcijski protokol določa kraj odvzema prostosti v 4. členu.

3 Glej 1. člen Opcijskega protokola.

4 V 17. členu Opcijski protokol določa: »Vsaka država pogodbenica najpozneje leto po začetku veljavnosti tega protokola, njegovi ratifikaciji ali pristopu k njemu vzpostavi, določi ali ustanovi enega ali več neodvisnih državnih preventivnih mehanizmov za preprečevanje mučenja. Mehanizmi, ki so jih vzpostavile decentralizirane enote, se lahko za namene tega protokola določijo za državne preventivne mehanizme, če so v skladu z njegovimi določbami.«

5 Glej 19. člen Opcijskega protokola.

6 Uradni list RS, št. 114/06 – Mednarodne pogodbe, št. 20/06.

jim je odvzeta prostost, ter (2) njegova preventivna vloga na tem področju z ustaljenim in izoblikovanim načinom delovanja pri obiskovanju krajev, kjer so osebe, ki jim je bila odvzeta prostost. Poleg tega je bila pri tem gotovo pomembna tudi njegova neodvisnost (funkcionalna, osebna in finančna), ki je zagotovljena z Ustavo Republike Slovenije in Zakonom o varuhu človekovih pravic.

Varuh je s tem, ko so mu (bile) zaupane tudi naloge in pooblastila DPM, postal sestavni del splošno veljavnega sistema pod okriljem Organizacije združenih narodov, ki na mednarodni in državni ravni uveljavlja (dodatni) mehanizem za preprečevanje mučenja in drugih oblik grdega ravnanja z ljudmi, ki jim je bila odvzeta prostost. **Ta temelji predvsem na rednih obiskih krajev odvzema prostosti.** Namen teh preventivnih obiskov je preprečiti mučenje ali drugo grdo ravnanje, še preden se zgodi.

Od leta 2015 v okviru Varuha deluje posebna enota DPM, ki ne obravnava individualnih pobud, temveč obiskuje le kraje odvzema prostosti in opravlja druge naloge DPM. Tako je Varuh zagotovil ločitev obeh svojih dejavnosti, to je preventivne, ki jih opravlja DPM, in odzivne, kar pomeni obravnavanje prejetih pobud. Potrebo po taki ločitvi izrecno poudarja 32. točka Smernic o državnih preventivnih mehanizmih SPT,⁷ sprejetih na dvanajstem zasedanju v Ženevi od 15. do 19. novembra 2010. Ta določa, da se morajo, kadar organ, pristojen za DPM, poleg nalog v skladu z Opcijskim protokolom opravlja tudi druge naloge, naloge DPM opravljati v okviru ločene enote ali oddelka, ki ima svoje osebje in ločen proračun. Izvajanje nalog in pooblastil DPM je tako precej bolj organizirano in s tem učinkovitejše. Boljša organiziranost dela omogoča tudi boljšo pripravo na posamezni obisk, njegovo izvedbo in izdelavo poročila o obisku. Delovanje posebne notranje organizacijske enote Varuha, ki izvaja le naloge in pooblastila DPM, je leta 2017 določil tudi Zakon o dopolnitvah Zakona o varuhu človekovih pravic (ZVarCP-B)⁸ v 50.c členu, določa pa tudi, da DPM vodi namestnik varuha, ki ga za določeno obdobje pooblasti varuh.

V enoti DPM so tudi v letu 2022 poleg namestnika varuha in vodje DPM Ivana Šeliha delovali svetovalci Varuha: Robert Gačnik, dipl. varstvoslovec, specialist kriminalističnega preiskovanja (odgovoren za obiske zaporov, policijskih postaj, centra za tujce in azilnega doma), mag. Jure Markič, univ. dipl. pravnik (odgovoren za obiske socialnovarstvenih zavodov in psihiatričnih bolnišnic), Ana Polutnik, univ. dipl. pravnica (odgovorna za obiske strokovnih centrov za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami in drugih krajev odvzema prostosti otrok) in Sonja Božič Testen, univ. dipl. pravnica, dejavna predvsem na področju obiskov krajev odvzemov prostosti otrokom in odraslim z motnjami v duševnem in telesnem razvoju.

7 Dosegljivo na <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/OPCAT/Pages/NationalPreventiveMechanisms.aspx>.

8 Uradni list RS, št. 54/17.

1.2

SODELOVANJE Z NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI

MOPPM v 5. členu določa, da naloge in pooblastila DPM izvaja Varuh. Ob tem lahko pri opravljanju nadzora na krajih odvzema prostosti in preverjanja ravnanja z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, z njim sodelujejo tudi nevladne organizacije (NVO), registrirane v Sloveniji, ter organizacije, ki so pridobile status humanitarne organizacije v Sloveniji in se ukvarjajo z varstvom človekovih pravic ali temeljnih svoboščin, zlasti s področja preprečevanja mučenja in drugih oblik okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. Varuh te organizacije, ki skupaj z njim opravljajo obiske, izbere na podlagi javnega razpisa. Sodelovanje z izbranimi nevladnimi organizacijami podrobneje uredi s pogodbami.

MOPPM določa še, da morajo osebe iz izbranih organizacij, ki bodo sodelovale pri izvajanju nalog in pooblastil DPM, predhodno pisno izjaviti, da bodo pri opravljanju teh nalog in pooblastil delovale po Varuhovih navodilih in predpisih o varovanju osebnih in tajnih podatkov, enako kakor to velja za varuha, njegove namestnike in uslužbence Varuha.

MOPPM določa tudi, da sredstva za stroške in nagrade osebam iz organizacij, ki skupaj z Varuhom opravljajo naloge oziroma izvajajo pooblastila DPM, izplača Varuh iz svojih proračunskih postavk po pravilniku, ki ga izda po predhodnem soglasju ministra, pristojnega za finance.⁹

Na podlagi javnega razpisa¹⁰ je Varuh na začetku leta 2019 za sodelovanje za obdobje do 31. decembra 2021 z možnostjo podaljšanja za eno leto izbral naslednje nevladne organizacije:¹¹ Novi paradoks – Slovensko društvo za kakovost življenja (Novi paradoks), Društvo Pravo za VSE (Pravo za VSE), Slovensko karitas (Karitas), SKUP – Skupnost privatnih zavodov (SKUP), PIC – Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja, Ljubljana (PIC), Zavod Mirovni inštitut Ljubljana (Mirovni inštitut), Zvezo društev upokojencev Slovenije (ZDUS), Spominčico – Alzheimer Slovenija – Slovensko združenje za pomoč pri demenci (Spominčica) in Slovensko fundacijo za UNICEF, ustanovo (UNICEF). Na podlagi aneksov o podaljšanju pogodbe o sodelovanju je Varuh z vsemi organizacijami, razen s Karitas (to pa zaradi njenih kadrovskih težav), sodelovanje nadaljeval tudi v letu 2022.

Izbrane NVO naloge in pooblastila pri obiskih opravljajo s svojimi predstavniki, usposobljenimi za posamezna področja nadzora, ti pa sodelujejo kot člani skupine, ki jo Varuh določi za vsak posamezni obisk posebej. Vsako skupino, ki opravlja nadzor, tako sestavljajo predstavniki Varuha in izbranih organizacij, pri čemer se upošteva program obiskov, ki ga v ta namen sprejme Varuh, po potrebi pa se upoštevajo tudi druge okoliščine, zaradi katerih bi bil potreben takojšnji obisk.

⁹ Zdaj veljavni pravilnik je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 13/17.

¹⁰ Objavljen je bil v Uradnem listu RS, št. 84/18.

¹¹ Navajamo zdaj veljavna imena organizacij.

1.3

OBISKI KRAJEV ODVZEMA PROSTOSTI

Varuh v vlogi DPM obiskuje (ob upoštevanju vsakoletnega programa obiskov) vse kraje odvzema prostosti v Sloveniji in tako preverja ravnanje z osebami, ki jim je bila odvzeta prostost, da bi se okrepilo varstvo pred mučenjem in drugimi oblikami okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. Ob upoštevanju pravnih norm DPM pristojnim organom daje priporočila, da bi ti izboljšali razmere in ravnanje z osebami ter preprečili mučenje in druge oblike okrutnega, nečloveškega, poniževalnega ravnanja ali kaznovanja. V zvezi s tem podaja tudi predloge in pripombe k veljavnim ali predlaganim zakonom, tako kot to določa Opcijski protokol.

Kraji odvzema prostosti v Sloveniji so zlasti:

- zavodi za prestajanje kazni zapora (ZPKZ) z vsemi svojimi oddelki in Prevzgojni dom Radeče,
- strokovni centri za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami (SC),
- krizni centri za otroke in mladostnike (KC),
- nekateri socialnovarstveni zavodi (SVZ) – domovi starejših, posebni SVZ, centri za usposabljanje, delo in varstvo (CUDV) in varstveno-delovni centri (VDC),
- psihiatrične bolnišnice (PB),
- prostori za policijsko pridržanje oziroma zadržanje na policijskih postajah (PP) in Center za pridržanje Ljubljana,
- Center za tujce v Postojni (CT) in Azilni dom v Ljubljani z izpostavami (zlasti sprejemni prostori),
- prostori za pridržanje v Slovenski vojski in
- vsi drugi kraji po 4. členu Opcijskega protokola (na primer policijska intervencijska vozila in podobno).

1.3.1 Obiski v letu 2022

Leta 2022 je DPM obiskal 98 krajev odvzema prostosti (nekatero je obiskal dvakrat), in sicer 20 PP, 17 domov starejših, 16 različnih lokacij SC, osem ZPKZ, šest posebnih SVZ, štiri PB, šest KC, pet CUDV in 15 različnih lokacij VDC ter Center za tujce v Postojni. Vsi obiski razen štirih so bili opravljeni brez predhodne najave, 11 pa jih je bilo kontrolnih (ob katerih je DPM zlasti preverjal uresničitev priporočil iz preteklih obiskov).

V primerjavi z letom 2021 je DPM opravil več obiskov (v letu 2021 je opravil 60 obiskov različnih krajev odvzema prostosti), vendar je tudi v letu 2022 obiske prilagajal pandemiji nalezljive bolezni covid-19 in pri tem sledil sprejetim ukrepom za preprečevanje širjenja te bolezni. Še naprej je izhajal iz načela »ne škoduj – angl. *do not harm*«, saj je v negotovih razmerah želel poskrbeti za vse preventivne ukrepe tako za člane DPM kakor tudi v razmerju do oseb in osebja zaprtih institucij. Pri tem je upošteval tudi Nasvet SPT državam pogodbenicam in državnim preventivnim mehanizmom v zvezi s pandemijo koronavirusa oziroma z boleznijo covid-19).¹²

Podrobnejši podatki o obiskih v letu 2022 so prikazani v naslednji preglednici.

¹² Advice of the Subcommittee to States parties and national preventive mechanisms relating to the coronavirus disease (COVID-19) pandemic – CAT/OP/10.

Splošni podatki o obiskih 2022:

LETO 2022	POLICIJSKE POSTAJE + CENTER ZA PRIDRŽANJE	ZAVODI ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA ¹³	CENTER ZA TUJCE	PSIHIATRIČNE BOLNIŠNICE (VKLJUČNO S FORENZIKO)	POSEBNI SOCIALNO- VARSTVENI ZAVODI	DOMOVI STAREJŠIH	STROKOVNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE	KRIZNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE	CUDV	VDC	SKUPAJ
ŠTEVILO OBISKOV	20	8	1	4	6	17	16	6	5	15	98
ŠTEVILO ENODNEVNIH	20	7	1	4	6	17	16	6	5	12	94
ŠTEVILO DVO ALI VEČ DNEVNIH		1								3	4
NAJAVLJENI OBISKI		1					1	1	1		4
NENAJAV- LJENI OBISKI	20	7	1	4	6	17	15	5	4	15	94
REDNI OBISK	20	7	1			5	15	6	4	15	73
KONTROLNI OBISK		1		2	2	4	1		1		11
TEMATSKI OBISK				2	4	8					14
DOPOLDAN	20	8	1	2	5	15	1	5	5	1	63
POPOLDAN				2	1	2	15	1		14	35
SODELOVANJE IZVEDENCA		3	1			5					9

V izvajanje nalog in pooblastil DPM Varuh vključuje strokovnjake s čim širšimi priporočenimi posebnimi znanji. Ker izbrane NVO ne morejo zagotoviti nekaterih drugih ustreznih strokovnjakov, prav tako pa tudi Varuh med svojimi zaposlenimi nima osebe z znanjem s področja zdravstvenega varstva, je moral Varuh nekatere manjkajoče strokovnjake izbrati med zunanjimi osebami. Na podlagi javne objave obvestila o zbiranju ponudb za uvrstitev na seznam zdravnikov izvedencev – ki bodo Varuhu strokovno pomagali ugotoviti, razjasniti ali presoditi dejstva, ki bi kazala na primere mučenja in druge oblike okrutnega, nečloveškega ali poniževalnega ravnanja ali kaznovanja, oziroma ga podpreti pri njegovih obiskih krajev, kjer je osebam odvzeta prostost,

¹³ Pri kontrolnem obisku ZPKZ Dob pri Mirni so kot opazovalci sodelovali predstavniki Turčije (10 ter prevajalec) in zaradi tega ob obisku ni bilo predstavnika NVO.

s potrebnim strokovnim znanjem, ki ga Varuh nima – je Varuh v letu 2021 izbral pet zdravnikov izvedencev (tri specialiste psihiatrije, specialista splošne kirurgije in specialista ortopedije). Te je DPM tudi vključil v nekatere svoje obiske v letu 2022.

DPM o vsakem obisku pripravi izčrpno (končno) poročilo o ugotovitvah glede obiskane ustanove. To poročilo vsebuje tudi predloge ter priporočila za odpravo ugotovljenih nepravilnosti oziroma pomanjkljivosti in izboljšanje stanja, vključno z ukrepi za zmanjšanje možnosti nepravilnega ravnanja v prihodnje. Pri pripravi poročila o opravljenem obisku sodelujejo Varuhovi predstavniki in predstavniki izbranih NVO. Vsak sodelujoči pri obisku, torej tudi predstavniki NVO, mora namreč pripraviti kratko poročilo o lastnih ugotovitvah z obiska skupaj s priporočili, ki so del končnega poročila o opravljenem nadzoru. Poročilo se pošlje pristojnemu organu, tj. nadrejenemu organu obiskane ustanove, s predlogom, da se ta v postavljenem roku opredeli do navedb ali priporočil v poročilu in to sporoči Varuhu. S poročilom se seznanijo obiskana ustanova, v nekaterih primerih (npr. ko gre za obiske socialnovarstvenih ustanov, psihiatričnih bolnišnic in strokovnih centrov oziroma kriznih centrov za otroke in mladostnike) se izdelava tudi predhodno poročilo. Za izdelavo poročila o obisku je praviloma pristojen predstavnik Varuha, lahko pa tudi predstavnik izbrane NVO.

Sodelovanje predstavnikov izbranih NVO pri obiskih in končnih poročilih v letu 2022 prikazuje spodnja preglednica:

LETO 2022	POLICIJSKE POSTAJE	VOJAŠKA POLICIJA	ZAVODI ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA + PD RADEČE	CENTER ZA TUJCE	PSIHIATRIČNE BOLNIŠNICE	POSEBNI SOCIALNO VARSTVENI ZAVODI	DOMOVI STAREJŠIH	STROKOVNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE	KRIZNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE	CUDV	VDC	SKUPAJ
PRAVO ZA VSE	2		3		1	4	7	2	2	1	2	24
KONČNO POROČILO	2		1				3					6
PIC	6		1	1				5				13
KONČNO POROČILO	6											6
MIROVNI INŠTITUT	4		3						2		1	10
KONČNO POROČILO	4		1									5
NOVI PARADOKS					2	1					2	5
ZDUS			2				4		1	1	6	14
KONČNO POROČILO			2									2
SKUP	8						2	5		1	2	18
KONČNO POROČILO	8						1	1 ¹⁴				10
UNICEF			1					4	1	2	2	10
SPOMINČICA					1	1	3					5

14 Poročilo se nanaša na štiri obiskane lokacije.

1.4

Uresničevanje priporočil DPM

Uresničevanje priporočil DPM je zaveza države pogodbenice Opcijskega protokola. Po 22. členu Opcijskega protokola morajo namreč pristojni organi države pogodbenice obravnavati priporočila DPM in z njim vzpostaviti dialog o mogočih ukrepih za izvedbo priporočil. **Vsa priporočila in odzive pristojnih nanje z obiskov DPM v letu 2022 Varuh objavlja v posebnih preglednicah po obiskanih institucijah, dostopne pa so na spletišču Varuha.**¹⁵ Po zgledu in dobrih izkušnjah nekaterih državnih preventivnih mehanizmov se je Varuh že leta 2018 odločil, da za pregled izdanih priporočil DPM vzpostavi posebne preglednice. Pri njihovi pripravi je upošteval tudi lastne izkušnje in potrebe. Najprej je določil ključne besede, ki jih bomo uporabljali za oznako posameznega priporočila. Določil je trinajst oznak: **(1) splošno, (2) bivalne razmere, (3) obravnava, oblike dela, (4) zdravstvena oskrba, (5) dejavnosti, (6) osebje, (7) stiki z zunanjim svetom, (8) prehrana, (9) obravnava nezaželenega vedenja, kršitev pravil bivanja, (10) evidenca, dokumentacija, (11) pravno varstvo, pritožbene poti, (12) premestitev, odpust in (13) drugo.** Nato je oblikoval različne rubrike v preglednici, tako da je za vsako priporočilo takoj jasno, na katerem obisku ga je DPM podal in v zvezi s katerim krajem odvzema prostosti, na kateri lokaciji, dalje pa še, za kakšno vrsto obiska je šlo, katera nevladna organizacija je sodelovala in ali je pri obisku sodeloval tudi izvedenec. V preglednici so navedeni celotno priporočilo, kratko pojasnilo priporočila, če je potrebno, vrsta priporočila (**sistemske, splošne ali posamične**), prej omenjena ključna beseda, odziv na priporočilo in komentar odziva, če je potreben, ugotovitve s kontrolnega obiska in odziv na te ugotovitve. V preglednico DPM vnaša tudi dobre prakse in pohvale, ki jih je podal pri svojem delu. Na podlagi prejetih odzivov (obiskane institucije oziroma nadrejenega organa) na priporočila DPM ugotavlja, ali je obiskana ustanova ali/in nadrejeno ministrstvo priporočilo DPM sprejela/o in izvedla/-o ali ga ni sprejela/-o. Uresničitev priporočil DPM tudi redno preverja ob naslednjih (rednih) obiskih v posameznih ustanovah in po potrebi tudi s kontrolnimi obiski.¹⁶

¹⁵ Glej: <http://www.varuh-rs.si/o-instituciji/podrocja-dela-varuha/drzavni-preventivni-mehanizem>.

¹⁶ Preglednice priporočil na naših spletnih straneh se sproti posodablajo, statistični podatki preglednic, ki jih DPM objavlja v tem poročilu, pa zajemajo stanje 13. 1. 2023.

1.4.1 Statistični pregled priporočil DPM v letu 2022

Priporočila glede na vrsto

LETO 2022	POSAMIČNO	SISTEMSKO	SPLOŠNO	SKUPAJ
CENTER ZA TUJCE			13	13
CENTRI ZA USPOSABLJANJE, DELO IN VARSTVO		15	46	61
DOMOVI ZA STAREJŠE		8	60	68
PSIHIATRIČNE BOLNIŠNICE		2	6	8
POSEBNI SOCIALNOVARSTVENI ZAVODI		4		4
VARSTVENO-DELOVNI CENTRI		21	96	117
STROKOVNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE		5	24	29
KRIZNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE		5	16	21
ZAPORI (ZPKZ in Oddelki)			119	119
POLICIJSKE POSTAJE			131	131
SKUPAJ		60	511	571

Priporočila glede na ključne besede

LETO 2022	DJAVNOSTI	BIVALNE RAZMERE	DRUGO	EVIDENCA, DOKUMENTACIJA	OBRAVNAVA NEŽELENEGA VEDEDENJA	OBRAVNAVA, OBLIKE DELA	OSEBJE	PRAVNO VARSTVO, PRITOŽBENE POTI	PREHRANA	PREMESTITEV, ODPUST	SPLOŠNO	STIKI Z ZUNANJIM SVETOM	ZDRAVSTVENA OSKRBA	SKUPAJ
CENTER ZA TUJCE	1	3	1			3	1	1	1				2	13
CENTRI ZA USPOSABLJANJE, DELO IN VARSTVO	2	18	3		4	18	6	9			1			61
DOMOVI ZA STAREJŠE	9	8			5	1	3	30				6	6	68
PSIHIATRIČNE BOLNIŠNICE		3			2		1	1	1					8
POSEBNI SOCIALNO VARSTVENI ZAVODI		4												4
VARSTVENO-DELOVNI CENTRI	8	31	7		2	33	15	16			1	4		117
STROKOVNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE		9			2	4	1	7		1	4	1		29
KRIZNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE		9		1		2		3			5		1	21
ZAPORI (ZPKZ in oddelki)	13	50	4		1	12	16	2	3		1	8	9	119
POLICIJSKE POSTAJE	2	35		42		27	1	21	3					131
SKUPAJ	35	170	15	43	16	100	44	90	8	1	12	19	18	571

Priporočila glede na odziv

LETO 2022	NESPREJETO	NI ODZIVA	SPREJETO NEREALIZIRANO	SPREJETO REALIZIRANO	ČAKAMO ODGOVOR ¹⁷	SKUPAJ
CENTER ZA TUJCE			5	8		13
CENTRI ZA USPOSABLJANJE, DELO IN VARSTVO	3		45	8	5	61
DOMOVI ZA STAREJŠE			21	29	18	68
PSIHIATRIČNE BOLNIŠNICE		1	6	1		8
POSEBNI SOCIALNO-VARSTVENI ZAVODI			4			4
VARSTVENO-DELOVNI CENTRI	6	5	55	28	23	117
STROKOVNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE			16	7	6	29
KRIZNI CENTRI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE			14	4	3	21
ZAPORI (ZPKZ in Oddelki)	3		54	62		119
POLICIJSKE POSTAJE	4	1	31	95		131
SKUPAJ	17	7	249	243	55	571

¹⁷ V času priprave tega zapisa (13. 1. 2023) je DPM še čakal na odziv SC na predhodno poročilo o obisku Mladinskega doma Jarše (stanovanjskih skupin Hiša, Zeleni tir, Kokos in Črnuška gmajna) in na odziv na končno poročilo o obisku Kriznega centra za otroke Palčica. Ravno tako je še čakal na odziv MDDSZ na priporočila, dana ob tematskih obiskih domov starejših (oddelki z osebnim spremljanjem) in na odziv Doma Hmelina, Radlje ob Dravi. Čakal je tudi na odzive na predhodni poročili o obiskih VDC Polž (Bivalne enote Maribor in Stanovanjske skupine Maribor) in ZUDV Dornava ter na odzive MDDSZ na končno poročilo o obiskih VDC Tolmin (Bivalne enote in Stanovanjske skupine), VDC Nova Gorica, VDC Novo mesto in VDC Črnomelj.

1.5

MEDNARODNE IN DRUGE DEJAVNOSTI DPM

Poleg obiskov krajev odvzema prostosti DPM opravlja tudi številne druge naloge oziroma dejavnosti. Med te spada **priprava predlogov in pripomb k veljavnim ali predlaganim zakonom.**

Člani DPM so pripravljali še odgovore na vprašanja različnih mrež oziroma drugih DPM in organov, udeležili so se tudi različnih izobraževanj, usposabljanj in drugih srečanj, na katerih so predstavljali svoje delo. Tako so znova sodelovali pri izvajanju programa usposabljanja za novospregate pravosodne policiste, in sicer je namestnik varuha Ivan Šelih pravosodnim policistom predstavil Varuhovo delo, svetovalec Varuha Robert Gačnik, spec., pa delo DPM.

V okviru izdelave usmeritev in obveznih navodil za pripravo načrta dela Policije in načrtovanje nadzora nad Policijo so se člani DPM **tudi v obravnavanem letu (kakor je to običajno) sestali z Direktoratom za policijo in druge varnostne naloge Ministrstva za notranje zadeve.**

Prav tako so bili še naprej aktivni v mreži South-East Europe (SEE) NPM Network,¹⁸ katere namen je vzpostaviti boljše sodelovanje, izmenjavo izkušenj in opravljanje številnih skupnih dejavnosti za učinkovitejše opravljanje nalog in pooblastil DPM za območje jugovzhodne Evrope, ki izhajajo iz Opcijskega protokola.

Te in druge dejavnosti DPM so razvidne tudi iz pregleda drugih dejavnosti DPM v letu 2022, ki je v prilogi k temu poročilu.

¹⁸ Glej <http://www.varuh-rs.si/o-instituciji/podrocja-dela-varuha/varuh-kot-drzavni-preventivni-mehanizem/south-east-europe-npm-network/>.

1.6 FINANCE

ZVarCP v drugem odstavku 5. člena določa, da znesek sredstev za delo Varuha določi Državni zbor v državnem proračunu. V okviru lastnega proračuna Varuha pa so predvidena ločena sredstva za delo DPM pri podprogramu »Izvajanje nalog in pooblastil DPM«.

Za izplačilo plač in drugih izdatkov zaposlenih je Varuh leta 2022 porabil 132.277 EUR – od tega so plače in dodatki znašali 105.264 EUR, regres za letni dopust 2.769 EUR, povračila in nadomestila 3.496 EUR, sredstva za delovno uspešnost 2.032 EUR, drugi izdatki zaposlenim 193 EUR, prispevki delodajalcev za socialno varnost 17.290 EUR, za premije kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja na podlagi Zakona o dodatnem pokojninskem zavarovanju javnih uslužbencev pa je Varuh porabil 1.233 EUR.

Za materialne stroške v sklopu Opcijskega protokola je Varuh leta 2022 porabil 41.226 EUR – od tega za pisarniški in splošni material ter storitve 9.137 EUR, za komunikacijske storitve 314 EUR, za izdatke za službena potovanja 2.143 EUR, za druge operativne odhodke 5.217 EUR, za poslovne najemnine pa 24.415 EUR.

Iz sredstev, namenjenih sodelovanju z nevladnimi organizacijami, je Varuh leta 2022 porabil 11.462 EUR, od tega za druge operativne odhodke 4.289 EUR, za tekoče transferje neprofitnim organizacijam in ustanovam pa 7.173 EUR.

LETO 2022	DODELJENA SREDSTVA (SP) V EUR	VELJAVNI PRORAČUN (VP) V EUR	PORABLJENA SREDSTVA V EUR	PREOSTANEK SREDSTEV GLEDE NA VP V EUR
IZVAJANJE NALOG IN POOBLASTIL DPM	208.052	208.052	184.965	23.087
PLAČE	134.052	134.052	132.277	1.775
MATERIALNI STROŠKI	62.000	62.000	41.226	20.774
SODELOVANJE Z NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI	12.000	12.000	11.462	538

1.7

SKLEP

Spodbudno je, da lahko tudi to poročilo zaključimo s sporočilom, da med obi-
ski **v letu 2022 DPM ni ugotovil primerov mučenja**. S priporočili za izboljšanje
stanja je DPM znova opozarjal na primere, ki lahko pomenijo nečloveško ali
poniževalno (slabo) ravnanje s posamezniki, ki jim je odvzeta prostost (na pri-
mer zaradi prezasedenosti v varovanih oddelkih posebnih socialnovarstvenih
zavodov).

Poleg najpomembnejšega preventivnega učinka obiskov, katerih namen je
preprečiti mučenje ali drugo slabo ravnanje, še preden se zgodi, DPM ugo-
tavlja, da **so se v številnih obiskanih ustanovah tudi v letu 2022 prav zara-
di priporočil DPM bivalne razmere in ravnanje z osebami, ki jim je odvzeta
prostost, izboljšale**.

Tudi z odzivi pristojnih organov (zlasti obiskanih ustanov) na ugotovitve in pri-
poročila DPM za izboljšanje stanja je DPM ponovno lahko večinoma zadovo-
ljen, saj se nanje redno odzivajo in kažejo pripravljenost za sodelovanje. Pou-
darja pa, da je za izboljšanje položaja oseb, ki jim je na tak ali drugačen način
odvzeta prostost, treba še boljšega in poglobljenega sodelovanja pristojnih
ministrstev, zlasti na področjih, na katerih so potrebne sistemske spremembe.

O opravljenih obiskih v letu 2022 sicer DPM podrobneje poroča dalje v drugem
delu tega poročila; na tem mestu izpostavlja le nekatere bistvene ugotovitve.

**Leta 2022 je DPM v vseh obiskanih kriznih centrih za otroke in mladostnike
ponovno ugotovil, da se namestitve otrok in mladostnikov v kriznih centrih
daljšajo**. MDDSZ-ju je zato ponovno priporočil, naj v sodelovanju z drugimi
pristojnimi organi ugotovi razloge za dolgotrajne namestitve v krizne centre,
prouči, ali se takšne namestitve skladajo z namenom delovanja kriznih cen-
trov oziroma ali so takšne namestitve v korist otrok oziroma mladostnikov, in
po potrebi sprejme ustrezne ukrepe za delovanje kriznih centrov, ki bo skladno
z njihovim namenom in v korist otrok oziroma mladostnikov.¹⁹ DPM je 2022
ob obiskih kriznih centrov za otroke in mladostnike **še vedno ugotavljal tudi,
da delovanje teh institucij v predpisih ni podrobneje urejeno**. MDDSZ-ju je
ponovno priporočil, naj prouči, ali je treba položaj in delovanje kriznih centrov
za otroke in mladostnike v predpisih urediti bolj celovito. Glede na to, da je ob
obiskih kriznih centrov ugotavljal, da ima **vedno več otrok in mladostnikov,
ki so nastanjeni v kriznih centrih, čustvene ali vedenjske težave ali motnje
v duševnem zdravju**, je ministrstvu priporočil proučitev te problematike pri
prenovi predpisov, ki urejajo njihovo delovanje.²⁰ MDDSZ-ju je tudi priporočil,

19 Poročilo o obisku Kriznega centra za otroke in mladostnike Marelična hiša v Kopru (št. 12.2 – 45/2022 z 8. 9. 2022).

20 Poročilo o obisku Kriznega centra za otroke in mladostnike 10-ka v Novi Gorici (št. 12.2 – 21/2022 z 11. 5. 2022).

naj prouči **potrebo po ustanovitvi (vsaj) še enega kriznega centra za otroke do šestega leta starosti v Sloveniji** in naj nato morebitni krizni center za otroke čim prej tudi ustanovi.²¹

Ob kontrolnem obisku **Zavoda za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštnarja Dornava**, ki je kot prvi CUDV vzpostavil varovani oddelek za otroke in mladostnike s težjimi oblikami duševnih motenj, je bilo **v primerjavi z našim obiskom v letu 2021, tako v zagotavljanju boljših bivalnih razmer kot tudi pri spoštovanju določb ZDZdr glede namestitev v varovane oddelke in uporabe posebnih varovalnih ukrepov (PVU), mogoče opaziti napredek**. Ob rednih obiskih štirih CUDV in vseh obiskanih VDC pa je DPM vendarle ugotovil, da tudi v teh institucijah bivajo nekateri otroci, mladostniki in odrasle osebe, ki ne morejo samostojno odhajati v okolje in jim je torej omejena osebna svoboda, kar pomeni, da so dejansko (de facto) nameščeni v varovane oddelke. **Nihče od njih ni bil v CUDV ali VDC nameščen v skladu z določbami ZDZdr, ki je podlaga za omejevanje osebne svobode v socialnovarstvenih zavodih.**

Na omejevanje osebne svobode brez pravne podlage je DPM opozarjal ob vseh obiskih, in ker gre za težavo sistemske narave, je MDDSZ-ju priporočil, naj pristopi k dejavnostim za zagotovitev ustrezne pravne podlage za omejevanje osebne svobode uporabnikom v vseh CUDV in VDC v Sloveniji.

Ob obiskih CUDV so sogovorniki DPM opozarjali tudi **na slabši kadrovski normativ v posebnih programih vzgoje in izobraževanja, ki se izvajajo v CUDV, v primerjavi z normativi, ki veljajo za šole s prilagojenim programom**. V VDC je DPM ugotavljal, da so zaradi staranja uporabnikov njihove potrebe drugačne in bi bilo zato treba zagotoviti več enot za 24-urno institucionalno varstvo, potrebam uporabnikov pa bi bilo treba prilagoditi tudi kadrovski normativ. Na te pomanjkljivosti je DPM opozarjal pristojni ministrstvu in jima podal tudi priporočila za izboljšanje stanja. Dejavnosti na tem področju in uresničevanje podanih priporočil, tako ministrstvom kot tudi obiskanim institucijam, bo DPM posebej preveril ob prihodnjih (kontrolnih) obiskih.

Obiske **posebnih socialnovarstvenih zavodov** je v letu 2022 (znova) zaznamovalo predvsem **vprašanje prezasedenosti varovanih oddelkov** teh zavodov, to je bila tudi tema tematskih obiskov, v okviru katerih je DPM obiskal štiri posebne socialnovarstvene zavode. Upoštevajoč ugotovitve iz teh obiskov, je MDDSZ-ju DPM (ponovno) priporočil, naj začne (bistveno hitreje) iskati ustrezne rešitve za namestitev posameznikov, ki potrebujejo zadržanje v varovanem oddelku socialnovarstvenega zavoda, s tem pa poleg oskrbe tudi ustrezno varovanje, in sicer tako, da v sedanjih varovanih oddelkih posebnih socialnovarstvenih zavodov ne bi več prihajalo do prezasedenosti. Hkrati je priporočil, naj se v socialnovarstvenih zavodih, namenjenih (tudi) mladoletnikom, zagotovi dovolj mest na varovanih oddelkih, da bi lahko sodišča mladoletnike, ki varovanje potrebujejo, namestila v zavode, ki so tej populaciji namenjeni in zanje primerni in ki jim ob ustrezni usposobljenosti zaposlenih lahko nudijo najboljše možno oskrbo in varovanje.

²¹ V času priprave letnega poročila (tj. 13. 1. 2023) odziva MDDSZ na poročilo o obisku Kriznega centra za otroke Palčica DPM še ni prejel (rok za odziv še ni potekel).

Tudi na podlagi tematskih obiskov **dveh psihiatričnih bolnišnic** je DPM ugotovil, da se **stiska, tudi prostorska, prenaša na okolja (psihiatrične bolnišnice, domače okolje)**, v katerih posamezniki tudi več mesecev čakajo na sprejem oziroma zadržanje v varovanih oddelkih posebnih socialnovarstvenih zavodov.

Ob **obisku domov za starejše** je DPM v preteklosti že večkrat opozarjal **na neprimerne kadrovske normative** in MDDSZ-ju priporočal, naj se, upoštevajoč povečane potrebe domov starejših, vezane tudi na spremembo strukture stanovalcev, ti zavodi prenove. Čeprav je v letu 2022 res **prišlo do prenove kadrovskih normativov** in se bo število zaposlenih postopno povečevalo, pa je DPM to leto ugotovil, da se v domovih starejših srečujejo z drugo težavo – **primerne kadra, ki bi ga potrebovali za čim bolj popolno oskrbo stanovalcev, na trgu dela preprosto ni**.

DPM je na podlagi opravljenih tematskih obiskov v letu 2022 tudi ugotovil, da obiskani domovi starejših sicer podpirajo koncept osebnega spremljanja, vendar je tudi ob teh obiskih – in takšne so bile njegove izkušnje tudi ob obiskih drugih domov starejših v preteklosti – ugotovil, da ta koncept dejansko (še) ni zaživel. Domovi, ki svoje oddelke sicer poimenujejo različno (npr. kot gospodinjske skupine), način varovanja stanovalcev z (vodilno) diagnozo demence označujejo kot varovanje z osebnim spremljanjem. Vendar gre dejansko v vseh obiskanih domovih za starejše za varovanje z osebjem. **Glede na navedeno je DPM priporočil MDDSZ-ju, naj poskrbi za ustrezno pravno ureditev oddelkov, na katerih se varovanje stanovalcev zagotavlja z osebjem, za zadržanje na takšnem oddelku pa bo treba pridobiti tudi ustrezno pravno podlago. DPM je dalje priporočil tudi, naj MDDSZ poskrbi za ustrezno kadrovske okrepitve (dejanskih) oddelkov z osebnim spremljanjem (kar ne pomeni zgolj spremembe kadrovskih normativov, temveč tudi ustrezne spodbude v izobraževalnem procesu mladih in odraslih za zagotavljanje zadostnega števila ustreznega kadra na trgu dela ter ustrezno spremembo nagrajevanja zaposlenih) – obenem pa naj zagotovi tudi ustrezen nadzor nad izvajanjem tega koncepta, ko se v nobenem primeru ne sme posegati (ne fizično ne z zaposlenimi) v osebno svobodo posameznega stanovalca.**

DPM ugotavlja tudi, da so **pomemben steber varstva pravic oseb s težavami v duševnem zdravju zastopniki, urejeni v poglavju ZDZdr o pravicah oseb v oddelkih pod posebnim nadzorom, v varovanih oddelkih in v nadzorovani obravnavi**. Vloga zastopnikov **je stanovalcem domov starejših, njihovim svojcem, pa tudi zaposlenim, medtem še vedno slabo poznana ali celo nepoznana**.

Ob **obiskih ZPKZ oziroma njihovih oddelkov** je bilo ugotovljeno, da je bilo tokrat več kot polovica podanih priporočil (62 od skupaj 119 priporočil) sprejetih in uresničenih, prav tako je bilo uresničenih tudi kar nekaj priporočil s prejšnjih obiskov. Za priporočila, ki še niso bila uresničena (54), pa je bilo ugotovljeno, da je za njihovo uresničitev potrebnega več časa oziroma tudi dodatna finančna sredstva. Leta 2022 so nesprejeta ostala le tri priporočila, kar je bistveno manj kot v letu 2021, ko je bilo takih priporočil osem. Največ priporočil se je sicer nanašalo na bivalne pogoje, obravnavo zaprtih oseb in oblike dela, osebje, možnosti za dejavnosti in drugo.

Tudi ob obiskih **policijskih postaj (PP)** je DPM v letu 2022 lahko ugotovil, da **PP oziroma MNZ uresničujejo priporočila DPM**, saj je bilo, od skupaj 131 podanih, sprejetih in uresničenih 95 priporočil, kar je praktično za dve tretjini vseh priporočil. Žal pa je bilo ugotovljeno, da se je veliko priporočil, ki so bila sicer uresničena, ponovno nanašalo **na ugotovljene pomanjkljivosti pri vodenju dokumentacije**, potrebne za izvajanje pridržanj, ki jih praktično ugotavljamo oziroma ponavljamo že iz leta v leto.

DPM ob obisku **Centra za tujce v Postojni** poudarja, da je bila **zaključena prenova sprejemnih prostorov za tujce**, kar v sprejemnem obdobju pripomore k boljši kakovosti tako namestitve kot tudi dejavnosti s tujci.

2.

OBISKI KRAJEV ODVZEMA PROSTOSTI

2.1

OBISKI KRIZNIH CENTROV ZA
OTROKE IN MLADOSTNIKE

DPM je leta 2022 obiskal **šest (6) kriznih centrov za otroke in mladostnike**. **Krizni center za otroke in mladostnike 10-ka v Novi Gorici** je DPM obiskal 14. 3. 2022, **Krizni center za otroke in mladostnike Marelična hiša v Kopru** 1. 6. 2022, **Krizni center za mlade Murska Sobota** 6. 7. 2022, **Krizni center za otroke in mladostnike Krško** 26. 7. 2022, **Krizni center za mlade Maribor** 23. 8. 2022, obisk **Kriznega centra za otroke Palčica v Grosupljem** pa je DPM opravil 6. 9. 2022. Navedene krizne centre je DPM obiskal prvič, vsi obiski so bili redni. Obisk Kriznega centra za otroke Palčica je bil napovedan, obiski drugih kriznih centrov pa so bili nenapovedani.

Ob obiskih je DPM podal skupaj **21 priporočil**, od tega **šest priporočil MDDSZ-ju (pet sistemskih in eno splošno)**, **15 pa jih je naslovil na obiskane krizne centre oziroma na centre za socialno delo**, katerih organizacijske enote so krizni centri. **Tri priporočila, ki jih je DPM podal ministrstvu, še čakajo na uresničitev**, na tri priporočila pa v času priprave letnega poročila DPM še ni prejel odziva pristojnega ministrstva (rok za odziv še ni potekel). **Obiskani krizni centri oziroma centri za socialno delo so sprejeli in uresničili štiri priporočila**, pri **11 priporočilih je bilo tako, da so jih sprejeli, vendar so ob njihovem odzivu še čakala na uresničitev**.

DPM je krizne centre za otroke in mladostnike²² začel obiskovati leta 2020. Po uveljavitvi in začetku uporabe DZ je DPM od MDDSZ namreč prejel potrditev, da se za krizne centre v primeru namestitve, izvedenih v skladu s 162. členom (po katerem sodišče za varstvo koristi otroka izda začasno odredbo, s katero otroka odvzame staršem in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod) in 167. členom DZ (po katerem v primeru hude ogroženosti center za socialno delo odvzame otroka staršem in ga namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali v zavod, še preden sodišče odloči o predlogu za izdajo začasne odredbe), uporablja drugi odstavek 4. člena Opcijskega protokola.

Že ob prvem obisku kriznega centra za otroke in mladostnike avgusta 2020 je DPM ugotovil, da se je koncept delovanja kriznih centrov – katerega bistvena elementa sta bila kratkotrajnost in prostovoljnost namestitve otroka ali mladostnika – z uveljavitvijo ZPND, še posebej pa z uveljavitvijo DZ, ki je uvedel nameščanje v krizne centre za otroke in mladostnike na podlagi sodnih odločb, precej spremenil.²³ Krizni centri za otroke in mladostnike naj bi bili namenjeni kratkotrajnim namestitvam, v času katerih naj bi v sodelovanju s

²² V času priprave letnega poročila (tj. 13. 1. 2023) je bilo v Sloveniji devet kriznih centrov za otroke in mladostnike, namenjenih otrokom in mladostnikom od šestega do 18. leta starosti, ter en krizni center za otroke, namenjen samo najmlajšim do šestega leta starosti.

²³ Poročilo o obisku Kriznega centra za mlade Ljubljana.

pristojnim centrom za socialno delo urejali trajno rešitev za otroka oziroma mladostnika.²⁴ Po vzoru podobnih programov iz tujine je bila povzeta bivalna doba 21 dni, ki se je v 25 letih delovanja kriznih centrov izkazala za ustrezno. **Po uveljavitvi DZ se je čas namestitve otrok in mladostnikov v kriznih centrih začel daljšati.**

DPM je zato že leta 2020 priporočal MDDSZ in MP, naj proučita ureditev po DZ in najdeta ustrezno rešitev, ki bi preprečila, da bi dolgotrajne namestitve otrok oziroma mladostnikov v kriznih centrih, ki so posledica poteka sodnih postopkov, posegale v njihov koncept delovanja.²⁵

Leta 2022 je DPM v vseh obiskanih kriznih centrih za otroke in mladostnike ponovno ugotovil, da se namestitve otrok in mladostnikov v kriznih centrih daljšajo. Zaposleni so opozorili na stiske, ki jih dolgotrajne namestitve povzročajo nameščenim otrokom in mladostnikom, pa tudi njim samim. V poročilih o obiskih je DPM opozoril na navedeno problematiko, ponovil pa je tudi priporočilo in **MDDSZ priporočal, naj v sodelovanju z drugimi pristojnimi organi ugotovi razloge za dolgotrajne namestitve v krizne centre, prouči, ali se takšne namestitve skladajo z namenom delovanja kriznih centrov oziroma ali so takšne namestitve v korist otrok oziroma mladostnikov, in po potrebi sprejme ustrezne ukrepe za delovanje kriznih centrov, ki bo skladno z njihovim namenom in v korist otrok oziroma mladostnikov.**²⁶

MDDSZ se je na opozorila in priporočilo DPM odzvalo in navedlo, da so z namenom opredelitve vzrokov dolgotrajnih namestitev ter priprave ustreznih sistemskih rešitev v okviru pristojnosti ministrstva izpeljali sestanek z MP, na katerem so bili sprejeti predlogi, naj vsak resor pripravi ukrepe v okvirih svojih pristojnosti.²⁷ MDDSZ se je strinjalo, da je glede na sistemsko določen obseg storitev, ki se v času namestitve izvajajo v kriznem centru, tovrstna namestitev lahko izključno kratkotrajna. Namestitev v kriznem centru namreč ne omogoča vzgoje, izobraževanja, priprave za življenje in nadomeščanja funkcije doma, kar je sicer vsebina drugih oblik namestitve v institucionalno varstvo. MDDSZ je v okviru iskanja rešitev navedene problematike od centrov za socialno delo, katerih enote predstavljajo krizni centri za otroke in mladostnike, pridobilo številčne podatke glede trajanja namestitev oziroma trajanja postopka. **V oktobru 2022 je bilo z MDDSZ vsem centrom za socialno delo poslano obvestilo, v katerem je bilo opozorjeno, da je pomembno, da centri za socialno delo**

24 Namestitev otroka v krizni center za otroke in mladostnike na podlagi DZ v okviru ukrepov za varstvo koristi otrok se izvede kot krizna namestitev, ki jo izvaja center za socialno delo v skladu z 49. členom ZSV. Ta v tretjem odstavku določa, da krizno namestitev izvaja center za socialno delo. Krizna namestitev je namestitev posameznika, ki nujno potrebuje takojšnjo pomoč zaradi nasilja v družini ali zaradi drugih okoliščin, ki povzročajo neposredno ogroženost in stisko osebe. Krizna namestitev je kratkotrajna in se izvaja v kriznem centru, ki izvaja storitev prve socialne pomoči, osebne pomoči, nudi sprejem in oskrbo uporabnikov, nudi zatočišče, pripravi ukrepe za vrnitev v domače okolje ali drugo obliko, ki nadomešča domače okolje, in sodeluje s centri za socialno delo, vzgojno-izobraževalnimi zavodi in javnimi zavodi s področja zdravstva, policijo ter drugimi državnimi organi in organizacijami, ki so pristojne za obravnavo otrok in mladostnikov.

25 Na problematiko dolgotrajnih namestitev v kriznih centrih za otroke in mladostnike je DPM opozoril tudi v Poročilu o izvajanju nalog DPM v letu 2020.

26 Poročilo o obisku Kriznega centra za otroke in mladostnike Marelična hiša v Kopru.

27 Dopis MDDSZ št. 070-70/2022/2 z 10. 10. 2022 idr.

v okviru svojih pristojnosti izvedejo tiste dejavnosti, ki lahko pripomorejo h krajši namestitvi otroka oziroma mladostnika v krizni center, to je s takojšnjim iskanjem nadaljnje primerne namestitve otroka ter vložitev predloga za izdajo nove začasne odredbe glede namestitve oziroma premestitve otroka v rejništvo ali zavod ali k drugi osebi, vse ob upoštevanju otrokove koristi.²⁸ Ob tem je ministrstvo izpostavilo tudi sistemske pomanjkljivosti na področju izvajanja rejniške dejavnosti in predvidelo prenovu izvajanja te dejavnosti s ciljem nadgradnje in izboljšave sedanje ureditve. V iskanju rešitev problematike dolgotrajnih namestitev otrok in mladostnikov v kriznih centrih se je MDDSZ v zvezi s težavami glede nameščanja otrok in mladostnikov v strokovne centre v skladu z določbami ZOOMTVI obrnilo tudi na MIZŠ, in sicer s pobudo za izvedbo skupnega sestanka.²⁹

DPM je leta 2022 ob obiskih kriznih centrov za otroke in mladostnike **še vedno ugotavljal tudi, da delovanje teh institucij v predpisih ni podrobneje urejeno.** Naloge kriznih centrov so določene v *Katalogu javnih pooblastil, nalog po zakonu in storitev, ki jih izvajajo centri za socialno delo*, ki ga pripravlja in dopolnjuje Skupnost centrov za socialno delo Slovenije, ki ima v skladu z 68.c členom ZSV javno pooblastilo, da na področju izvajanja dejavnosti centrov za socialno delo določa katalog nalog, ki jih izvajajo centri za socialno delo kot socialnovarstvene storitve, kot naloge, ki so jim z zakonom poverjene kot javna pooblastila in kot naloge, ki jim jih nalagajo drugi predpisi. MDDSZ pa je leta 2010 (potem, ko so krizni centri na podlagi ZPND postali del službe za koordinacijo in pomoč žrtvam nasilja) izdalo (le) *Pojasnila in strokovne usmeritve za delovanje kriznih centrov in interventne službe v okviru regijske službe za koordinacijo in pomoč žrtvam* (št. 0075-14/2010-1 s 14. 9. 2010, v nadaljevanju: *Pojasnila*), ki so (podrobnejša) podlaga za delovanje kriznih centrov za otroke in mladostnike.

DPM je MDDSZ že leta 2020 opozoril, da izdana *Pojasnila* po mnenju DPM kažejo na to, da delovanje kriznih centrov v predpisih ni v celoti in jasno urejeno in da bi bilo v zvezi s tem smiselno proučiti, ali bi bilo treba delovanje kriznih centrov v predpisih bolj celovito urediti.³⁰ Glede na to, da krizni centri za otroke in mladostnike po letu 2010, ko so bila *Pojasnila* izdana, opravljajo tudi namestitve, skladne z DZ, je DPM priporočal tudi, naj ministrstvo *Pojasnila* (vsaj) ustrezno dopolni. Leta 2021 je DPM svoje navedeno priporočilo dvakrat ponovil.³¹ **DPM je leta 2022 MDDSZ-ju ponovno priporočal, naj prouči, ali je treba položaj in delovanje kriznih centrov za otroke in mladostnike v predpisih urediti bolj celovito oziroma ali je treba glede na vse pristojnosti, ki jih imajo**

28 DPM je ob obiskih kriznih centrov za otroke in mladostnike v letih 2020 in 2021 ugotovil tudi težave zaradi neustreznega kadrovskega normativa za krizne centre, zato je MDDSZ večkrat priporočal, naj preveri ustreznost kadrovskega normativa in ga po potrebi spremeni. MDDSZ je septembra 2021 podprlo predlog povečanja kadrovskega normativa, kot ga je, skladno s javnim pooblastilom iz 68.c člena ZSV predlagala Skupnost centrov za socialno delo Slovenije, tako da se je število zaposlenih v kriznih centrih za otroke in mladostnike s pet povečalo na šest, v kriznem centru za otroke pa s sedem na devet zaposlenih.

29 Dopis MDDSZ št.1225-111/2022/26 s 4. 1. 2023.

30 Poročilo o obisku Kriznega centra za mlade Ljubljana.

31 Poročilo o obisku Kriznega centra za mlade Kresnička in poročilo o obisku Kriznega centra za mlade Celje.

krizni centri, in na problematiko, s katero se soočajo pri obravnavi otrok in mladostnikov, spremeniti Pojasnila, dalje pa tudi, naj ministrstvo nato tudi ustrezno ukrepa.³²

Glede na to, da je DPM ob obiskih kriznih centrov ugotavljal, da ima vedno več otrok in mladostnikov, ki so nastanjeni v kriznih centrih, čustvene ali vedenjske težave ali motnje oziroma tudi težave v duševnem zdravju, je ministrstvu priporočal še, **naj ob proučitvi in morebitni prenovi Pojasnil prouči tudi problematiko, povezano z obravnavo otrok in mladostnikov s težavami v duševnem zdravju, s katero se spopadajo krizni centri za otroke in mladostnike, in jo upošteva pri prenovi.**³³ Ministrstvo je odgovorilo, da se – glede na vse aktualne družbene spremembe in izzive, ki so jih prinesle epidemija in druge krizne situacije, ter glede dejstvo, da zaposleni v kriznih centrih skrbijo in delajo z otroki in mladostniki, ki se srečujejo z vedno bolj kompleksnimi težavami – s priporočilom strinja ter da bo ob spremembi Pojasnil pristopilo tudi k reševanju problematike, povezane z obravnavo otrok in mladostnikov s težavami v duševnem zdravju.³⁴

Leta 2022 je DPM prvič obiskal edini krizni center za otroke do šestega leta v Sloveniji, tj. Krizni center za otroke Palčica v Grosupljem. Ob obisku je DPM ugotovil, da je **krizni center večinoma polno zaseden ali celo prezaseden, čas namestitev pa se (enako kot v kriznih centrih za otroke in mladostnike) daljša.** Seznanil se je z dejstvom, da je delo z otroki, ki bivajo v kriznem centru za otroke – glede na njihovo starost oziroma razvojne potrebe, glede na zahtevnost skrbi za posameznega otroka zaradi njegovih osebnostnih lastnosti, čustvenih in vedenjskih stisk ter zdravstvenih težav, pa tudi glede na dodatne naloge v zvezi z namestitvijo otrok, ki jih imajo zaposleni – lahko zelo zahtevno. **DPM je zato MDDSZ priporočal, naj prouči potrebo po ustanovitvi (vsaj) še enega kriznega centra za otroke do šestega leta starosti v Sloveniji in naj nato morebitni krizni center za otroke čim prej tudi ustanovi.**³⁵

V Kriznem centru za otroke Palčica je DPM ugotovil tudi, da imajo tam dovolj oblačil in obutve za otroke, higienskih pripomočkov (plenic, krem, šamponov, robčkov ipd.), igrač in drugih pripomočkov (stekleničk, dud, banjic, podlog ipd.), čistil in čistilnih pripomočkov ter vzmetnic, ki jih potrebujejo za otroke. DPM je bil obenem tudi seznanjen, da so vse navedeno oziroma da so sredstva za nakup teh stvari centru večinoma donirali posamezniki in podjetja. **Po mnenju DPM je sicer spodbudno in dobrodošlo, da dobi krizni center različno opremo in pripomočke za otroke oziroma sredstva z donacijami posameznikov in podjetij, vseeno pa mora vso potrebno opremo in pripomočke za osnovne potrebe otrok, ki so nameščeni v krizni center za otroke, v prvi vrsti zagotoviti njegov ustanovitelj.** DPM je MDDSZ-ju zato **priporočal, naj zagotovi, da bo CSD Ljubljana oziroma Krizni center za otroke Palčica prejel dovolj sredstev za vso potrebno opremo in pripomočke za potrebe otrok, ki so nameščeni v krizni center za otroke, oziroma za izvajanje programa.**

32 Poročilo o obisku Kriznega centra za mlade Murska Sobota.

33 Poročilo o obisku Kriznega centra za otroke in mladostnike 10-ka v Novi Gorici.

34 Dopis MDDSZ št. 070-35/2022 s 13. 6. 2022.

35 V času priprave letnega poročila (tj. do 13. 1. 2023) odziva MDDSZ na poročilo o obisku Kriznega centra za otroke Palčica DPM še ni prejel (rok za odziv še ni potekel).

Ob obisku **Kriznega centra za otroke Palčica** se je DPM seznanil z dejstvom, da se sicer soočajo s številnimi težavami in z zahtevnim delom, da pa je za **otroke dobro poskrbljeno. K temu gotovo prispevajo dobri odnosi med zaposlenimi, študenti in prostovoljci ter njihovo prilagajanje vsakodnevnim izzivom pri delu v kriznem centru, kar je DPMše posebej pohvalil.** Kriznemu centru oziroma CSD Ljubljana je DPM podal tri priporočila. **Vsa priporočila so bila sprejeta, vendar so bila v času odziva kriznega centra oziroma CSD Ljubljana še neuresničena.** DPM je priporočal, naj ustrezno skrbijo za vzdrževanje opreme in prostorov kriznega centra in s tem zagotovijo optimalne bivalne razmere otrokom in delovne razmere zaposlenim. **DPM je CSD Ljubljana je priporočal, naj se s čistilnim servisom dogovori za pogostejše čiščenje prostorov in opreme Kriznega centra za otroke Palčica. Ker je DPM ob obisku ugotovil, da šoloobvezni otroci, ki so nameščeni v krizni center, praviloma ne obiskujejo šole, je kriznemu centru oziroma CSD Ljubljana priporočal, naj otrokom zagotovijo izobraževanje v skladu z ZOsn.** Po mnenju DPM problematika, s katero se sooča krizni center (npr. dolgotrajne namestitve, premajhno število zaposlenih za spremstvo otrok v šolo in za učno pomoč), zahteva ustrezno ukrepanje pristojnih organov, ne sme pa biti razlog za to, da bi se šoloobveznim otrokom kršila njihova pravica do izobraževanja. CSD Ljubljana je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da se strinja, da bi bilo dobro, da se šoloobveznim otrokom zagotovi šolanje (v skladu z zakonodajo), vendar so poudarili, da so krizni centri praviloma vseeno namenjeni kratkotrajnim namestitvam in da bi bil potreben večji poudarek na tem, da se reši vprašanje dolgotrajnih namestitev. Po mnenju CSD Ljubljana bi bila najboljša možnost zagotovitve osnovnošolskega izobraževanja otrok, ki so nameščeni v kriznem centru, sodelovanje z osnovno šolo, ki pokriva šolski okoliš kriznega centra, in sicer v okviru individualiziranega, izvirnega delovnega projekta pomoči otroku, ki bi ga (po vzoru bolnišnične šole) v prostorih kriznega centra izvajala šola. CSD Ljubljana je poudaril, da bi se bilo za to treba dogovoriti o ustreznem protokolu med pristojnima ministrstvom. **DPM je zato MDDSZ pozval, naj se opredeli do problematike šolanja otrok, nameščenih v Kriznem centru za otroke Palčica, in do predloga CSD Ljubljana.**

Ob obisku **Kriznega centra za otroke in mladostnike 10-ka v Novi Gorici** je DPM posebej pohvalil trud zaposlenih in otrok oziroma mladostnikov za ustvarjanje in vzdrževanje prijetnih bivalnih prostorov, ki prispevajo k temu, da se otroci in mladostniki (pa tudi zaposleni) dobro počutijo ter da so spoštljivi do prostorov in programa, ki ga institucija izvaja. DPM je podal priporočilo, ki se je nanašalo na postavitve posebnega nabiralnika, v katerega bi lahko otroci in mladostniki, ki želijo ostati anonimni, oddali pritožbo, predlog, mnenje oziroma pohvalo glede bivanja in namestitve v kriznem centru. **Krizni center je priporočilo sprejel in tudi že uresničil.**

Kriznemu centru za otroke in mladostnike Marelična hiša v Kopru je DPM podal dve priporočili, ki ju je **krizni center sprejel, vendar v času njegovega odziva še nista bili uresničeni.** Ker je DPM ugotovil, da so sobe otrok in mladostnikov precej majhne in da otroci nimajo dovolj površin za shranjevanje in odlaganje svojih stvari, je kriznemu centru priporočal, naj razmisli in po potrebi poišče rešitve za drugačno razporeditev sob za otroke in mladostnike oziroma

naj sobam otrok in mladostnikov nameni še dodaten prostor v hiši. Ob obisku je DPM ugotovil tudi, **da imajo okna v sobah otrok in mladostnikov kovinske rešetke**. Rešetke naj bi namestili zaradi varnosti otrok in mladostnikov, če bi prišlo do morebitnega poskusa pobega otroka ali mladostnika skozi okno, saj bi se, ker so sobe v prvem nadstropju, lahko poškodovali. **DPM se je seveda strinjal, da mora krizni center najprej poskrbeti za varnost otrok in mladostnikov, vendar je menil, da lahko dajejo rešetke na oknih občutek zaprtosti, nadzora, izključevanja oziroma discipliniranja in da bi lahko nevarnost, ki jo predstavljajo morebitni pobezi otrok in mladostnikov skozi okna in lomljenje stekla na oknih, preprečili tudi na drug, za otroke in mladostnike bolj prijazen način (npr. z nelomljivim steklom, uporabo varnostnih ključavnic).**

Ob obisku **Kriznega centra za mlade Murska Sobota** je DPM **pohvalil trud zaposlenih pri organizaciji in izvajanju različnih dejavnosti (kljub omejenosti finančnih sredstev), ki nedvomno izboljšajo izkušnjo otrok in mladostnikov pri bivanju v kriznem centru za otroke in mladostnike, in ravnanje zaposlenih ob pritožbah otrok in mladostnikov oziroma njihov trud, da bi se otroka ali mladostnika v vsakem primeru slišalo**. DPM je pohvalil tudi trud zaposlenih in otrok oziroma mladostnikov za vzdrževanje bivalnih prostorov, ki prispeva k temu, da se otroci in mladostniki (pa tudi zaposleni) dobro počutijo ter da so spoštljivi do prostorov in programa, ki ga institucija izvaja. DPM je podal tri priporočila. Krizni center je priporočilo glede postavitve posebnega nabiralnika za anonimne pritožbe, predloge, mnenja oziroma pohvale že uresničil. Uresničil je tudi priporočilo, ki se je nanašalo na dodatno opremo oziroma okrasitev bivalnih prostorov. Tudi ob obisku Kriznega centra za mlade Murska Sobota je DPM v eni izmed sob za otroke in mladostnike opazil na oknu kovinske rešetke, ki naj bi jih namestili zaradi možnosti pobega oziroma zaradi varnosti otrok in mladostnikov v takem primeru. **Priporočilo, ki se je nanašalo na odstranitev kovinskih rešetak, je krizni center sprejel in zagotovil, da bodo razmislili o drugih možnih rešitvah za zagotovitev varnosti otrok in mladostnikov.**

Kriznemu centru za otroke in mladostnike Krško je DPM podal dve priporočili, ki sta se nanašali na izboljšanje bivalnih razmer za otroke in mladostnike. DPM je centru priporočal, naj sobe otrok in mladostnikov prepleskajo in jih (tudi ob pomoči in primernem upoštevanju želja otrok in mladostnikov) še dodatno opremijo oziroma okrasijo ter tako pripomorejo k (še) večjemu občutku domačnosti in topline, priporočal pa je tudi, naj poskrbijo za primerno urejenost kopalnice za dečke. Obe priporočili sta bili sprejeti, a v času odziva kriznega centra še neuresničeni. DPM je priporočal tudi postavitev posebnega nabiralnika, v katerega bi lahko otroci in mladostniki oddali pritožbo, predlog, mnenje oziroma pohvalo glede bivanja in namestitve v kriznem centru. To priporočilo je bilo v času odziva kriznega centra že uresničeno. DPM je Krizni center za otroke in mladostnike Krško je **posebej pohvalil za urejenost in preglednost dokumentacije, ki se nanaša na obravnavo otrok in mladostnikov, in za različne obrazce, ki so jih pripravili v kriznem centru**, ti pa so prilagojeni glede na starost otroka oziroma glede na podlago za njegovo bivanje v kriznem centru. DPM je pohvalili tudi njihov trud pri organizaciji in izvajanju različnih dejavnosti, ki nedvomno izboljšajo izkušnjo otrok in mladostnikov pri bivanju v kriznem centru za otroke in mladostnike, ter **trud pri predsta-**

vitvi delovanja kriznega centra otrokom in mladostnikom v šolah (pa tudi v knjižnicah, policijskih postajah, zdravstvenih domovih ipd.), saj otroci in mladostniki tako bolje spoznajo dejavnost kriznega centra, takšna izkušnja pa jih tudi razbremeni morebitnih stisk v situacijah, ko potrebujejo pomoč. DPM je pohvalil tudi trud zaposlenih, da se slišijo mnenje, pritožba in predlog prav vsakega otroka oziroma mladostnika.

Ob obisku **Kriznega centra za mlade Maribor** je DPM ugotovil, da krizni center ob odpustu vsakemu otroku oziroma mladostniku ponudi v izpolnitev anketo o zadovoljstvu z bivanjem v kriznem centru, kar je DPM posebej pohvalil. **Rezultati anket po mnenju DPM dobro prikazujejo izkušnjo otrok in mladostnikov z obravnavo in bivanjem v kriznem centru in lahko prispevajo k morebitnim spremembam oziroma izboljšavam pri obravnavi otrok in mladostnikov**, hkrati pa tudi pokažejo, s čim so otroci še posebej zadovoljni. To je tudi način, da se slišijo mnenja, kritike in predlogi otrok in mladostnikov. Kriznemu centru za mlade Maribor je DPM podal tri priporočila. **Vsa priporočila so bila sprejeta, vendar v času odziva na poročilo še niso bila uresničena.** DPM je priporočal, naj krizni center obrazec *Dogovor o bivanju v Kriznem centru za mlade* ustrezno prilagodi posameznemu otroku oziroma mladostniku glede na njegove osebne okoliščine in glede na naravo njegovega bivanja oziroma namestitve v kriznem centru. DPM je priporočal tudi ustrezno spremembo oziroma dopolnitev *Hišnega reda*, ki je določal, da je namestitve v krizni center prostovoljna in začasna ter da se lahko mladostniku, ki grobo krši hišni red, bivanje v kriznem centru odpove, dalje pa je določal tudi dodatno opremo oziroma okrasitev bivalnih prostorov kriznega centra.

2.2

OBISKI STROKOVNIH CENTROV ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE S ČUSTVENIMI IN VEDENJSKIMI TEŽAVAMI IN MOTNJAMI

DPM je leta 2022 izvedel redne nenapovedane obiske **petih strokovnih centrov za otroke** in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami na 15 različnih lokacijah – obiskal je devet vzgojnih skupin, deset stanovanjskih skupin in dve intenzivni skupini. V **Vzgojnem domu Veržej** je 2. 2. 2022 opravil obisk štirih vzgojnih skupin, 9. 2. 2022 pa je obiskal še stanovanjski skupini v Veržaju in Dokležovju. DPM je **Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec** obiskal 1. 3. 2022, in sicer je na ta dan obiskal dve vzgojni skupini v Logatcu in stanovanjsko skupino na Vrhniki, 2. 3. 2022 pa še stanovanjsko skupino v Postojni in intenzivno skupino na Planini. DPM je obiskal tudi **Strokovni center Mladinski dom Maribor**, in sicer 12. 4. 2022 tri vzgojne skupine v Slivnici pri Mariboru, 3. 5. 2022 pa stanovanjsko skupino Španova kmetija v Moščancih. 20. 4. 2022 je DPM obiskal stanovanjski skupini Črnava in Reteče, ki delujeta v okviru **Vzgojnega zavoda Kranj**. V okviru obiska **Mladinskega doma Jarše** je DPM 24. 10. 2022 obiskal stanovanjsko skupino Hiša, 25. 10. 2022 stanovanjski skupini Kokos in Zeleni tir in 26. 10. 2022 stanovanjsko skupino Črnuška gmajna. Poleg teh obiskov je DPM opravil še kontrolni obisk Zavoda za vzgojo in izobraževanje Logatec, in sicer natančneje vzgojnih skupin v Logatcu, njegov namen pa je bil predvsem preveriti uresničevanje priporočil z rednega obiska.

Ob obiskih strokovnih centrov za otroke in mladostnike je DPM podal **skupaj 29 priporočil**, od tega **pet priporočil pristojnemu ministrstvu oziroma ministru**, **20 jih je naslovil na obiskane strokovne centre**, **štiri priporočila pa so bila naslovljena hkrati na MIZŠ in obiskani strokovni center** (tj. Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec). Vsa priporočila, ki so bila naslovljena (samo) na pristojno ministrstvo, so bila sistemska. **Eno izmed teh priporočil je MIZŠ sprejelo in še čaka na uresničitev**, z drugimi štirimi priporočili pa DPM pristojnega ministrstva oziroma ministra v času priprave poročila še ni seznanil, ker je (še) čakal odziv strokovnega centra na predhodno poročilo. Priporočila, podana obiskanim strokovnim centrom za otroke in mladostnike, so bila splošna. **Sedem priporočil so obiskani strokovni centri sprejeli in že uresničili**, **11 priporočil so sprejeli, vendar so ob njihovem odzivu še čakala na uresničitev**, v zvezi z dvema priporočiloma pa je DPM v času priprave letnega poročila še čakal na odziv strokovnega centra. **Štiri splošna priporočila, ki jih je DPM podal hkrati obiskanemu strokovnemu centru in MIZŠ, so bila sprejeta, vendar v času odziva še neuresničena.**

DPM je 2022 ob obiskih strokovnih centrov za otroke in mladostnike **(ponovno) ugotavljal, da vedno več otrok in mladostnikov, ki so nameščeni v teh institucijah, potrebuje več pomoči oziroma bolj strukturirano in intenzivnejšo pomoč ali terapevtsko obravnavo.** V strokovnih centrih se pogosto soočajo z različnimi odvisnostmi pri otrocih in mladostnikih, težavami v duševnem zdravju, hujšimi oblikami čustvenih in vedenjskih težav, med otroki in mladostniki je pogosto nasilno vedenje (tako do drugih otrok in mladostnikov kot tudi do zaposlenih in premoženja) oziroma samopoškodbeno vedenje (npr. rezanje, udarjanje ob steno ali pohištvo, samomorilne misli, tudi poskusi samomorov). Takšno vedenje otrok in mladostnikov terja od zaposlenih v strokovnih centrih posebno obravnavo, ki zagotavlja varnost tako otroku in mladostniku s takšnim vedenjem kot tudi drugim otrokom in mladostnikom ter zaposlenim.

DPM je zato **pozdravil sprejem novega vzgojnega programa, sprejetega marca 2022 na podlagi ZOOMTVI, katerega sestavni del so tudi standardi vedenja strokovnih delavcev ob kriznih dogodkih,³⁶ dalje pa tudi pripravo Protokola sodelovanja med strokovnim centrom za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami in centrom za duševno zdravje otrok in mladostnikov, ki je bil sprejet novembra 2021** in katerega glavni namen je dogovor o izvajanju posameznih nalog, organizacijskih del in o načinu sodelovanja med strokovnimi centri in centri za duševno zdravje otrok in mladostnikov.

Z namenom izboljšanja pogojev obravnave otrok in mladostnikov v strokovnih centrih je DPM pristojnemu ministrstvu v zvezi z omenjeno problematiko ponovno **priporočal, naj strokovnim centrom za otroke in mladostnike nudi pomoč pri oblikovanju programov obravnave otrok in mladostnikov v intenzivnih skupinah in naj ob sodelovanju strokovnih centrov poišče še druge morebitne rešitve za težave, s katerimi se v strokovnih centrih spopadajo zaradi vedno večjega števila otrok in mladostnikov s težavami v duševnem zdravju, nameščenih v obravnavanih zmogljivostih.**³⁷ Tudi strokovnim centrom je DPM ob tem, ko so ga seznanili s težavami v obravnavi otrok in mladostnikov, večkrat priporočal, naj proučijo potrebo po morebitnem odprtju intenzivne skupine v okviru strokovnega centra oziroma po preoblikovanju ene izmed stanovanjskih skupin v intenzivno skupino.

Ker je DPM menil, da bi tudi manjše število otrok oziroma mladostnikov v vzgojnih, stanovanjskih oziroma intenzivnih skupinah pripomoglo k obravnavi, ki bi bila v večjo korist otrok in mladostnikov, oziroma k reševanju izpostavljenе problematike, je **priporočal MIZŠ, naj skupaj s strokovnimi centri prouči potrebo po spremembi meril za oblikovanje skupin za otroke s čustvenimi**

36 Strokovni delavec v strokovnem centru ob nenadnem izbruhu avtoagresivnega ali heteroagresivnega vedenja, zaradi katerega je ogroženo življenje otroka ali mladostnika, njegovih vrstnikov ali zaposlenih – ali če bi agresija lahko povzročila veliko premoženjsko škodo ali če obstaja sum kaznivega dejanja – po drugem odstavku 20. člena ZOOMTVI ravna v skladu s standardi vedenja strokovnih delavcev ob kriznih dogodkih, ki so del vzgojnega programa.

37 Navedeno priporočilo je DPM podal ob obisku Mladinskega doma Jarše. V času priprave letnega poročila je DPM še čakal odziv strokovnega centra na predhodno poročilo o obisku, zato pristojno ministrstvo s priporočilom še ni bilo seznanjeno.

in vedenjskimi težavami in motnjami (normativov za oblikovanje skupin) in jih ustrezno spremeni.³⁸ MIZŠ je maja 2022 v zvezi z normativi v strokovnih centrih pojasnilo, da so že pripravili predlog sprememb *Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje vzgojno-izobraževalnih programov za otroke s posebnimi potrebami*. **Ker je skladno s prvim odstavkom 42. člena ZOOMTVI rok za uskladitev navednega pravilnika z ZOOMTVI potekel julija 2022 in ker morebitne spremembe in dopolnitve navednega pravilnika tudi ob koncu leta 2022 še niso bile uveljavljene, je DPM pristojnemu ministru priporočal, naj navedeni pravilnik čim prej uskladi z ZOOMTVI.**³⁹

Ob obiskih strokovnih centrov se je DPM seznanil tudi s težavami oziroma izzivi zaradi nameščanja otrok in mladostnikov v strokovne centre glede na njihovo prebivališče.⁴⁰ ZOOMTVI namreč strokovne centre ureja enovito, dejansko pa so ti centri precej različni, predvsem pri organizaciji, kar se posledično pozna tudi pri obravnavi otrok in mladostnikov oziroma pri izvajanju programov (npr. nekateri strokovni centri obravnavajo otroke večinoma v vzgojnih skupinah, drugi so organizirani samo v stanovanjskih skupinah, nekateri strokovni centri imajo interno osnovno šolo, na nekaterih območjih pa so taki strokovni centri, v katerih otroci sploh nimajo možnosti internega osnovnošolskega izobraževanja). **Zaposleni v strokovnih centrih so opozorili, da namestitev otroka oziroma mladostnika v strokovni center glede na njegovo prebivališče zato morda v vseh primerih ni v otrokovo oziroma mladostnikovo (največjo) korist.** DPM je MIZŠ seznanil z mnenjem enega izmed strokovnih centrov, ki je izpostavil vprašanje ustreznosti namestitve otroka oziroma mladostnika v strokovni center, ki ne izvaja internega osnovnošolskega izobraževanja, nameščenemu otroku oziroma mladostniku pa bi bil takšen način izobraževanja v največjo korist. MIZŠ je pojasnilo, da tedaj, kadar strokovni center posameznega izobraževalnega programa ne izvaja, otroku ali mladostniku to zagotovi z vpisom v šolo, ki izvaja ta program, izpostavilo pa je tudi izjemo od pravila iz 8. člena ZOOMTVI, ko lahko sodišče izjemoma namesti otroka oziroma mladostnika tudi v strokovni center na drugem območju, ki je bolj oddaljeno, če za to obstajajo utemeljeni razlogi.⁴¹ Pristojnemu ministrstvu je DPM pozneje **priporočal, naj v sodelovanju s strokovnimi centri za otroke in mladostnike s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami ugotovi, ali je nameščanje v skladu z drugim odstavkom 8. člena ZOOMTVI res vselej v največjo korist otrok in mladostnikov oziroma naj ugotovi morebitne pomanjkljivosti takšnega nameščanja in sprejme ustrezne ukrepe za njihovo odpravo.**⁴²

38 Poročilo o obisku Strokovnega centra Mladinski dom Maribor (št. 12.2 – 25/2022 in 12.2 – 40/2022 z 12. 5. 2022).

39 Priporočilo je bilo podano ob obisku Mladinskega doma Jarše.

40 Skladno z drugim odstavkom 8. člena ZOOMTVI center za socialno delo po izvedenem nujnem odvzemu otroka namesti v strokovni center, ki na določenem območju usklajuje sodelovanje strokovnih centrov. Sodišče z odločbo o namestitvi – ali center za socialno delo po izdaji odločbe o izreku vzgojnega ukrepa oddaje v vzgojni zavod – določi strokovni center, ki na določenem območju usklajuje sodelovanje strokovnih centrov. Pri tem za otroka ali mladostnika praviloma določi strokovni center na območju, na katerem otrok ali mladostnik prebiva. Izjemoma določi strokovni center zunaj območja, na katerem otrok ali mladostnik prebiva, če za to obstajajo utemeljeni razlogi.

41 Dopis MIZŠ št. 0606-13/2022/2 s 16. 8. 2022.

42 Priporočilo je bilo podano ob obisku Mladinskega doma Jarše.

Ob obiskih strokovnih centrov se je DPM **seznanil tudi s situacijo, ko otrok oziroma mladostnik odide iz strokovnega centra v domače okolje (npr. k staršem, sorodnikom, partnerju) in se ne želi več vrniti v strokovni center.** Zaposleni v takšnem primeru ravnajo v skladu s 26. členom ZOOMTVI,⁴³ vendar so pri tem, da bi se otrok oziroma mladostnik vrnil v strokovni center, pogosto neuspešni. Glede na to, da so otroci in mladostniki nameščeni v strokovne centre zaradi varstva njihovih koristi, je DPM menil, da bi moral tedaj, kadar otroci in mladostniki zavračajo vrnitev iz domačega okolja v strokovni center (oziroma že samo namestitve) obstajati učinkovit mehanizem za njihovo vrnitev (ali namestitve) oziroma razmere za učinkovito izvršitev sklepa o vrnitvi oziroma namestitvi v strokovni center. **DPM je pristojnemu ministrstvu priporočal, naj v sodelovanju z drugimi pristojnimi organi ugotovi, ali je na podlagi veljavne zakonodaje mogoča učinkovita izvršitev sklepa o namestitvi otroka ali mladostnika v strokovni center oziroma kakšni so razlogi za težave pri izvršitvi sklepa o namestitvi (predvsem tedaj, kadar otrok oziroma mladostnik zavrača vrnitev v strokovni center).** DPM je ministrstvu priporočal tudi, naj tedaj, kadar učinkovita izvršitev sklepa o namestitvi otroka oziroma mladostnika v strokovni center na podlagi veljavne zakonodaje ni mogoča, v sodelovanju z drugimi pristojnimi organi čim prej ukrepa in zagotovi pogoje za učinkovito izvršitev namestitve otrok in mladostnikov v strokovne centre.⁴⁴

Ob pogovorih z otroki in mladostniki je DPM **izvedel, da lahko zaposlenim vedno izrazijo svoje mnenje glede bivanja in obravnave v strokovnem centru oziroma da se lahko pritožijo ali povedo svoje predloge pa tudi pohvale zaposlenim ali vodstvu strokovnega centra.** Glede na to, da je ZOOMTVI uredil pravico otrok in mladostnikov do pravnega varstva v primeru kršenja njegovih pravic pri prebivanju ali vzgojnem delovanju v strokovnem centru in postopek oziroma organe, ki odločajo o otrokovi oziroma mladostnikovi zahtevi za varstvo pravic oziroma pritožbi (30. člen ZOOMTVI), in glede na to, da otroci pogosto niso vedeli za navedeno pravico, je DPM strokovnim centrom večkrat **priporočal, naj otroke in mladostnike oziroma njihove starše ali skrbnike seznanijo z njihovimi pravicami po 30. členu ZOOMTVI in pojasnila o varstvu pravic objavijo tudi na svojih spletnih straneh ali na oglasnih deskah v strokovnem centru.**

Ob obisku **Vzgojnega doma Veržej** je DPM **pohvalil izboljšanje bivalnih razmer v vzgojnih skupinah strokovnega centra zaradi obnove stavbe in prostorov, še posebej pa zaradi zmanjšanja števila postelj v sobah oziroma novega pohištva.** Pohvalil je tudi trud zaposlenih oziroma otrok in mladostnikov za ustvarjanje in vzdrževanje prijetnih bivalnih prostorov, ki prispevajo k temu, da se otroci in mladostniki (pa tudi zaposleni) dobro počutijo ter da so spoštljivi do prostorov in programa, ki ga institucija izvaja. Strokovni center je vseh pet priporočil, ki jih je DPM podal ob obisku, sprejel. Ob odzivu strokovnega centra sta bili dve priporočili že uresničeni, tri pa so še čakala na uresničitve. Glede na odziv strokovnega centra so že **uresničevali priporočilo, naj pogostost telefonskih klicev**

⁴³ Po četrtem odstavku 26. člena ZOOMTVI strokovni center tedaj, kadar otrok ali mladostnik zavrača vrnitev v strokovni center ali pa je v prostorih, kamor strokovni delavec strokovnega centra nima pravice vstopiti, o tem obvesti sodišče, center za socialno delo in pristojno sodišče.

⁴⁴ Priporočilo je bilo podano ob obisku Mladinskega doma Jarše.

in intenzivnost nadzora pri telefonskih klicih otrok in mladostnikov prilagodijo individualnim okoliščinam vsakega posameznega otroka oziroma mladostnika ter naj otrokom in mladostnikom – vse ob upoštevanju njihove največje koristi – omogočijo čim več tovrstnih stikov in jim pri tem zagotovijo tudi dovolj zasebnosti. Prav tako naj bi že uresničevali priporočilo, naj se ukrep prepovedi odhoda v domače okolje med koncem tedna v primeru kršitev pravil vedno uporabi kot zadnje sredstvo oziroma naj se navedeni ukrep uporablja v čim manjši meri. **Na uresničitev so ob odzivu strokovnega centra še čakala priporočila glede seznanitve otrok in mladostnikov oziroma njihovih staršev pravicami po 30. členu ZOMTVI, nato glede namestitve nabiralnika za anonimne pritožbe in predloge, dalje pa tudi priporočilo, naj najdejo primeren način, ki bo otrokom in mladostnikom poleg varnosti zagotavljal tudi zasebnost med umivanjem in opravljanjem drugih higienskih potreb v kopalnicah oziroma straniščih.**

Strokovnemu centru Mladinski dom Maribor je DPM podal tri priporočila. Strokovni center je pojasnil, da že uresničujejo **priporočilo, po katerem naj bi tudi tedaj, kadar otroka oziroma mladostnika premestijo iz ene (vzgojne, stanovanjske, intenzivne) skupine v drugo, pred premestitvijo, če je le možno, organizirali in opravili ogled oziroma informativni pogovor z otrokom ali mladostnikom in njegovimi starši oziroma skrbniki.** Uresnčili naj bi tudi priporočilo, ki se je nanašalo na mladostnike v stanovanjski skupini Španova kmetija, in sicer naj jim pojasnijo razloge za znižanje plačila za njihovo delo na kmetiji oziroma naj jih za njihovo delo na kmetiji ustrezno in pravično nagradijo. Strokovni center Mladinski dom Maribor je sprejel tudi priporočilo, naj prouči razloge za zaposlitev dodatnega vzgojitelja v stanovanjski skupini Španova kmetija in naj po potrebi v tej stanovanjski skupini sistemizira pet delovnih mest za vzgojitelje oziroma pet vzgojiteljev tudi dejansko zaposli, **vendar je bilo to priporočilo v času odziva strokovnega centra še neuresničeno.** Ob obisku je DPM poleg priporočil, ki jih je podal, pohvalil tudi trud strokovnega centra, da bi otrokom in mladostnikom omogočili kar največ različnih dejavnosti in izkušenj, pa tudi trud zaposlenih oziroma otrok in mladostnikov za ustvarjanje in vzdrževanje prijetnih bivalnih prostorov in okolice.

Vzgojnemu zavodu Kranj je DPM priporočal, naj prouči potrebo po morebitnem odprtju (nove) intenzivne skupine v okviru strokovnega centra oziroma po preoblikovanju ene izmed stanovanjskih skupin v intenzivno skupino. **Navedeno priporočilo je bilo ob odzivu strokovnega centra že uresničeno, saj je strokovni center od pristojnega ministrstva že prejel pozitivno rešeno vlogo za odprtje stanovanjske skupine in enote za intenzivno obravnavo otrok in mladostnikov s hujšimi vedenjskimi in čustvenimi motnjami v šolskem letu 2022/23.** Vzgojni zavod Kranj je uresničil tudi priporočilo, ki se je nanašalo na namestitev nabiralnika za anonimne pritožbe in predloge, priporočilo v zvezi s seznanitvijo pravic po 30. členu ZOOMTVI pa je še čakalo na uresničitev. V obiskanih stanovanjskih skupinah Črnava in Reteče je DPM pohvalil prijetne bivalne prostore in okolico.

Ob obisku stanovanjskih skupin, ki delujejo v okviru **Mladinskega doma Jarše,** je DPM strokovnemu centru podal dve priporočili, in sicer je priporočal, naj proučijo potrebo po morebitnem odprtju (nove) intenzivne skupine v okviru

strokovnega centra oziroma preoblikovanju ene izmed stanovanjskih skupin v intenzivno skupino oziroma naj otroke in mladostnike ter njihove starše oziroma skrbnike seznanijo z njihovimi pravicami po 30. členu ZOOMTVI. V času priprave letnega priporočila je DPM na odziv strokovnega centra še čakal.

Ob rednem obisku **Zavoda za vzgojo in izobraževanje Logatec** je DPM strokovnemu centru podal sedem priporočil. Strokovni center je v odzivu navedel, da **priporočilo, ki se je nanašalo na čim manjšo uporabo ukrepa prepovedi odhoda v domače okolje med koncem tedna v primeru kršitev, že uresničujejo. Priporočila, ki so se nanašala na seznanitev otrok in mladostnikov oziroma njihovih staršev z njihovimi pravicami po 30. členu ZOOMTVI, na namestitev nabiralnika za anonimne pritožbe in predloge ter na popravilo nepravilnosti v prostorih vzgojnih skupin v Logatcu, ki bi lahko pomenile nevarnost za mladostnike, so v času odziva strokovnega centra še čakala na uresničitve. Prav tako so na uresničitve čakala tri priporočila, ki jih je DPM podal strokovnemu centru v zvezi z izboljšanjem bivalnih razmer v intenzivni skupini Planina.** Štiri priporočila, ki so se nanašala na zagotovitev primernih bivalnih razmer v prostorih vzgojnih skupin v Logatcu (npr. zamenjava starega in uničenega pohištva, sanacija oken, zagotovitev boljših razmer za športne dejavnosti, iskanje trajnejše rešitve za boljše bivalne razmere), je DPM podal hkrati strokovnemu centru in pristojnemu ministrstvu. Pristojnemu ministrstvu je med drugim priporočal tudi, naj zagotovi potrebna sredstva za rešitve, ki bi mladostnikom v vzgojnih skupinah v Logatcu zagotovile primerne bivalne razmere. **Tako strokovni center kot tudi ministrstvo sta vsa štiri priporočila sprejela oziroma jim nista nasprotovala, vendar ob njihih odzivih še niso bila uresničena.** Uresničevanje petih priporočil, ki jih je DPM podal na rednem obisku Zavoda za vzgojo in izobraževanje Logatec in so se nanašala na zagotovitev ustreznih bivalnih razmer v vzgojnih skupinah v Logatcu, je DPM leta 2022 preveril tudi na kontrolnem obisku. DPM je **ugotovil, da nobeno izmed priporočil še ni bilo uresničeno in da so bivalne razmere za mladostnike, ki so nameščeni v vzgojne skupine v Logatcu, zelo slabe oziroma neprimerne ali celo nevarne** (izpuljene luči, razbite žarnice, gole žice, manjkajoča pokrivala luči (plafonjere), odstranjeni pokrovi električnih razvodnih doz, izvlečene vtičnice, štrleči vijaki, uničeno pohištvo, plesen v kopalnici ipd.). Po mnenju DPM je nedopustno, da mladostniki (do morebitne novogradnje in novih prostorov vzgojnih skupin) bivajo v razmerah, ki so jih v času obiska DPM nudili prostori vzgojnih skupin v Logatcu. **DPM je izrazil pričakovanje, da Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec nemudoma pristopi k potrebnim popravilom v prostorih vzgojnih skupin, ki lahko za mladostnike pomenijo nevarnost, in da v najkrajšem možnem času zagotovi varno bivalno okolje. Dalje je DPM izrazil pričakovanje, da zavod tudi sicer poskrbi za primerno in prijetno okolje za bivanje mladostnikov. Predstavnikom pristojnega ministrstva je DPM medtem predlagal, naj si ogledajo prostore in opremo obeh vzgojnih skupin v Logatcu, in izrazil pričakovanje, da bo pristojno ministrstvo zagotovilo potrebna sredstva za nujno sanacijo prostorov vzgojnih skupin na način, da bo mladostnikom zagotovljeno varno bivalno okolje.**⁴⁵

⁴⁵ V času priprave letnega poročila je DPM še čakal na odziv Zavoda za vzgojo in izobraževanje Logatec na predhodno poročilo o kontrolnem obisku (rok še ni potekel).

2.3

OBISKI CENTROV ZA USPOSABLJANJE, DELO IN VARSTVO

Leta 2022 je DPM obiskal vseh **pet centrov za usposabljanje, delo in varstvo (CUDV)**, ki izvajajo posebni program vzgoje in izobraževanja in institucionalno varstvo za otroke ter mladostnike do 26. leta, ki so vključeni v ta program, institucionalno varstvo za odrasle osebe z motnjo v duševnem in telesnem razvoju ter storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji. Vsi CUDV delujejo na več lokacijah in DPM je opravil štiri redne nenapovedane obiske: obiskal je CUDV Matevža Langusa Radovljica (CUDV Radovljica), CUDV Črna na Koroškem (CUDV Črna), CUDV Dobrna in CUDV Dolfke Boštjančič Draga (CUDV Draga) – DPM jih je obiskal v enotah na sedežih zavodov, na katerih izvajajo institucionalno varstvo za otroke, mladostnike in odrasle osebe z motnjo v duševnem razvoju in več motnjami. DPM je **ob teh obiskih podal 56 priporočil, od katerih je bilo osem sprejetih in tudi že uresničenih, 45 jih je na uresničitve še čakalo, tri priporočila pa niso bila sprejeta**. DPM je opravil tudi (en) napovedan kontrolni obisk v Zavodu za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštnarja Dornava (ZUDV Dornava). Ob obisku je DPM z zadovoljstvom ugotovil, da so bila **vsa priporočila, ki jih je ob rednem obisku v letu 2021 podal ZUDV Dornava, uresničena**, podal pa je pet novih priporočil in ponovil priporočila MDDSZ, ki so bila sprejeta, a še neuresničena.

V ZUDV Dornava je DPM opravil kontrolni pregled Specializiranega oddelka, na katerem bivajo uporabniki z najtežjimi oblikami motenj v duševnem zdravju. To je tudi edini oddelek v Sloveniji, ki deluje v okviru CUDV, v katerega so uporabniki nameščeni s sklepom sodišča v skladu z Zakonom o duševnem zdravju (ZDZdr). DPM je ob vseh štirih rednih obiskih drugih CUDV ugotovil, da številni uporabniki bivalnih prostorov ne morejo samostojno zapuščati, v večini primerov zato, ker se sami ne morejo varno orientirati v prometu oziroma ne morejo samostojno funkcionirati v zunanjem okolju. Večina teh uporabnikov niti nima želje po samostojnih izhodih, tedaj, kadar bi takšni uporabniki želeli zapustiti bivalne prostore brez spremstva zaposlenih oziroma svojcev, pa jih zaposleni ustavijo in usmerijo ali pospremiijo nazaj v njihove prostore. Kadar takšno osebno varovanje ne zadostuje, pa tudi zaklepajo vrata.

DPM je CUDV opozoril, da so ti uporabniki, ki bivalnih prostorov ne morejo (samostojno) zapustiti, dejansko (de facto) nameščeni v varovane oddelke, postopek namestitve v te oddelke pa je določen v ZDZdr. Nihče izmed uporabnikov v času obiskov DPM v navedenih institucijah ni bil nameščen na podlagi določb ZDZdr, temveč so bili predšolski otroci v CUDV vključeni na podlagi usmeritve tima za zgodnjo obravnavo v skladu z določbami Zakona o celostni zgodnji obravnavi predšolskih otrok s posebnimi potrebami (ZOPOPP), otroci

in mladostniki, ki so vključeni v posebni program vzgoje in izobraževanja, pa z odločbo o usmeritvi v posebni program vzgoje in izobraževanja, ki jo izda Zavod Republike Slovenije za šolstvo (Zavod RS za šolstvo) v skladu z določbami Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1). Otroci so lahko v CUDV nameščeni tudi na podlagi odločitve sodišča v skladu z določbami Družinskega zakonika (DZ). Ob obiskih DPM je bilo v CUDV na tej podlagi nameščenih le nekaj otrok. Odrasli uporabniki so bili v CUDV nameščeni na podlagi določb Zakona o socialnem varstvu in Pravilnika o postopkih, ki ne določata namestitve v varovane oddelke, postavlja pa se tudi vprašanje, ali so lahko postopek in pogoji za namestitev v institucionalno varstvo tedaj, kadar z uporabnikom ni mogoče skleniti dogovora o izvajanju storitve in gre tako za neprostoovoljno namestitev, urejeni zgolj s pravilnikom.

Razumljivo je, da nekateri uporabniki zavodov ne morejo samostojno zapuščati, vendar bi bilo **treba za omejevanje osebne svobode imeti ustrezno pravno podlago**, ki pa v času naših obiskov v CUDV Radovljica, CUDV Črna, CUDV Dobrna in CUDV Draga ni bila podana. Na podlagi teh ugotovitev je DPM zaključil, da gre za sistemsko pomanjkljivost, zato je MDDSZ **ob vseh navedenih obiskih podal sistemsko priporočilo, naj se zagotovi, da se v vseh CUDV v Sloveniji spoštujejo zakonske določbe, ki določajo pogoje za omejitev osebne svobode (morebiti ZDZdr, Družinski zakonik ali druga ustrezna zakonodaja), oziroma da se določi ustrezna zakonska podlaga in da se posledično povsod, kjer se uporabnikom omejuje osebna svoboda, zagotovi ustrezna pravna podlaga za njihovo zadržanje. MDDSZ je to priporočilo sprejelo, vendar še čaka na uresničitve**. MDDSZ je odgovorilo, da sta se v letih 2020 in 2021 na podlagi izvajalcev v CUDV v sodelovanju z MDDSZ izvedla dva projekta za nadgradnjo storitev za osebe z najtežjimi oblikami motenj v duševnem zdravju in motenj v duševnem razvoju (otroci in mladostniki). Projekta sta bila izvedena zaradi nujnih potreb po vključitvi (sicer manjše skupine s sklepom sodišča usmerjenih) mladostnikov, pri čemer je v okviru storitve institucionalnega varstva potrebna dodatna specializirana varovana obravnava (varovani oddelek). Projekta se izvajata v sodelovanju dveh zavodov za usposabljanje (CUDV Dornava in CUDV Draga⁴⁶). MDDSZ je zagotovil sredstva za izboljšanje tehničnih pogojev in prilagoditev ter boljše kadrovske pogoje z dodatnimi zaposlitvami na področju socialne oskrbe in zdravstvene dejavnosti. MDDSZ je na dosedanjih delovnih sestankih z MZ predstavilo stališče, da je treba v okviru ZDZdr umestiti samostojno poglavje, ki bi uredilo nameščanje otrok in mladostnikov v tovrstne obravnave, pri čemer je treba preveriti, v kakšnem obsegu postopki za obravnavo odraslih oseb s težavami v duševnem zdravju ustrezajo obravnavi v korist otroka. Z umestitvijo specifične vsebine v ZDZdr kot tudi z uskladitvijo zakonodaje na področju socialnega varstva bo skladno s potrebami mogoče tudi načrtovati dodatne kapacitete v okviru javne mreže storitev CUDV. MDDSZ predlaga nadaljevanje projektov in vzpostavitev medresorske delovne skupine

46 Ob obisku CUDV Draga nihče od otrok in mladostnikov ni bil vključen na podlagi določb ZDZdr, enota, v kateri so bili nastanjeni otroci in mladostniki z najtežjimi čustvenimi in vedenjskimi težavami, pa naj bi se začela prenavljati v obdobju po obisku DPM. Na izrecno vprašanje o časovnici vključitve CUDV Draga v ta projekt je predstavnica MDDSZ odgovorila, da naj bi se to začelo izvajati v letu 2023.

(predvsem MZ in MDDSZ), ki bi izdelala spremembe in dopolnitve veljavne zakonodaje na tem področju ter pripravila ustrezne strokovne smernice in protokole delovanja med posameznimi deležniki.

Ker je DPM ob obiskih CUDV ugotovil, da v CUDV nekaterim uporabnikom samostojne izhode preprečujejo z odvrčanjem oziroma ustavljanjem in da gre v teh primerih pa presoji DPM za osebno varovanje (in ne za osebno spremljanje), je ob obiskih opozoril, da se glede na usmeritve MDDSZ⁴⁷ osebno varovanje (z osebjem ali na drug način) lahko izvaja le za osebe, nameščene v varovane oddelke po ZDZdr, če morajo biti zaradi svojih potreb nepretrgoma deležne posebne zaščite in varstva ter če zavoda ne morejo zapustiti po lastni volji. Ker tudi ta način dela v CUDV ni sistemsko urejen, **je DPM MDDSZ priporočil, naj po vzoru Usmeritev za delo z osebami z demenco na področju institucionalnega varstva starejših prouči potrebo po izdaji usmeritev za delo z osebami z motnjo v duševnem razvoju, ki potrebujejo posebno varovanje.** Tudi to **priporočilo je bilo sprejeto in čaka na uresničitve.** MDDSZ je odgovorilo, da podpira pobudo in da bo pristopilo tudi k oblikovanju usmeritev za delo z osebami z motnjo v duševnem razvoju, ki potrebujejo posebno varovanje oziroma obravnavo z varovanjem in osebnim spremljanjem za uporabnike, kadar preventivni varovalni ukrepi še niso potrebni. Pri tem se izhaja iz koristi uporabnika (otroka, mladostnika) in zagotavlja varnost njemu in drugim. Ocenjujejo, da bodo te rešitve pripravljene v okviru delovnih skupin.

Ob obiskih so zaposleni v CUDV opozorili **na neenakopravnost in diskriminacijo, ki so ju deležni njihovi uporabniki s težjimi motnjami v duševnem in telesnem razvoju.** Otrokom in mladostnikom z ooviranostmi, ki obiskujejo osnovno šolo, pripada spremljevalec, medtem ko zakonodaja spremljevalca v socialnovarstvenih zavodih ne zagotavlja. DPM je zato MIZŠ priporočil, naj prouči možnost dodelitve stalnega ali začasnega spremljevalca za izvajanje fizične pomoči v času izvajanja vzgojno-izobraževalnega programa, vendar MIZŠ **priporočila ni sprejelo.** V odzivu na končno poročilo o obisku je ministristvo navedlo, da veljavna zakonodaja s področja vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami omogoča, da se otrokom s posebnimi potrebami poleg usmeritve v ustrezni vzgojno-izobraževalni program, potrebnih prilagoditev ter pripomočkov z odločbo o usmeritvi lahko dodeli stalni ali začasni spremljevalec. Pravno podlago za dodelitev daje Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, ki v 10. členu opredeljuje, da se težje in težko gibljivo oviranim ter slepim otrokom, ki so usmerjeni v programe s prilagojenim izvajanjem z dodatno strokovno pomočjo, lahko za izvajanje fizične pomoči v času vzgojno-izobraževalnega dela dodeli stalni ali začasni spremljevalec. Prav tako se začasni spremljevalec lahko dodeli dolgotrajno bolnim otrokom, slabovidnim otrokom oziroma otrokom z okvaro vidne funkcije, otrokom z avtističnimi motnjami in otrokom s čustvenimi in vedenjskimi motnjami. Podrobnejši kriteriji so določeni v 9. členu Pravilnika o dodatni strokovni in

47 Usmeritve za delo z osebami z demenco na področju institucionalnega varstva starejših, št. 1222/18/2011 1222/18/2011 s 6. 6. 2011, Dopolnitev k Usmeritvam za delo z osebami z demenco na področju institucionalnega varstva starejših, št. 122-18/2011 s 27. 3. 2014, in Dopolnitev k Usmeritvam za delo z osebami z demenco na področju institucionalnega varstva starejših, št. 012-9/2017 z 20. 2. 2018.

fizični pomoči in v Kriterijih za opredelitev vrste in stopnje primanjkljajev, ovir oziroma motenj otrok s posebnimi potrebami. Spremljevalec nudi fizično pomoč otroku v času izvajanja obveznega in razširjenega programa osnovne šole ali izvajanja organiziranega izobraževalnega dela v srednji šoli; v posebnem programu vzgoje in izobraževanja ter v vzgojnih programih pa delo, potrebno za izvajanje fizične pomoči, opravlja varuh negovalec, čigar delo je podobno delu spremljevalca, vendar so v te programe vključeni zahtevnejši otroci s težjimi motnjami. Število varuhov negovalcev je opredeljeno v pravilniku, ki ureja normative in standarde v tem programu.

Ob obiskih CUDV je DPM **ugotavljal tudi, da veljavni kadrovski normativi otežujejo zagotavljanje kakovostne in individualne obravnave uporabnikov.** Zaradi staranja uporabnikov bi CUDV potrebovali več zaposlenih. Staranje uporabnikov in s tem upad njihovih sposobnosti namreč kaže, da bi bilo treba za takšne uporabnike zagotoviti več zaposlenih (na od 12 do 20 uporabnikov naj bi bil en zaposleni, a opažajo, da bi bil včasih potreben že en zaposleni na štiri uporabnike). DPM je MDDSZ priporočil, naj pri pripravi sprememb kadrovskih normativov na področju institucionalnega varstva posebnih skupin upošteva večje potrebe starajočih se uporabnikov. **MDDSZ je priporočilo sprejelo, ni pa ga tudi uresničilo.** V odzivu na končno poročilo je navedlo, da so bili aprila 2022 v spremembah in dopolnitvah Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev med drugim sprejeti prenovljeni kadrovski normativi za upravičence v manjših dislociranih bivalnih enotah institucionalnega varstva odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju ali več motnjami, ki se nanašajo tudi na upravičence v CUDV. MDDSZ je avgusta 2022 imenovalo tudi Delovno skupino za namen priprave osnutka predloga sprememb in dopolnitev Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev za upravičence po programu vzgoje in izobraževanja v institucionalnem varstvu CUDV, ki bo pri oblikovanju novih kadrovskih normativov upoštevala tudi potrebo po dodatnih zaposlitvah zaradi specifičnih zahtev starajočih se uporabnikov.

MDDSZ je sprejelo **priporočili** (ni pa ju še uresničilo), naj v Pravilniku o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev določi ustrezen kadrovski normativ za neposredno delo z uporabniki s hujšimi čustvenimi in vedenjskimi motnjami ter naj preuči možnosti za spremembo Pravilnika o standardih in normativih na način, ki bi omogočal povečanje števila izvajalcev za delo z uporabniki z avtističnimi motnjami in za strokovno obravnavo v institucionalnem varstvu odraslih.

Ni pa bilo sprejeto tudi priporočilo, naj **MDDSZ za območje celotne države vzpostavi sistem vodenja enotnega seznama čakajočih na vključitev v storitev institucionalnega varstva ter vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji.** MDDSZ je v odzivu na končno poročilo navedlo, da Inštitut RS za socialno varstvo (IRSSV) za naročnika MDDSZ vsako leto izvede analizo in izda poročilo o izvajanju storitev CUDV in VDC. V navedenih poročilih je mogoče spremljati čakalno vrsto za vključitev v storitev institucionalnega varstva in storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji, spremljati pa je dalje mogoče tudi podatke o čakalni dobi, načrtovanju in uresničevanju novih vključitev ter trende za vključitev v storitve.

Ob obiskih CUDV je bilo sicer mogoče opaziti prijetno vzdušje in dobre odnose med uporabniki in zaposlenimi; v vseh obiskanih enotah je dostop do kopalnic uporabnikom omogočen ves čas, številne sobe pa so opremljene in urejene v skladu z željami uporabnikov, kar je DPM pohvalil, **posamezne dobre prakse**, ki jih je opazil ob posameznih obiskih, pa so navedene v nadaljevanju.

Ob obisku **CUDV Radovljica** je DPM v času kosila lahko opazil, da so zaposleni, ki so uporabnikom pomagali pri jedi, to počeli pozorno, prijazno in umirjeno, kar je pohvalil. Pohvalil je tudi urejene bivalne prostore in zunanje površine ter lepo opremljeno sobo za sproščanje, kot primer dobre prakse pa pozdravil sistem ključnih oseb, ki uporabnikom pomagajo pri različnih delih, nekateri pa uporabnike peljejo tudi na izlete.

DPM je CUDV Radovljica podal **deset priporočil**, ki so bila **tudi sprejeta, ne pa še tudi uresničena**. Priporočil je, naj CUDV Radovljica o potrebi po dodelitvi spremljevalcev za otroke in mladostnike, ki so vključeni v posebni program vzgoje in izobraževanja, opozori MIZŠ. DPM je CUDV Radovljica priporočil tudi, naj prouči možnost povečanja števila zaposlenih ponoči. CUDV Radovljica je odgovoril, da ugotavljajo, da sedanji kadrovski normativi ne omogočajo stalnega povečanja števila zaposlenih v nočnem času. Sodelujejo v različnih delovnih skupinah za povečanje kadra in skupaj z MDDSZ iščejo systemske rešitve na tem področju. Glede bivalnih razmer je DPM priporočil CUDV Radovljica, naj razmisli o namestitvi nočnih omaric in nočnih lučk, naj tedaj, kadar uporabniki v sobah nimajo svojih predmetov, zaposleni v soglasju z uporabnikom posamezno sobo okrasijo s predmeti, ki so uporabniku všeč, naj povečan poudarek dajo tudi ustrezni okrašenosti dnevnih prostorov in hodnikov na oddelkih, na katerih bivajo uporabniki, naj razširi vrata do takšne širine, ki bo omogočala neoviran prehod uporabnikov z invalidskimi vozički. CUDV Radovljica je DPM priporočil tudi, naj izdela načrt prenove bivalnih prostorov na način, ki bo omogočil pridobitev novih prostorov za sanitarije in (negovalne) kopalnice. CUDV Radovljica je priporočila sprejel, prav tako je bilo sprejeto priporočilo, ki ga je DPM podal MDDSZ, naj se CUDV Radovljica zagotovijo sredstva za prenovo bivalnih prostorov, ki bi obsegala izdelavo dodatnih kopalnic za uporabnike. Kot izhaja iz odgovorov CUDV Radovljica in MDDSZ, je MDDSZ v Načrt razvojnih programov v letu 2022 že uvrstilo investicijski projekt za izgradnjo nove bivalne enote CUDV Radovljica, ki bo namenjena za 24 uporabnikov institucionalnega varstva. Naložba se bo izvajala v letih 2022, 2023 in 2024, s tem pa bo zaradi prostorske razbremenitve centralne stavbe zagotovljeno izboljšanje bivalnih razmer tako v novozgrajeni bivalni enoti kakor tudi v sedanjih prostorih.

DPM je CUDV Radovljica priporočil tudi, naj v posamezne oddelke namesti urnike dejavnosti in ob tem razmisli o grafični predstavitvi urnika, naj v oddelkih namesti posebne nabiralnike za pritožbe in pohvale ter naj na oglasne deske oddelkov namesti informacije o pritožbenih poteh, ki naj bodo pojasnjene na uporabnikom razumljiv način (v obliki, ki omogoča t. i. lahko branje).

Ob obisku **CUDV Črna** je DPM pohvalil trud centra pri omogočanju varnih stikov uporabnikov s svojci med epidemijo, posebej pa je pozdravil vključitev v pilotni projekt deinstitucionalizacije, v okviru katerega se bodo uporabniki v

prihodnjih letih preselili v manjše enote v lokalnem okolju. Pohvalil je tudi vključevanje uporabnikov v skrb za svoje bivalno okolje, spodbujanje k večji samostojnosti ter pripravo pomembnih dokumentov v lahkem branju.

DPM je CUDV Črna podal 12 priporočil. CUDV Črna je **sprejel in že uresničil šest priporočil**. Skupaj z uporabniki, ki so to želeli, so zaposleni okrasili njihove sobe, v kopalnici za otroke in mladostnike pa so v kabinah za prhanje namestili zavese. Ponovno so začeli okraševanje dnevnih prostorov in hodnikov na oddelkih, na katerih bivajo uporabniki. Uresničeno je bilo tudi priporočilo, naj CUDV Črna pri načrtovanju svojega nadaljnjega dela v smeri še večjega zadovoljstva uporabnikov upošteva rezultate anket, v posameznih enotah pa so namestili nabiralnike za pritožbe in pohvale, na oglasne deske posameznih oddelkov pa v obliki, ki omogoča t. i. lahko branje, pa tudi opis pritožbenih poti.

Sprejetih in na uresničitev še čakajočih je bilo šest priporočil. DPM je CUDV Črna priporočil, naj izdela načrt prenove bivalnih prostorov v Enoti Center na način, da bo omogočeno bivanje uporabnikov v enoposteljnih in dvoposteljnih sobah primerne velikosti, in naj razmisli o namestitvi nočnih omaric in nočnih lučk v sobah uporabnikov. CUDV Črna je DPM priporočil tudi, naj izdela načrt prenove bivalnih prostorov na način, ki bo omogočil pridobitev novih prostorov za sanitarije in kopalnice. Ker je za uresničitev tega priporočila treba zagotoviti finančna sredstva v višjem znesku, je DPM priporočil MDDSZ, naj se ta sredstva CUDV Črna tudi zagotovijo. Tako CUDV Črna kot MDDSZ sta priporočilo sprejela. **CUDV Črna je vključen v pilotni projekt deinstitucionalizacije**, ki se financira iz evropskih sredstev in sredstev evropske kohezijske politike. S tem projektom bo uporabnikom omogočeno bivanje v manjših enotah, vključenih v lokalno okolje. Po zaključku projektov in selitvi več uporabnikov v manjše enote bo mogoče prenoviti centralno stavbo na način, da bodo tudi tu zagotovljene eno- in dvoposteljne sobe ter ustrezne sanitarije. Prav tako na uresničitev še čakajo priporočila, naj CUDV Črna v prostorih in okolici enote Center poskrbi za ustrezno vzdrževanje drobnega inventarja, sten in zunanjih površin, naj razmisli o oblikovanju takšnih skupin, v katerih bodo potrebe in želje uporabnikov v čim večji možni meri podobne oziroma združljive, naj hišni red v lahko berljivi obliki izobesi tudi v vseh enotah, v katerih bivajo uporabniki, in naj v enotah izobesi urnike dejavnosti ter pri tem razmisli o grafični predstavitvi urnika oziroma zapisu v lahko berljivi obliki.

MDDSZ je s sklepom za izvrševanje vzgojnega ukrepa oddaje v zavod za usposabljanje po določbah Kazenskega zakonika (KZ) določilo CUDV Črna, zato so mladostniki v ta zavod lahko vključeni tudi na tej pravni podlagi. V času obiska DPM takšnih namestitvev ni bilo, v preteklosti pa je bilo nekaj mladostnikov vključenih tudi na podlagi sklepov sodišč po določbah KZ. Največ težav se je pojavljalo pri zagotavljanju primerne namestitve teh uporabnikov, saj so njihove potrebe popolnoma drugačne od tistih, ki so na šolanju in prihajajo na podlagi odločbe o usmeritvi; treba je več nadzora in varovanja, drugačna pa je tudi strokovna obravnava. V primeru prihoda uporabnika na podlagi sklepa sodišča bi ponovno imeli prostorsko težavo, saj uporabniku ne morejo omogočiti ločenih prostorov, prav tako tudi neustrezne strokovne obravnave ne, saj kadrovske niso prilagojeni takšnim uporabnikom. Zaposleni so sicer ime-

li nekaj izobraževanj o obravnavi mladostnikov s posebnimi potrebami, ki so bili storilci kaznivih dejanj, nihče od zaposlenih pa nima specialnega znanja oziroma izobrazbe za delo na tem področju. Za izvajanje ustrezne strokovne obravnave bi namreč potrebovali specialnega pedagoga. DPM je zato MDDSZ priporočil, naj se CUDV Črna zagotovijo sredstva za zaposlitev specialnega pedagoga, ki bi zagotavljal strokovno obravnavo mladostnikov s posebnimi potrebami, ki so storilci kaznivih dejanj. MDDSZ **je priporočilo sprejelo, ni pa ga uresničilo**; v odzivu na končno poročilo je navedlo, da je že aktivno pristopilo k prenovi standardov in normativov za otroke, mladostnike in odrasle do 26. leta starosti, ki so vključeni v program vzgoje in izobraževanja ter institucionalno varstvo v CUDV – s predvideno izvedbo še v letu 2022. Predvidene so dodatne kadrovske okrepitve na podlagi nadgrajenega programa usposabljanja oziroma posebnega programa vzgoje in izobraževanja v socialnovarstvenih organizacijah. Predvideni so tudi ukrepi za izboljšanje drugih kadrovskih in delovnih pogojev za pridobitev ustreznih kadrovskih profilov na področju vzgoje in izobraževanja ter socialne oskrbe v CUDV.

Ob obisku **CUDV Dobrna** je DPM pohvalil zagotavljanje strokovne obravnave za uporabnike, ki se po končanem šolanju niso mogli vključiti v storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji, trud CUDV Dobrna pri zagotavljanju varnih stikov uporabnikov s svojci med epidemijo ter pomoč CUDV Dobrna pri ohranjanju stikov uporabnikov s svojci. DPM je pohvalil tudi individualen pristop, s katerim CUDV Dobrna uporabnikom omogoča kakovostno preživljanje prostega časa med koncem tedna, pozdravil pa je tudi zagotavljanje informacij v slikovni pisavi in publikacij ter knjig v lahko berljivi obliki.

DPM je CUDV Dobrna podal pet priporočil, vsa priporočila pa je CUDV Dobrna sprejel in **dve tudi že uresničil**. V CUDV Dobrna so pregledali bivalne prostore uporabnikov in skupaj z uporabniki namestili njim ljube predmete, v spalne prostore mobilnih uporabnikov pa so, za namen varnega odhoda v toaletne prostore v nočnem času, namestili LED-nočne lučke.

Center je sprejel tudi tri priporočila, ki na uresničitev še čakajo. DPM je CUDV Dobrna priporočil, naj pri načrtovanju svojega nadaljnjega dela v smeri proti še večjemu zadovoljstvu uporabnikov upošteva rezultate anket o njihovem zadovoljstvu, naj v posameznih oddelkih namesti posebne nabiralnike za pritožbe, pripombe in pohvale ter naj na oglasne deske posameznih oddelkov namesti tudi opis pritožbenih poti, ki naj bo pojasnjen na uporabnikom razumljiv način (v lahko berljivi obliki).

DPM je MDDSZ priporočil, naj se CUDV Dobrna zagotovijo sredstva, ki bi vsem uporabnikom po zaključenem šolanju omogočala vključitev v storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji. **Priporočilo je bilo sprejeto, a na uresničitev še čaka**. Ministrstvo je odgovorilo, da lahko vključitev novih uporabnikov v storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji MDDSZ omogoči glede na razpoložljiva proračunska sredstva. V letu 2022 je MDDSZ sicer načrtovalo nove vključitve uporabnikov in v zvezi s tem odobritev dodatnih zaposlitev, vendar zaradi občutnega povišanja materialnih stroškov, ki jih zavodom financira MDDSZ, vključitev ni bilo mogoče uresničiti v skladu z načrtovanim obsegom.

Ob obisku **CUDV Draga** je DPM kot **primer dobre prakse pozdravil vzpostavitve učne stanovanjske skupine**, v katero je vključenih šest mladostnikov s težjimi čustvenimi in vedenjskimi težavami. Z aktivnim vključevanjem v delovanje skupine se uporabniki učijo prevzemati odgovornost, njihove težave pa so se s spremembo okolja zmanjšale. DPM je pohvalil tudi podajanje informacij v hišah in okolici v Dragi pri Igu v slikovni pisavi (s piktogrami) ter Braillovi pisavi.

DPM je podal CUDV Draga tudi osem priporočil. **Sedem priporočil je CUDV sprejel in še čakajo na uresničitev.** DPM je CUDV Draga priporočil, naj tedaj, kadar je izvajanje videonadzora v sobah nujno potrebno, obvestilo o videonadzoru izobesi pred sobe, v katerih se izvaja videonadzor, delo v Domu Češnja pa organizira tako, da se ogled neposrednega prenosa slike omogoči le omejenemu številu zaposlenih. DPM je CUDV Draga priporočil tudi, naj na vrata sobe za sproščanje v Domu Češnja namesti okno, skozi katero bo mogoče neposredno spremljati uporabnika v tej sobi. DPM je centru priporočil tudi, naj v posameznih delovnih enotah namestijo nabiralnike za pritožbe, na oglasne deske posameznih enot pa namestijo tudi opis pritožbenih poti, ki naj bodo pojasnjeni na uporabnikom razumljiv način (v obliki, ki omogoča t. i. lahko branje). CUDV Draga je sprejel priporočilo (ki ga sicer še ni uresničil), naj kopalnice v Domu Višnja preuredi tako, da bodo imeli uporabniki pri uporabi kopalnice in sanitarij zagotovljeno zasebnost.

DPM je CUDV Draga priporočil tudi, naj preuči možnosti za vključitev odraslih uporabnikov v dnevno obliko institucionalnega varstva, MDDSZ pa, naj preuči možnosti vključitve odraslih uporabnikov, ki potrebujejo tudi zdravstveno varstvo, v dnevno obliko storitve institucionalnega varstva ali v storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji. **Priporočilo je bilo sprejeto, a še čaka na izvedbo.** CUDV je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da je edina oblika dnevnega varstva za odrasle uporabnike storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji, ki pa ne zagotavlja tudi zdravstvenega varstva. Nekateri uporabniki imajo dodatne zdravstvene težave in bi zdravstveno varstvo potrebovali v okviru storitve; to je tudi razlog, zakaj se je začelo razmišljati o možnosti vključitve uporabnikov v dnevno obliko institucionalnega varstva. Na to problematiko so opozarjali tudi MDDSZ, vendar njihovega mnenja niso dobili. Take potrebe uporabnikov se lahko zagotovijo v okviru dnevne oblike institucionalnega varstva ali pa se razširijo pravice uporabnikov znotraj storitve VDC. MDDSZ je pojasnilo, da Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev na podlagi 8. člena že omogoča vključevanje uporabnikov, ki potrebujejo zdravstveno varstvo, v dnevno obliko storitve institucionalnega varstva. Opažajo, da se dogovori med CUDV in uporabniki za tovrstno obliko storitve ne sklepajo, saj uporabniki ne podajo aktualnih vlog za vključitev. Storitve je za uporabnika plačljiva, financiranje storitev zdravstvenega varstva v CUDV in VDC pa naj bi po pojasnilu MDDSZ sodilo v pristojnost MZ in ZZZS. MDDSZ je v dosedanem sodelovanju z MZ opozorilo na potrebo po jasni določitvi obsega financiranja nekaterih zdravstvenih storitev glede na načrtovane zmogljivosti, ki bi jih bilo glede na spreminjajoče se potrebe uporabnikov treba zagotoviti in uskladiti med sedanjimi dnevnimi storitvami na področju obravnave oseb z motnjami v duševnem razvoju in drugimi oviranostmi. Vsebinska uskladitev tovrstnih vprašanj zadeva tako uvedbo dolgotrajne oskrbe

kot tudi prilagoditev sistema financiranja zdravstvene dejavnosti, ki jo načrtuje MZ. MDDSZ si bo prizadevalo za čimprejšnjo rešitev predmetnih vprašanj.

Za CUDV Draga težavo predstavlja tudi način financiranja storitev od MDDSZ, saj se je v času obiska DPM pogodba o financiranju z MDDSZ sklepala le za tri mesece; takšen način financiranja traja od epidemije covid-19 dalje. Tako je bil CUDV Draga postavljen v negotov položaj in kakršnikoli načrti so bili na tak način skoraj nemogoči. DPM je MDDSZ priporočil, naj preide na način sklepanja letnih pogodb s CUDV o financiranju socialnovarstvenih storitev. **MDDSZ je priporočilo sprejelo, ni pa ga še izvedlo.** V odzivu na končno poročilo je navedlo, da so pogodbe s CUDV o financiranju socialnovarstvenih storitev že zdaj sklenjene na letni ravni. Drži pa, da je pogodbeno vrednost na začetku leta izračunana za trimesečje, ker v tem obdobju MDDSZ še pripravlja izračune za oblikovanje letnih izhodišč za financiranje storitev za tekoče leto, na podlagi katerih se lahko določi pogodbeno vrednost in sklene pogodba o financiranju socialnovarstvenih storitev za celotno leto. MDDSZ si bo v prihodnje prizadevalo za pripravo izhodišč v najkrajšem možnem času.

Ni pa CUDV Draga sprejel tudi priporočila, naj pri odločanju o izvajanju PVU upošteva, da se ta **ukrep lahko izvaja le v varovanih oddelkih v primerih, določenih v ZDZdr,** in da je pri izvajanju PVU treba ravnati v skladu z 29. členom ZDZdr. CUDV Draga je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da pri uporabnikih s hudimi čustvenimi in vedenjskimi motnjami težavo pogosto predstavlja preveliko število uporabnikov v skupini, pomanjkanje enoposteljnih sob in premajhno število zaposlenih; manjkajo predvsem moški in taki, ki se ogrožajočih uporabnikov ne bojijo. Pri odraslih po bivalnih enotah je število zaposlenih še manjše kot pri mladostnikih, število uporabnikov v skupini pa ponekod večje. Pri mnogih takšnih uporabnikih jim je s timskim delom in različnimi metodami uspelo zmanjšati težave in tako uporabnikom ter ljudem okoli njih omogočiti bolj varno okolje. So pa tudi uporabniki, katerih težave in potrebe so tako kompleksne, da jim zaposleni kljub vsem metodam ne morejo popolnoma preprečiti ogrožanja sebe ali drugih. Velikokrat je težava v neustreznih kadrovskih in prostorskih razmerah, na kar že dolgo opozarjajo. Ti uporabniki bi potrebovali drugačne pogoje obravnave. Pri zmanjševanju napetosti velikokrat pomaga umik od dražljajev in iz okolja, v katerem se je konflikt sprožil. Nekateri uporabniki se sami umaknejo v svojo sobo, nekateri redki pa v sobo za sproščanje in vrata te sobe tudi sami zaprejo. Vendar pa uporabniki večkrat ne prepoznajo svoje stiske oziroma napetosti in to izražajo skozi vedenje, kot je agresivnost do drugih, uničevanje inventarja ali agresivnost do sebe. Takrat jim pomagajo tako, da jih usmerijo v skupino ali sobo. Če v sobi ni varno in se posameznik lahko poškoduje ali preveč ogroža druge, je usmerjen, naj gre sam v sobo za sproščanje, v izjemnih primerih hude ogroženosti pa se občasno uporabi tudi skrajna sila, ki jo dopušča tudi veljavni Kazenski zakonik. V določenih življenjsko ogrožajočih primerih, ko je treba zaščititi njih same, druge uporabnike ter zaposlene, je namreč treba, zaradi varnosti vseh, pod nadzorom in za čim krajši čas odrediti tudi fizično odstranitev v drug prostor. So pa vse takšne situacije po protokolih zabeležene in naknadno pregledane, širše pa jih obravnavata tudi strokovni tim in strokovni svet. Zavod je dolžan zaščititi telesno nedotakljivost uporabnikov pred napadi drugih uporabnikov in tretjih

oseb. Gre za ustavno pravico do varnosti posameznika in v povezavi s tem je zavod, kadar uporabnik napade drugega uporabnika, zaposlenega ali tretjo osebo, dolžan ukrepati. Zavod, ki v takšnem primeru ne bi storil ničesar, medtem ko je za takšne napade vedel oziroma bi zanje moral vedeti, je odgovoren za kršitev pravice do varnosti. CUDV Draga zato potrebuje pomoč pri izboljšanju kadrovskih in prostorskih razmer ter pri omogočanju ustrezne obravnave uporabnikov s hudimi vedenjskimi težavami. Kot je bilo omenjeno, je CUDV vključen v projekt za nadgradnjo storitev za osebe z najtežjimi oblikami motenj v duševnem zdravju in motenj v duševnem razvoju, ki naj bi se začel izvajati v letu 2023. Uresničitev tega priporočila bo DPM zato preveril ob naslednjem (kontrolnemu) obisku CUDV Draga, in če bo treba, ustrezna priporočila podal tudi MDDSZ.

DPM je opravil tudi kontrolni obisk **ZUDV Dornava**, in sicer **Specializiranega oddelka** za osebe z najtežjimi oblikami motenj v duševnem zdravju. Ob tem obisku je bilo, v primerjavi s tistim v letu 2021, mogoče opaziti napredek. Tako bivalne razmere kot tudi obravnava uporabnikov v delu, ko je treba slediti določbam ZDZDr glede namestitve v varovane oddelke in uporabe PVU, so se opazno izboljšali. DPM je pozdravil načrte v zvezi z izmenjavo izkušenj, veščin in novih znanj z obiskom izvajalcev v tujini, dalje pa še dejavnosti na področju izobraževanja zaposlenih v Specializiranem oddelku in iskanje načinov razbremenitve zaposlenih. Pohvalil je tudi omogočanje odhodov uporabnikov Specializiranega oddelka v lokalno okolje in njihovega aktivnega preživljanja časa na prostem. DPM je pozdravil tudi individualni pristop pri delu z uporabniki, ki pripomore k zmanjšanju uporabe PVU.

DPM je z zadovoljstvom ugotovil, da je **ZUDV Dornava uresničil vsa priporočila, podana ob rednem obisku v letu 2021**, ob zadnjem obisku pa je podal še pet novih priporočil: ZUDV Dornava je priporočil, naj redno preverja prisotnost sanitarnih pripomočkov in naj držala za toaletni papir namesti v vseh sanitarijah, naj prouči možnosti za prenehanje izvajanja videonadzora v sobi uporabnika, naj se pri obrazcu »list intenzivne nege pri uporabi PVU (pasovi segufix)« dodata rubriki, v katerih se navajajo postopki, izvedeni za umiritev posameznika pred izvedbo PVU in po njej, ter naj preuči možnost namestitve boksarske vreče ali podobnega rekvizita za sproščanje napetosti v varni sobi. Na odziv ZUDV Dornava je DPM v času priprave tega poročila še čakal.

DPM je ugotovil tudi, da MDDSZ priporočil z rednega obiska, ki jih je sicer sprejelo, še ni uresničilo. Zato je ponovil priporočila, naj MDDSZ zagotovi ZUDV Dornava vsa potrebna finančna sredstva za vključitev odraslih uporabnikov 24-urnega institucionalnega varstva v storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji, naj ZUDV Dornava v čim krajšem času zagotovi ločene prostore za izvajanje posebnega programa vzgoje in izobraževanja, dalje pa tudi, naj prouči možnosti za ureditev formalnega okvira za vključitev otrok in mladostnikov, ki so v ZUDV Dornava vključeni na podlagi ZDZdr, v program vzgoje in izobraževanja.

2.4

OBISKI VARSTVENO-DELOVNIH CENTROV

V letu 2022 je DPM obiskal **11 varstveno-delovnih centrov (VDC) vključno z nekaterimi njihovimi dislociranimi enotami (skupaj 15 enot)**, ki izvajajo socialnovarstvene storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji ter institucionalnega varstva za odrasle osebe z motnjami v razvoju in več motnjami.

DPM je v letu 2022 začel sistematične obiske enot institucionalnega varstva (bivalnih enot, stanovanjskih skupin in večjih enot) v VDC, in sicer z namenom, da bi se ugotovilo, v kolikšni meri je uporabnikom omejena osebna svoboda (svoboda gibanja), kakšne so pravne podlage za takšno omejevanje, preveril je tudi, kako v obiskanih enotah ravna v primerih neželenih vedenj uporabnikov in ali v primerih incidentov uporabljajo posebne varovalne ukrepe (PVU), ogle dal pa si je tudi, kakšne so bivalne razmere v teh enotah.

DPM je izvedel nenapovedane redne obiske Centra za varstvo in delo Golovec (CVD Golovec), VDC Kranj, VDC INCE Mengeš (VDC INCE), VDC Tončke Hočevnar, VDC Murska Sobota, VDC Krško - Leskovec, VDC Tolmin, VDC Nova Gorica, VDC Novo mesto, VDC Črnomelj in Polž Maribor (VDC Polž). Ob teh obiskih je podal skupno 117 priporočil, od katerih je bilo 28 sprejetih in tudi že uresničenih, 55 pa jih je na uresničitev še čakalo. Šest priporočil ni bilo sprejetih, glede petih priporočil pa se VDC niso izrecno opredelili, zato bo DPM uresničitev teh priporočil preveril ob prihodnjih (kontrolnih) obiskih; na 23 priporočil pa DPM v času priprave tega poročila še ni prejel odziva VDC oziroma pristojnega ministrstva, to je MDDSZ.

Tudi ob obiskih VDC je DPM ugotovil, da imajo nekateri uporabniki omejeno osebno svobodo in bivalnih enot ne morejo samostojno zapuščati, nihče od njih pa ni bil v VDC nameščen v skladu z določbami ZDZdr, ki je trenutno edina pravna podlaga za omejevanje osebne svobode v socialnovarstvenih zavodih. Razumljivo je, da nekateri uporabniki ne morejo samostojno odhajati v lokalno okolje, ker bi to zanje lahko predstavljalo veliko tveganje, saj zaradi stopnje motnje v duševnem razvoju ne morejo samostojno delovati v prometu oziroma v okolju. Vendar pa je, kot je bilo navedeno že v poglavju o obiskih CUDV, takšno **omejevanje osebne svobode mogoče le ob ustrezni pravni podlagi, na kar je DPM VDC ob obiskih tudi posebej opozoril.** Ker pa je težava sistemske narave in jo je treba rešiti celotno ter enotno na ravni celotne države, je DPM tudi ob obiskih VDC priporočil MDDSZ, naj aktivno pristopi k dejavnostim za zagotovitev, da bi bilo omejevanje osebne svobode uporabnikom v vseh VDC v Sloveniji mogoče le ob ustrezni pravni podlagi. MDDSZ je **priporočilo sprejelo, ni pa ga še uresničilo;** v odgovorih na končna poročila DPM je navajalo, da trenutno potekajo dejavnosti, prioritarno usmerjene v ciljno skupino otrok in mladostnikov, ki v okviru storitve institucionalnega varstva potrebujejo

dodatno specializirano varovano obravnavo (varovani oddelek). Po zaključku navedenih projektov in dejavnosti se bo pristopilo še k obravnavi sedanjih storitev za odrasle osebe. Odrasle osebe s prevladujočimi težavami v duševnem zdravju in motnjami v duševnem razvoju se lahko sicer vključijo v sedanjo javno mrežo storitev posebnih socialnovarstvenih zavodov.

V zvezi z navedenim odgovorom je DPM zaprosil MDDSZ za dodatno pojasnilo, kako potekajo navedene dejavnosti, ali so morda vidni konkretni rezultati in kdaj bodo po ocenah MDDSZ pristopili k dejavnostim za zagotovitev ustrezne pravne podlage za omejevanje osebne svobode uporabnikom v VDC. DPM je glede navedbe o tem, da se odrasle osebe s prevladujočimi težavami v duševnem zdravju in motnjami v duševnem razvoju lahko vključijo v sedanjo javno mrežo storitev posebnih socialnovarstvenih zavodov, MDDSZ opozoril, da je osebna svoboda uporabnikom VDC omejena predvsem zato, ker zaradi motnje v duševnem razvoju ne morejo samostojno odhajati v zunanje okolje. Ne gre torej za prevladujoče težave v duševnem zdravju, temveč za večjo stopnjo varovanja uporabnikov v VDC, zato DPM meni, da namestitev teh uporabnikov v posebne socialnovarstvene zavode ne bi bila v njihovo korist, poleg tega pa so varovani oddelki teh socialnovarstvenih zavodov prenatrpani, na kar Varuh opozarja že več let. Odgovora MDDSZ na poziv DPM do priprave tega poročila še ni prejel.

Tudi ob obiskih VDC je DPM ugotovil, da nekatere uporabnike, ki bi si želeli samostojno zapustiti enote, zaposleni ustavljajo in jih usmerjajo nazaj v bivalne prostore. Zato je tudi ob teh obiskih opozarjal na vsebino usmeritev MDDSZ, pri čemer je opredeljeno osebno varovanje, **MDDSZ pa priporočil, naj po vzoru Usmeritev za delo z osebami z demenco na področju institucionalnega varstva starejših prouči potrebo po izdaji usmeritev za delo z osebami z motnjo v duševnem razvoju, ki potrebujejo posebno varovanje.** MDDSZ je tudi v odzivu na končna poročila o obiskih VDC odgovorilo, da podpira pobudo in da bo pristopilo tudi k oblikovanju usmeritev za delo z osebami z motnjo v duševnem razvoju, ki potrebujejo posebno varovanje oziroma obravnavo z varovanjem in osebnim spremljanjem. Pri tem se izhaja iz koristi uporabnika in zagotavlja varnost njemu in drugim. Te rešitve bodo pripravljene v okviru delovnih skupin.

Ob obiskih VDC je DPM ugotavljal, da se uporabniki VDC starajo, zato se nekateri ne zmorejo več vključevati v dejavnosti v okviru storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji. Ker je DPM ob obiskih zaznal, da VDC-ji v zvezi z razreševanjem te problematike pri MDDSZ včasih ne naletijo na odziv, ki bi si ga želeli, je DPM ministrstvu priporočil, naj se centrom zagotovi izvajanje 24-urnega institucionalnega varstva za tiste starejše osebe z motnjo v duševnem in telesnem razvoju, ki v delovnem procesu in preostalih dejavnostih v okviru storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji ne morejo več aktivno sodelovati. MDDSZ je **priporočilo sprejelo, a ga še ni uresničilo**, odgovorilo je, da že zagotavlja storitev 24-urnega varstva za uporabnike, ki se ne zmorejo več aktivno vključevati v storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji, pri čemer lahko uporabniki bivajo v zavodski obliki, bivalnih enotah ali stanovanjskih skupinah. MDDSZ je dodalo, da Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev na podlagi 8. člena že omogoča vklju-

čevanje uporabnikov v storitev 24-urnega institucionalnega varstva. Opažajo, da se dogovori med VDC in uporabniki za tovrstno obliko storitve ne sklepajo, saj uporabniki ne podajo vlog za vključitev. Storitve je za uporabnika plačljiva.

Ob obiskih je DPM iz pogovorov z zaposlenimi, pa tudi uporabniki, izvedel, da je **delo v enotah institucionalnega varstva pogosto zelo težko organizirati**. Zlasti v manjših enotah se pojavlja težava, saj sta popoldne z uporabniki v večini enot le dva zaposlena, kar pa, če uporabniki potrebujejo individualno oskrbo (na primer spremljanje na zdravstvene preglede), predstavlja težavo. Težko je tudi organizirati izhode, dejavnosti in različne delavnice. Dodatno težavo predstavlja obdobje dopustov in bolniške odsotnosti (teh je bilo v času epidemije covid-19 še več kot sicer). DPM je MDDSZ zato priporočil, naj kadrovske normativ prilagodi dejanskim potrebam v storitvi institucionalnega varstva v bivalnih enotah. MDDSZ je tudi to **priporočilo sprejelo, ni pa ga še uresničilo**; odgovorilo je, da je bil aprila 2022 sprejet Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (v nadaljevanju: Pravilnik), ki določa spremembe normativov za zaposlene v domovih za starejše, posebnih socialnovarstvenih zavodih, varstveno-delovnih centrih in zavodih za usposabljanje. Sprejeti so bili tudi prenovljeni kadrovske normativi za upravičence v manjših dislociranih stanovanjskih skupinah in bivalnih enotah institucionalnega varstva odraslih oseb z motnjo v duševnem razvoju ali več motnjami. Spremembe Pravilnika določajo, da se bo število zaposlenih v sedanji mreži izvajalcev do leta 2030 povečalo za več kot 2.200. Nadgradnja Pravilnika temelji na dejanskih potrebah v socialnem varstvu in določa časovnico postopnega povečevanja kadra do leta 2030. Pri oblikovanju predlogov sprememb standardov in normativov so sodelovali tudi izvajalci tako na področju storitev varstveno-delovnih centrov kot tudi zavodov za usposabljanje. Z namenom obravnave kadrovske problematike v socialnem varstvu in priprave rešitev, ki bodo imele pozitiven vpliv na področje zaposlovanja, je bila imenovana delovna skupina, ki pripravlja predlog kratkoročnih in dolgoročnih ukrepov za reševanje kadrovske problematike pri izvajalcih socialnovarstvenih storitev in programov. V okviru delovne skupine je bila izdelana analiza potreb po kadrih, obravnavani so bili tako ključna problematika kot tudi pobude deležnikov, oblikovana pa je bila tudi pregledna tabela predvidenih ukrepov in nadaljnjih dejavnosti MDDSZ. Načrtuje se, da bodo ti kadrovske ukrepi del nacionalnega izvedbenega načrta na področju socialnega varstva v obdobju od 2022 do 2025.

DPM je MDDSZ priporočil tudi, **naj prouči možnosti spremembe določb o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev na način, ki bi vključeval zdravstveno nego tudi v okviru storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji**. DPM je v času priprave tega poročila na odziv MDDSZ še čakal.

Ob obiskih enot institucionalnega varstva v VDC je DPM opazil, da je dostop do kopalnic uporabnikom v vseh obiskanih enotah omogočen ves čas, številne sobe so opremljene in urejene v skladu z željami uporabnikov, zlasti v manjših enotah so uporabniki v skladu s svojimi sposobnostmi vključeni v skrb za bivalno okolje, nekateri z veseljem skrbijo tudi za okolico objektov, na kar so zelo ponosni. Navedene **dobre prakse, ki pripomorejo k bolj kakovostnemu**

izvajanju storitve in s tem k boljši kakovosti življenja uporabnikov, je DPM pohvalil, posamezne dobre prakse, ki jih je opazil ob posameznih obiskih, pa so navedene v nadaljevanju.

DPM je ob obisku **CVD Golovec** pohvalil urejenost sob v zgornjem nadstropju, ki sta opremljeni individualno in v skladu z željami ter okusi uporabnikov, dalje pa tudi vključevanje uporabnikov v skrb za svoje bivalno okolje.

DPM je ob obisku CVD Golovec podal 10 priporočil, od katerih sta bili **dve že uresničeni**, kar je razvidno iz odgovorov CVD Golovec na predhodno poročilo. Navedeno je, da bi bil uporabnik v rdeči coni lahko deležen dejavnosti, prav tako bi lahko šel na sprehod v park, a tega ni želel, dejavnosti v času sive cone pa so bile organizirane in tudi pestre. V vsaki enoti so v več prostorih nameščeni izvlečki listine pravic uporabnikov, ena od točk pa je tudi pravica do pritožbe. Pritožbene poti so zapisane tudi v hišnem redu in dogovoru o vključitvi uporabnika – oboje uporabnik oziroma njegov zakoniti zastopnik prejme ob vključitvi v Zavod.

CVD Golovec je sprejel štiri priporočila, ki pa so v času odziva na poročilo DPM še čakala na uresničitev. DPM je CVD Golovec priporočil, naj razmisli o namestitvi nočnih lučk, ki bi uporabnikom omogočale gibanje in varen odhod v sanitarije v nočnem času, naj uporabnike spodbudi k ureditvi svojih prostorov v sobah tako, da jih okrasijo s predmeti, ki so jim všeč, naj da povečan poudarek tudi na ustrezno okrašenost dnevnih prostorov in hodnikov, naj pri delu z uporabniki z demenco smiselno upošteva Usmeritve za delo z osebami z demenco na področju institucionalnega varstva starejših ter naj v vseh primerih, kadar se uporabnikom omejuje osebna svoboda, zagotovi ustrezno pravno podlago za njihovo zadržanje.

Dve priporočili medtem nista bili sprejeti, in sicer ni bilo sprejeto priporočilo, naj CVD Golovec za primer ponovnega povečanja okužb z virusom SARS-CoV-2 ali drugih okužb v prihodnosti prouči možnost (pre)ureditve rdeče cone na način, ki bi uporabnikom zagotavljal več kopalnic in prostorov za shranjevanje osebnih stvari. CVD Golovec je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da so bili uporabniki v rdeči coni bolni; lahko so se prhali individualno, saj so imeli tako v jutranjem kot v večernem času dovolj časa, da so se lahko razporedili za uporabo kopalnice. Večina uporabnikov potrebuje pomoč pri negi in za vsakega od njih je bilo individualno poskrbljeno. Uporabniki, ki uporabljajo plenice, so bili deležni nege ob vsaki menjavi plenice; nobene omejitve možnosti zagotavljanja osebne higiene ni bilo. Rdeče in sive cone so bile organizirane tudi v Bivalni enoti Hudinja 1. Mobilna enota ima en tuš za maksimalno tri uporabnike, v Bivalni enoti Ljubečna pa ima vsak apartma za dve osebi svojo kopalnico. Glede osebnih stvari uporabnikov je CVD Golovec navedel, da so že v prvem valu epidemije covid-19 dobili navodilo, da morajo iz prostorov, v katerih je organizirana bodisi siva ali rdeča cona, vse stvari, tudi dekoracije, pospraviti v omare. Uporabniki zaradi tega niso bili nejevoljni, saj na stvari niso posebno navezani.

Tudi priporočilo, naj CVD Golovec v posameznih enotah namesti posebne nabiralnike, v katere bi lahko uporabniki in njihovi svojci, ki želijo ostati anonimni,

oddali pritožbo, predlog, mnenje oziroma pohvalo glede bivanja v zavodu, **ni bilo sprejeto**. V odzivu na predhodno poročilo je CVD Golovec navedel, da so skrinjice postavljene na dveh enotah, vanje pa uporabniki med drugim mečejo tudi risbice, sponke, smeti ...

DPM je CVD Golovec priporočil tudi, naj izdela načrt prenove bivalnih prostorov na način, da bo omogočeno bivanje uporabnikov v enoposteljnih in dvoposteljnih sobah, MDDSZ pa, naj se CVD Golovec zagotovijo sredstva za preureditev prostorov Enote Golovec tako, da bo omogočeno bivanje uporabnikov v enoposteljnih in dvoposteljnih sobah. **CVD Golovec se glede tega priporočila v odgovoru ni posebej opredelil**, zato bo DPM njegovo uresničevanje preveril ob kontrolnem obisku. MDDSZ pa je odgovorilo, da bodo v okviru proračunskih možnosti podprli tudi predlog prenove bivalnih prostorov v Bivalni enoti Golovec v smeri k zagotavljanju večjega števila sob, sanitarij in kopalnic. Na MDDSZ se bodo tudi v prihodnje trudili zagotavljati finančna sredstva za višjo kakovost bivanja uporabnikov na področju oskrbe starejših in socialnega varstva. DPM je CVD Golovec priporočil tudi, naj izdela načrt prenove bivalnih prostorov, MDDSZ pa, naj se CVD Golovec omogoči prenova bivalnih prostorov na način, ki bo omogočil pridobitev novih prostorov za sanitarije in kopalnice. CVD Golovec se v odzivu na predhodno poročilo tudi **glede tega priporočila ni opredelil**, MDDSZ pa je priporočilo sprejelo in odgovorilo, da bodo v okviru proračunskih možnosti podprli tudi predlog prenove bivalnih prostorov v Bivalni enoti Golovec v smeri k zagotavljanju večjega števila sob, sanitarij in kopalnic. Uresničitev obeh priporočil bo DPM preveril ob kontrolnem obisku.

Ob obisku **Bivalne enote Škofja Loka VDC Kranj** je DPM opazil, da so sobe opremljene tako, da uporabnikom omogočajo zasebnost in varnost, uporabniki pa jih imajo možnost opremiti in okrasiti po svojem okusu, kar je DPM pohvalil. Videti je bilo, da se uporabniki v svojih sobah zelo dobro počutijo. Tudi skupni prostori so prijetni in lepo okrašeni, DPM pa je pohvalil tudi sprotno reševanje (ustnih) pritožb ter pripomb uporabnikov.

Ob obisku Bivalne enote Škofja Loka je DPM VDC Kranj podal šest priporočil. **Eno priporočilo je bilo sprejeto in že uresničeno, tri so bila sprejeta in so na uresničitev še čakala, dve priporočili pa nista bili sprejeti**. Uporabniki že od začetka poletja aktivno vključujejo v dogajanja v lokalnem okolju, se udeležujejo kulturnih prireditev, verskih obredov, športnih dogodkov, v manjših skupinah pa so izvedli letovanja.

Na uresničitev še čakajo priporočila, naj VDC Kranj zaposli čistilko, ki bi izvajala čiščenje prostorov namesto tistih uporabnikov, ki tega ne zmorejo, dalje naj center izvaja pogostejša (vsakoletna) merjenja zadovoljstva uporabnikov, svojcev in zaposlenih ter naj zagotovi, da je na hodniku Bivalne enote ves čas na voljo nabiralnik, v katerega bi lahko uporabniki, ki želijo ostati anonimni, oddali pritožbo, predlog, mnenje oziroma pohvalo glede bivanja v Bivalni enoti.

Ni pa bilo sprejeto priporočilo, da VDC Kranj prouči možnost ponovne vključitve zunanjih izvajalcev (prostovoljcev, študentov, zaposlenih v okviru družbenokoristnega dela) v izvajanje dejavnosti v Bivalni enoti. VDC Kranj je namreč odgovoril, da si s promocijo dejavnosti prizadevajo v širšem in ožjem okolju

nagovoriti morebitne prostovoljce, pri čemer pa žal ni veliko uspeha. V preteklem letu so v dejavnost Bivalne enote, v sodelovanju z Uradom za probacijo, vključili dve osebi. Njuna navzočnost in razumevanje dejavnosti se je, upoštevaje specifičnost organizacije dela, prej izkazala za breme kot pa da bi bila koristna za uporabnike. Družbenokoristno delo zato zdaj vključujejo v storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji. Upoštevajoč prejeta pojasnila pri tem priporočilu ne bomo vztrajali.

Tudi priporočila, naj prouči možnosti odhoda več uporabnikov hkrati iz Bivalne enote v spremstvu zaposlenega, pri čemer lahko predhodno opravi oceno tveganja za posameznega uporabnika, VDC Kranj **ni sprejel**. Uporabniki, ki ne morejo samostojno zapustiti prostorov, namreč odhajajo iz VDC v spremstvu zaposlenih. En zaposleni spremlja pet uporabnikov, kar pomeni, da lahko, če sta v Bivalni enoti dva zaposlena, en zaposleni spremlja v park ali na sprehod do pet uporabnikov hkrati, drugi zaposleni pa je v bivalni enoti s preostalimi uporabniki; tisti uporabniki, ki niso samostojni, enote ne morejo zapustiti. Postavlja se vprašanje, ali je takšen način varovanja resnično v korist uporabnikov ali pa bi morda na krajše sprehode in v park lahko v spremstvu enega zaposlenega lahko odšlo več uporabnikov hkrati. VDC Kranj je odgovoril, da so proučili in preizkusili možnost organizacije odhodov iz Bivalne enote v spremstvu zaposlenega z več uporabniki hkrati. Izkazalo se je, da en spremljevalec težko skrbi za varnost več uporabnikov, predvsem pa ima vsak od stanovalcev svoje prioritete, hobije in interese. V duhu procesa deinstitucionalizacije si prizadevajo za oblikovanje manjših skupin s podobnimi interesi, v okviru katerih se izvajajo tovrstni izhodi, pri čemer pa veliko omejitev predstavlja kadrovski normativ. Prizadevajo si slediti individualnim potrebam vsakega uporabnika, pa tudi za zagotavljanje čim več individualnih izhodov. Takšen individualiziran pristop in podpora veliko pomeni ter jih dodatno potrjuje tako v odraslosti kot v občutku samostojnosti in možnosti vpliva na svoje odločitve ter svoje življenje.

Ob obisku **VDC INCE**, Enote Naša Hiša, DPM zaradi okužbe med uporabniki ni mogel vstopiti v enoto. Zato je ob prvem obisku opravil razgovor s predstavnico VDC INCE, pogovore z uporabniki in ogled bivalnih prostorov pa je opravil pozneje (ob ponovnem obisku). Ob obisku je pozdravil lepo navado, da zaposleni uporabnike ob prihodu iz delavnic pričakajo s kavo, in ob snidenju je bilo mogoče opaziti topel odnos med uporabniki ter zaposlenimi. Pohvalil je tudi ureditev večnamenskega prostora in hodnikov.

DPM je VDC INCE podal 11 priporočil, ta je vsa sprejel in **štiri od teh tudi že uresničil**. Ob obisku je DPM ugotovil, da so uporabniki zaradi epidemije še vedno nekoliko omejeni, zato je VDC INCE priporočil, naj prouči možnosti ponovne vključitve uporabnikov v dejavnosti v lokalnem okolju ter naj tistim uporabnikom, ki so sposobni Bivalno enoto samostojno zapuščati, to tudi omogoči. VDC INCE je **obe priporočili sprejel in ju tudi uresničil**. DPM je podal tudi priporočilo, naj pri načrtovanju dejavnosti upošteva rezultate anket o ugotavljanju zadovoljstva uporabnikov in naj dejavnosti, kolikor je to mogoče, organizira v skladu z željami uporabnikov. Tudi to priporočilo je VDC INCE že uresničil.

Uresničeno je tudi priporočilo v zvezi z obvladovanjem neželenih ravnanj. Predstavnica VDC INCE je namreč pojasnila, da posebnih varovalnih ukrepov (PVU) ne izvajajo. V primeru agresivnih izpadov se takoj odzovejo, z uporabnikom se pogovorijo in opozorijo na ničelno toleranco do nasilja, pri nekaterih učinkujejo manjše kazni (npr. ne dobijo kave). **DPM je v poročilu o obisku izrazil resne pomisleke, ali je takšno izrekanje kazni za uporabnike primeren način obvladovanja neželenih vedenj**, zato je podal priporočilo, naj VDC INCE v luči veljavnih predpisov preuči sedanji način kaznovanja uporabnikov zaradi agresivnih izpadov, dalje pa tudi, naj v smeri k učinkoviti pomoči uporabniku pri reševanju njegovih osebnih stisk izdelava protokol ravnanja zaposlenih v primerih neželenih vedenj. VDC INCE je priporočilo sprejel in uresničil, v zvezi s tem pa je pojasnil, da se ob pojavu agresivnih vedenj vedno najprej pogovorijo, ob vsaki situaciji se individualno posvetujejo, pretehtajo pa tudi potrebe in koristi uporabnikov. Delujejo na način, ki ga osebe z motnjo v duševnem razvoju lahko razumejo. Nikdar pri intervenciji ne kratijo njihovih pravic, tudi pri kavi ne. Obžalujejo, da je bil odvzem kave predstavljen kot sredstvo. Protokol ravnanja ob agresivnih vedenjih imajo že od leta 2012 in skozi leta je bil že večkrat dopolnjen. **Po priporočilu DPM so ga ponovno dopolnili in z njim seznanili vse zaposlene.** Kaznovanje uporabnikov v VDC INCE se ne dogaja. Ob agresivnih prebojih se po protokolu izvede intervencija. Da bi dosegli še večjo ozaveščenost in vsem zaposlenim približali razumevanje pomembnosti ter resnosti upoštevanja etičnega kodeksa, so se v VDC INCE odločili, da v tednih po obisku DPM izvedejo interna izobraževanja s tega področja.

Uresničeno je tudi priporočilo, naj VDC INCE pri načrtovanju dejavnosti upošteva rezultate ankete in dejavnosti organizira, kolikor je to mogoče, v skladu z željami uporabnikov.

V zvezi z bivanjem je DPM podal pet priporočil, ki jih je VDC **sprejel, uresničil pa jih bo po zaključenem projektu** Prizidave in rekonstrukcije objekta VDC INCE – Naša hiša. To so priporočila, naj VDC INCE za primer ponovnega povečanja okužb z virusom SARS-CoV-2 ali drugih okužb v prihodnosti preuči možnost (pre)ureditve prostorov, ki ji uporabljajo kot sivo in rdečo cono tako, da bi v uporabniki v času bivanja v teh prostorih lahko uporabljali tudi kopalnico. Priporočila so dalje, naj se uporabnikom, ki si to želijo, omogoči namestitve slik, fotografij ali drugih okraskov na stene njihovih sob, naj se balkoni tistih uporabnikov, ki si to želijo, opremijo mizicami in stoli ter rožami in naj se razmisli o ureditvi vrta na način, ki bi uporabnikom nudil več možnosti za sproščeno in kakovostno preživljanje prostega časa na prostem. Pri ureditvi prostorov razširjene bivalne enote naj se omogoči prostor, v katerem se bodo lahko uporabniki s svojimi obiskovalci lahko družili, ne da bi pri tem motili preostale uporabnike. Po zaključeni gradnji bodo dokončno uredili sobe, balkone, preuredili vrt, v projektu Prizidave in rekonstrukcije objekta VDC INCE – Naša hiša, prostor pa je predviden tudi za izolacijo in obiskovalce.

VDC INCE **je sprejel** tudi priporočilo (a ga še ni uresničil), naj redno skrbi za prenovo in dopolnitev spletnih strani in objavo aktualnih podatkov o dejavnostih ter dogodkih, in priporočilo, naj v Naši Hiši namesti opis pritožbenih poti, ki naj bo pojasnjen na uporabnikom razumljiv način, skrinjico v dnevnem prostoru pa naj ustrezno označi in njeno vsebino redno (vsaj na 14 dni) tudi prazni.

Ob obisku Enote Šiška **VDC Tončke Hočevar** je DPM pohvalil urejenost skupnih in bivalnih prostorov, ki so si jih uporabniki opremili po lasnem okusu, zato prostori kljub prenatrpanosti enote delujejo prijetno. Pohvalil je tudi ureditev zunanjih površin in trud VDC Tončke Hočevar pri zagotavljanju varnih stikov uporabnikov s svojci med epidemijo covid-19, kot primer dobre prakse pa je DPM posebej pozdravil vključevanje uporabnikov v procese odločanja o bivanju v VDC Tončke Hočevar.

DPM je VDC Tončke Hočevar ob obisku podal **tri priporočila, ki so bila sprejeta in tudi že uresničena**. VDC Tončke Hočevar upošteva rezultate anket o zadovoljstvu zaposlenih pri načrtovanju svojega nadaljnjega dela v smeri večjega zadovoljstva zaposlenih. Organizirali so piknik za zaposlene in druženje ob različnih igrah. Skozi vse leto so izvajali različna izobraževanja in dogodke, zaposleni so vključeni tudi v pripravo revizije nove ocene tveganja za posamezna delovna mesta. V primeru zavrtja invalidskega vozička pri tistih uporabnikih (takšni so štirje uporabniki), ki zavore ne morejo samostojno sprostiti, zagotovijo stalen, neprekinjen nadzor osebja, ki mora zavoro sprostiti nemudoma, ko uporabnik nakaže, da bi se želel premakniti z mesta, kjer je. Na oglasne deske v vseh gospodinjstvih enotah institucionalnega varstva in v vseh enotah zaposlitve pa so izobesili nabiralnike, na katerih so napisane pritožbene poti v lahkem branju, ter priložen obrazec – pritožbo, na katerega lahko uporabnik zapiše svojo pritožbo.

DPM je MDDSZ priročil, naj se VDC Tončke Hočevar omogoči izgradnja oziroma nakup bivalnih enot, ki bi uporabnikom omogočale kakovostno bivanje v manjših enotah, če je le mogoče, pa tudi v svojih sobah. **MDDSZ je priročilo sprejelo, ni pa ga še uresničilo.**

Ob obisku **VDC Murska Sobota** je DPM pohvalil vključevanje uporabnikov Bivalnih enot Gornja Radgona in Ljutomer v skrb za bivalno okolje in vrt, na kar so uporabniki zelo ponosni. Pozdravil je tudi možnost ureditve sob po lastnem okusu, urejenost in okrašenost skupnih prostorov ter opazil topel odnos med zaposlenimi in uporabniki, kar je prav tako pohvalil.

DPM je ob obisku Bivalne enote Gornja Radgona in Bivalne enote Ljutomer podal VDC Murska Sobota pet priporočil, od katerih so **štiri uresničena**, eno pa je **sprejeto in na uresničitev še čaka**. VDC Murska Sobota redno skrbi za prenovo in dopolnitev spletnih strani ter objavo aktualnih podatkov, poskrbeli so za delovanje luči v kopalnici in odpravili plesen, ki se je nabirala v prostorih Bivalne enote Gornja Radgona. Ker je iz anket o merjenju zadovoljstva uporabnikov izhajalo, da je zadovoljstvo nekoliko nižje, najnižje pa so uporabniki storitve institucionalnega varstva ocenili spremljevalne aktivnosti in možnost soodločanja, je DPM priporočil VDC Murska Sobota, naj pri načrtovanju aktivnosti še v večji meri vključi uporabnike. Tudi to priporočilo je VDC Murska Sobota **že uresničil, sprejel (a še ne uresničil)** pa je tudi priporočilo, naj v Bivalni enoti Gornja Radgona poskrbijo za pogostejše preverjanje vsebine skrinjice pripomb, pritožb in pohval (vsaj enkrat na 14 dni).

Ob obisku **VDC Krško - Leskovec** je DPM pohvalil ureditev nekaterih sob v skladu z željami uporabnikov, ureditev predprostora Bivalne enote Leskovec, vključevanje uporabnikov v skrb za bivalno okolje in okolico Bivalne enote Leskovec ter prijetno vzdušje v Bivalni enoti Brežice.

DPM je VDC Krško - Leskovec ob obisku bivalnih enot Leskovec in Brežice podal 10 priporočil. Center je uresničil **eno priporočilo**, **enega ni sprejel**, šest priporočil je sprejel, a jih še ni uresničil, glede **dveh priporočil pa se ni izrecno opredelil**, zato bo DPM njihovo uresničitev preverili ob kontrolnem obisku.

DPM je VDC Krško - Leskovec priporočil, naj skupaj z zaposlenimi v bivalnih enotah in strokovnimi delavci ter zunanji sodelavci (psihiatrom) prouči, ali bi protokol ravnanja v primeru neželenih vedenj lahko zaposlenim pomagal pri obvladovanju teh vedenj, in naj protokol ravnanja, če bi se ugotovilo, da bi bil ta pri delu z uporabniki zaposlenim v pomoč, tudi izdela. VDC Krško - Leskovec je odgovoril, da so izvedli izobraževanje za zaposlene, med drugim tudi glede reagiranja zaposlenih v primeru ekscesnih reakcij uporabnikov, obvladovanja v teh primerih in različnih načinov reagiranja. Ker so tako uporabniki kot položaji različni, ni mogoče v vseh situacijah reagirati enako, zato so protokoli, ki bi se jih slepo držali, morda manj uporabni, uporabna pa se jim zdijo znanja, ki krepijo kompetence na tem področju, zato bodo izvajali več izobraževanj na to temo. Na podlagi tega odgovora je DPM ugotovil, da so potrebo po izdelavi protokola proučili, a ga niso sprejeli, **priporočilo pa šteje za uresničeno**.

VDC Krško - Leskovec je **sprejel** priporočilo (a ga še ni uresničil) glede posodabljanja spletnih strani, glede namestitve nočnih omaric v Bivalni enoti Leskovec in glede nočnih lučk v obeh bivalnih enotah. Uporabnikom bo poskusil (v dogovoru z lastnikoma objektov) omogočiti namestitev slik, fotografij ali drugih okraskov na stene njihovih sob, povečan poudarek pa bo dal tudi ustrezni okrašenosti hodnikov v Bivalni enoti Brežice. VDC Krško - Leskovec je sprejel tudi priporočilo, naj pri načrtovanju dejavnosti v še večji meri vključi uporabnike obeh bivalnih enot. Sprejel je tudi priporočilo, naj prouči možnosti vključitve dodatnih izvajalcev za neposredno delo z uporabniki v bivalnih enotah (to so lahko tudi prostovoljci ali študentje), pri čemer je navedel, da je prostovoljstvo v času epidemije covid-19 zamrlo, poskušajo ga obuditi, lahko pa priznajo, da z veliko manj uspeha kot v preteklosti; prizadevali pa si bodo, da bi prostovoljstvo postavili na višjo raven od tiste, na kateri je trenutno.

VDC Krško - Leskovec **ni sprejel priporočila**, naj v Bivalni enoti Leskovec namesti nabiralnik, v katerega bi lahko uporabniki, ki želijo ostati anonimni, oddali pritožbo, predlog, mnenje oziroma pohvalo glede bivanja v bivalni enoti, in znotraj istega priporočila tudi, naj vsebino nabiralnika redno preverjajo. V odzivu na predhodno poročilo je navedel, da so nabiralnik za predloge in pohvale ter možnost anonimnih pritožbenih poti v enotah že imeli, a je bil tako rekoč »večno prazen«. Vendar pa uporabniki niso brez pritožb in te na skupnih sestankih tudi redno podajajo ali pa pokličejo direktorja oziroma mu pritožbe zaupajo ob tedenskih srečanjih ali po telefonu (ali pa največkrat v dopoldanskem času osebno pridejo do direktorja). Te pripombe ali želje, ki so običajno zelo preproste, rešujejo sproti, saj je takojšnje reševanje težav ali želja za uporabnike izjemno pomembno.

Glede priporočila, naj v obeh bivalnih enotah namesti opis pritožbenih poti, ki naj bodo pojasnjene na uporabnikom razumljiv način (lahko branje), se VDC Krško - Leskovec v odzivu na predhodno poročilo **ni izrecno opredelil**, zato bo DPM uresničitev priporočila preveril ob naslednjem obisku. Ob obisku je DPM zaznal, da se zaposleni pri delu pogosto znajdejo v stiski, saj v bivalnih enotah izvajajo vsa potrebna opravila (kuhanje vseh, tudi dietnih obrokov, nego, apliciranje insulina in preostalih terapij, prevoz in spremstvo k zdravniku ...), kar je velika odgovornost. S supervizijo in izobraževanjem zaposlenih bi se po mnenju DPM stiske, ki jih čutijo zaposleni pri prevzemanju odgovornosti za vsa opravila v bivalni enoti, lahko zmanjšale. DPM je zato VDC Krško - Leskovec priporočil, naj zaposlenim zagotovi supervizijo in ustrezna izobraževanja za področje dela v bivalni enoti. Tudi glede tega priporočila se VDC Krško - Leskovec v odzivu na predhodno poročilo **ni izrecno opredelil**, zato bo DPM tudi njegovo uresničitev preveril ob prihodnjem obisku.

Ob obisku **VDC Tolmin** je DPM pohvalil ureditev garderobe za slepe uporabnike, kot primer dobre prakse pa je posebej pozdravil vključevanje uporabnikov v vsakodnevne dejavnosti, zlasti samostojno nakupovanje hrane za Bivalno enoto v bližnji trgovini, na kar so uporabniki zelo ponosni. Pohvalil je tudi urejenost sob v skladu z željami uporabnikov ter zunanjih površin in dejavnosti uporabnikov pri urejanju vrta, ozaveščanje uporabnikov o njihovih pravicah in ravnanju z denarjem, vključevanje v lokalno (in širše) okolje ter možnost izbire letovanj.

DPM je VDC Tolmin zaradi okužb med uporabniki ob prvem obisku obiskal dvakrat. Ob prvem obisku je opravil pogovor z direktorico, ob drugem pa je govoril z uporabniki, ki so tudi razkazali prostore Bivalne enote in Stanovanjske skupine. DPM je VDC Tolmin podal pet priporočil, ta pa je vsa sprejel in **tri tudi že uresničil**. Glede bivalnih razmer je DPM priporočil VDC Tolmin, naj v Bivalni enoti in Stanovanjski skupini razmisli o namestitvi nočnih lučk, ki bi uporabnikom omogočale varen odhod v sanitarije v nočnem času, dalje pa tudi, naj v Bivalni enoti v kopalnici namesti tudi manjkajoči del luči ter odstrani plesen, ki se nabira v kopalnici v Bivalni enoti in v enem od prostorov v Stanovanjski skupini. Navedeni priporočili je VDC Tolmin **sprejel, a ju še ni uresničil**. Glede priporočila, naj se v Stanovanjski skupini popravi domofon v drugem nadstropju in tako omogoči, da se uporabniki lahko ob zvonjenju pri vhodnih vratih odzovejo po domofonu, pa je center odgovoril, da so glede tega priporočila najdlje razpravljali. Izhajali so iz utečene prakse, da vsako stvar, ki jo pogrešajo oziroma je potrebna popravila, redno sporočijo oziroma predlagajo nakup – tako uporabniki kot zaposleni. Domofona niso uporabljali 20 let in nihče ga ni pogrešal ali potreboval. Po razmisleku so skupaj z uporabniki in zaposlenimi sklenili, naj se stari, pokvarjeni aparat odstrani, namesti pa naj se nov zvonec, ki bo dovolj glasen, da ga bodo po hiši slišali, a hkrati ne preglasen, da se ob zvonjenju ne ustrašijo. VDC Tolmin je tako v zvezi priporočilom DPM skupaj z uporabniki in zaposlenimi našel rešitev, ki ustreza uporabnikom, zato DPM **priporočilo šteje za uresničeno**. Po poti do Stanovanjske skupine, ki sicer teče v bližini Bivalne enote, uporabniki lahko hodijo sami, saj vodi po manj prometni cesti, nato pa je treba prečkati glavno cesto, ki vodi skozi center Tolmina. Tudi DPM je moral cesto ob svojem obisku prečkati na neoznačenem delu, na pre-

delu brez prehoda za pešce. V zvezi z nezavarovanim prehodom je direktorica pojasnila, da so Občino Tolmin na to že večkrat opozarjali, vendar občina tega še ni mogla urediti, saj je cesta državna, bo pa to mogoče urediti po tem, ko bo končana obvoznica in bo pristojnost za urejanje prometa skozi center Tolmina prešla na občino. Težava naj bi bila v tem, da je prehod za ovinkom in bi v primeru vzpostavitve prehoda za pešce lahko prišlo do naleta. Pojasnila je, da se za možnost ureditve varnejše poti dogovarjajo tako z Občino Tolmin kot tudi s policijo. DPM je VDC Tolmin priporočil, naj dejavnosti v smeri k ureditvi varne poti do Stanovanjske skupine nadaljuje. VDC Tolmin je že v odzivu na predhodno poročilo navedel, da naprežanja za ureditev varne poti v Stanovanjsko skupino seveda nadaljujejo. Direktorica je v tem mesecu na Policijsko postajo Tolmin poslala pobudo za umiritev prometa na tem odseku ceste. Seznanjena je, da bodo pobudo predali v reševanje na Policijsko postajo Nova Gorica. Na Občini Tolmin so zagotovili, da se bo takoj, ko bo obvoznica zaključena (predvidoma še v letu 2023), cesta prekategORIZIRALA iz državne v občinsko, s čimer bo Občina Tolmin lahko celovito poskrbela za varnost pešcev na tem odseku, bodisi s postavitvijo prehoda za pešce ali pa hitrostnih ovir, t. i. ležečih policajev, oziroma z drugo rešitvijo, ki bo optimalna za vse občane. DPM je VDC Tolmin dalje priporočil še, naj se z uporabniki Stanovanjske skupine pogovori o tem, ali si želijo imeti skupni računalnik tudi v Stanovanjski skupini – in v primeru takšne želje skupni računalnik tudi namesti. VDC Tolmin je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da so se o potrebi po nakupu skupnega računalnika v Stanovanjski skupini z uporabniki že pogovarjali. Vsi se strinjajo, da jim zadošča prenosni računalnik v sobi, nekateri imajo tudi svojo tablico ali telefon. Le en je uporabnik, ki računalnika ne zmore samostojno uporabljati. Če želi iskati informacije po spletu, gre vedno v dežurno sobo k zaposlenemu, da po spletu iščeta skupaj. Dogovorili so se, da bodo v vsako sobo fizično napeljali kable za televizijo in internet, in če bo kdo želel priklop, bodo lahko to napeljavo tudi uporabili. Iz odgovora je razvidno, da je VDC Tolmin priporočilo **uresničil**.

Ob obisku **VDC Nova Gorica** je DPM pohvalil ureditev avle v Enoti Stara Gora, v kateri je bila v času obiska DPM tudi razstava fotografij enega od uporabnikov. DPM je pozdravil tudi trud nekaterih zaposlenih, ki omogočajo dejavnosti po meri posameznih uporabnikov.

DPM je ob obisku Enote Stara Gora VDC Nova Gorica podal 14 priporočil. Vsa priporočila so bila sprejeta in **dve sta bili tudi že uresničeni**.

VDC Nova Gorica je s septembrom zagotovil supervizijo za varuhe in zdravstveno osebje, medtem ko je bila supervizija za strokovne delavce zagotovljena ves čas. Iz odgovora VDC Nova Gorica je razvidno, da so tedaj, kadar je invalidski voziček zavrt, ob uporabnikih vedno prisotni tudi zaposleni, ki zavoro sprostijo v najkrajšem možnem času.

Pet priporočil je bilo povezanih z bivalnimi razmerami v Enoti Stara Gora. DPM je VDC Nova Gorica priporočil, naj v vse sobe namesti nočne omarice in nočne lučke, naj tedaj, kadar uporabniki v sobah nimajo svojih predmetov, zaposleni v soglasju z njimi posamezno sobo okrasijo s predmeti, ki so posamezniku uporabniku všeč. Dalje je DPM centru priporočil še, naj uredi četrto nadstropje

tako, da bi uporabniki lahko živeli v enoposteljnih sobah, ob tem pa tudi, naj prouči možnosti za ureditev skupnih prostorov v vseh nadstropjih, v katerih bivajo uporabniki. DPM je ob tem priporočil tudi, naj da VDC Nova Gorica povečan poudarek ustrezni okrašenosti hodnikov v nadstropjih, v katerih bivajo uporabniki. VDC Nova Gorica je ta priporočila **sprejel, ni pa jih še uresničil**. Navedel je, da bo tri priporočila uresničil takoj, dve pa po preselitvi 20 uporabnikov v novo enoto. Takrat se bodo sprostile kapacitete in bo sobe v četrtem nadstropju mogoče preurediti v enoposteljne, v vseh nadstropjih pa urediti skupne dnevne prostore. Tudi priporočilo, naj za uporabnike Enote Stara Gora v vsakem nadstropju namesti skupne računalnike, je VD Nova Gorica **sprejel, v času odziva na poročilo o obisku pa je še čakalo na uresničitve**.

Glede izvajanja programov za različne skupine uporabnikov, ki imajo tudi različne potrebe, sta sogovornika pojasnila, da se skupini uporabnikov z motnjo v razvoju in s pridobljeno možgansko poškodbo deloma ločujeta po nadstropjih, strokovna obravnava pa se glede na skupine uporabnikov ne ločuje. DPM je VDC Nova Gorica priporočil, naj oblikuje način strokovne obravnave različnih skupin uporabnikov (z motnjami v duševnem in telesnem razvoju, pridobljeno možgansko poškodbo, poškodbami hrbtenjače, multiplo sklerozo) na način, da bi bili programi podpore, rehabilitacije in nastanitve ločeni. VDC Nova Gorica je priporočilo **sprejel**, v odzivu na predhodno poročilo je navedel, da so celovit način strokovne obravnave različnih skupin uporabnikov zastavili v treh smereh. Program dela z različnimi skupinami uporabnikov (s cilji, metodami, oblikami dela ...) je že skoraj pripravljen. Zaposlene bodo ločili po različnih skupinah uporabnikov, na takšen način pa bodo potekala tudi izobraževanja. DPM je VDC Nova Gorica priporočil, naj prouči možnosti vključitve dodatnih izvajalcev za neposredno delo z uporabniki, vključno s strokovnimi delavci, ki bi izvajali psihosocialno podporo uporabnikom ter opravljali druga strokovna opravila. VDC Nova Gorica je priporočilo **sprejel**, v odzivu na predhodno poročilo je navedel, da glede povečevanja števila strokovnih delavcev trenutno potekajo pogajanja z MDDSZ, so se pa aktivno lotili iskanja prostovoljcev za individualno delo z uporabniki. Potekajo dogovori z Univerzo za tretje življenjsko obdobje in z dijaki lokalne gimnazije.

Številni uporabniki zavoda in okolice zavoda bodisi zaradi lokacije ali pa zaradi oviranosti ne morejo zapustiti sami, zato so tako odvisni od prevozov, ki jih organizirajo zaposleni ali svojci. DPM je zato VDC Nova Gorica priporočil, naj pristopi k dejavnostim za zagotavljanje možnosti selitve uporabnikov iz Enote Stara Gora v urbano okolje oziroma naj uporabnikom omogoči vključevanje v okolje na drug primeren način. Priporočilo je bilo **sprejeto in na uresničitve še čaka**. VDC Nova Gorica je v odzivu na predhodno poročilo navedel, da se, čeprav se že trudijo uporabnikom zagotavljati čim več izhodov v druga okolja, zavedajo, da bi potrebovali tudi kapacitete v urbanih okoljih. Trenutno je njihov glavni projekt preselitev uporabnikov v Enoto Trnovo. Ko bo ta v letu 2023 zaključen, nameravajo poiskati kapacitete za selitev uporabnikov v bolj urbana okolja.

DPM je VDC Nova Gorica priporočil tudi, naj pri odločanju o izvajanju PVU po ZDZdr upošteva, da se ta ukrep lahko izvaja le v nujnih primerih v varovanih

oddelkih, opozoril pa tudi, da je treba pri izvajanju PVU ravnati v skladu z 29. členom ZDZdr, pri izvajanju PVU na podlagi ZPacP pa dalje v skladu z določbo 31.a člena tega zakona. Ob uvedbi sami, poteku in zaključku je treba dosledno spoštovati ustrezno zakonsko določilo, izpolnjevati ustrezne evidence in obveščati osebe, za katere zakon tako določa. VDC Nova Gorica je priporočilo **sprejel** in odgovoril, da bodo pri odločanju o izvajanju PVU po ZDZdr skupaj z osebnim zdravnikom temeljito proučili utemeljenost posameznega ukrepa. Skupaj s pravno službo bodo določili ustrezne korake za zagotavljanje upoštevanja zakonskih določil.

VDC Nova Gorica je sprejel tudi priporočili, naj v nadstropjih, v katerih bivajo uporabniki, namesti posebne nabiralnike, v katere bi lahko uporabniki, ki želijo ostati anonimni, oddali pritožbo, predlog, mnenje oziroma pohvalo glede bivanja v zavodu, in naj na oglasne deske v nadstropjih, v katerih bivajo uporabniki, namesti tudi opis pritožbenih poti, ki naj bo pojasnjen na uporabnikom razumljiv način (v lahko berljivi obliki).

DPM je priporočil MDDSZ, naj VDC Nova Gorica odobri takojšnjo zaposlitev novih izvajalcev v Enoti Stara Gora v skladu s Pravilnikom o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev in tako v Enoti Stara Gora omogoči njihovo kakovostno izvajanje. V času priprave letnega poročila DPM odziva MDDSZ še ni prejel.

Ob obisku **VDC Novo mesto** je DPM pohvalil dostop do dvorišča, ki je prilagojen uporabnikom na invalidskih vozičkih, opremljenost sob ter možnost ureditve sob po lastni izbiri, zlasti v prvem nadstropju, urejenost skupnih prostorov, posebej pa je pozdravil tudi urejenost zunanjih površin v skladu s potrebami uporabnikov.

DPM je VDC Novo mesto podal osem priporočil. **Pet priporočil je bilo sprejetih in že uresničenih, eno je bilo prejeta in na uresničitev še čaka, eno priporočilo ni bilo sprejeto, glede enega pa se VDC Novo mesto ni izrecno opredelil.**

VDC Novo mesto je okrepil sodelovanje s svojci uporabnikov, rezultate anket o zadovoljstvu zaposlenih pa upošteva pri načrtovanju svojega nadaljnjega dela v smeri večjega zadovoljstva zaposlenih, upošteva pa tudi predloge zaposlenih glede izobraževanja za neposredno delo z uporabniki z različnimi težavami. V VDC Novo mesto zagotavljajo stalno, neprekinjeno možnost, da zaposleni nemudoma (ko uporabnik to nakaže ali verbalno izrazi) sprostijo zavoro na invalidskem vozičku pri uporabnikih, ki tega ne zmorejo sami, prav tako jih z invalidskim vozičkom prepeljejo tja (dnevni prostor, soba, terasa), kamor si želijo. VDC Novo mesto je v vsa nadstropja že namestili nabiralnike, ob katerih so v lahko berljivi obliki zapisane pritožbene poti in Navodila ter poti sodelovanja uporabnika pri izvajanju socialnovarstvenih storitev v VDC Novo mesto.

DPM je VDC Novo mesto priporočil, naj pri odločanju o izvajanju PVU upošteva, da se ta ukrep lahko izvaja le v nujnih primerih v varovanih oddelkih, pri izvajanju PVU pa je treba ravnati v skladu z 29. členom ZDZdr. Ob uvedbi sami, poteku in zaključku je treba dosledno spoštovati omenjeno zakonsko določilo, izpolnjevati ustrezne evidence in obveščati osebe, za katere zakon tako določa. VDC Novo mesto je priporočilo **sprejel, ni pa ga še v celoti uresničil**. Kot

izhaja iz odgovora, pri odločanju o izvajanju PVU ravnajo v skladu z Navodili o pravih ravnanj zaposlenih in smernicah za zaščito uporabnikov, stanovalcev, zaposlenih, obiskovalcev ali materialnih sredstev v primeru nasilnega vedenja, sprejetimi na podlagi Statuta VDC Novo mesto in ZDZdr. V VDC Novo mesto uporabljajo sobo za umirjanje z namenom preprečiti samopoškodovanje, poškodovanje drugih ali nastanek hujše materialne škode. Navodila eksplisitno določajo, kdo in kdaj lahko odloči o izvedbi PVU, katero dokumentacijo je treba ob tem voditi, kdo vse mora biti o tem obveščen, kako se izvaja ukrep in predvsem, da gre za PVU, ki se uporabi le izjemoma in lahko traja le toliko časa, kolikor je nujno potrebno glede na razlog njegove uvedbe. V zvezi s tem DPM ugotavlja, da VDC Novo mesto ob izvajanju PVU sicer ravna v skladu z 29. členom ZDZdr, vendar pa se PVU po tem zakonu lahko izvajajo le v varovanih oddelkih, česar pa VDC Novo mesto nima, saj nihče od uporabnikov v Enoti Šmihel ni nameščen na podlagi določb ZDZdr.

Priporočilo, naj VDC Novo mesto razmisli o namestitvi nočnih lučk pri vseh uporabnikih v Enoti Šmihel, **ni bilo sprejeto**. VDC Novo mesto je v odzivu na predhodno poročilo namreč navedel, da zagotavljajo nočne lučke vsem uporabnikom, ki jih potrebujejo, znajo in zmorejo uporabljati.

VDC Novo mesto se **ni opredelil** glede priporočila, naj za vse zaposlene, ki neposredno delajo z uporabniki v Enoti Šmihel, zagotovi supervizijo, zato bo DPM uresničitev tega priporočila preveril ob prihodnjem obisku.

Ob obisku **VDC Črnomelj** je DPM pohvalil opremljenost skupnih prostorov in sob v skladu z željami uporabnikov, ureditev zunanjih površin, zlasti čebelnjaka, pozdravil je načrtovanje usposabljanja zaposlenih v sorodnih zavodih na način izmenjave zaposlenih, kot primer dobre prakse pa je pohvalil sodelovanje uporabnikov pri preverjanju vsebine skrinjice pritožb in pohval ter sodelovanje uporabnikov v Svetu uporabnikov.

DPM je VDC Črnomelj ob obisku bivalne enote podal šest priporočil. **Dve priporočili sta bili sprejeti in uresničeni, štiri pa so bila sprejeta in na uresničitve še čakajo.**

VDC Črnomelj je v kopalnicah uporabnikov v pritličju zamenjal strgani zavesi na kabinah za prhanje ter v prostorih za prhanje namestil obešalnike za oblačila. Uresničeno je bilo tudi priporočilo, naj VDC Črnomelj na oglasno desko v Bivalni enoti namesti tudi opis pritožbenih poti, ki naj bodo pojasnjene na uporabnikom razumljiv način (v lahko berljivi obliki).

DPM je VDC Črnomelj priporočil, naj pri ugotavljanju zadovoljstva uporabnikov oblikuje ločena vprašalnika glede na storitev. VDC Črnomelj je priporočilo **sprejel**, odgovoril pa je, da so v preteklosti že imeli ločena vprašalnika, a so uporabniki Bivalne enote pred letom 2018 začeli nasprotovati izpolnjevanju dveh vprašalnikov, z obrazložitvijo, da je izpolnjevanje dveh anket zanje pretežko, zato jim je bil nato v reševanje dan le en vprašalnik. Za uporabnike v Bivalni enoti bodo na vprašalniku o zadovoljstvu o storitvi vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji dodali dodatna vprašanja glede bivanja v Bivalni enoti. VDC Črnomelj je **sprejel** tudi priporočilo, naj pri organizaciji dela (upoštevajoč formalne omejitve) upošteva rezultate anket o zadovoljstvu

zaposlenih, prav tako je **sprejel** priporočilo, naj vsebino skrinjic pohval in pritožb preverja pogosteje (vsaj enkrat na 14 dni). **Ta priporočila na uresničitev še čakajo.**

Sprejeto, ne pa še tudi uresničeno je tudi priporočilo, naj VDC Črnomelj prouči možnosti vključitve zunanjih izvajalcev (prostovoljcev, študentov, oseb preko družbenokoristnega dela) v izvajanje dejavnosti v Bivalni enoti. Odgovoril je, da so bili pred epidemijo Sars-CoV-2 v delo z uporabniki v Bivalni enoti vključeni tudi prostovoljci iz Srednje šole Črnomelj, a je bila ta dejavnost zaradi epidemije prekinjena. V letih 2020–2022 so v delo Bivalne enote sicer vključili dijakinjo, VDC Črnomelj se je na Fakulteti za socialno delo prijavil za izvajanje študentske prakse tudi za leto 2022/2023, vendar ni bilo prijavljenega nobenega študenta za območje Bele krajine. V letu 2023 bodo poskusili organizirati sodelovanje glede prostovoljskega dela s Srednjo šolo Črnomelj, vendar so na tem področju izkušnje slabše, saj prostovoljci iz srednje šole opravljajo delo z uporabniki v času dopoldanskih ur, uporabniki Bivalne enote pa so v enoti od 14. ure dalje. VDC Črnomelj je navedel še, da opozarja, da kratkotrajno izvajanje neke dejavnosti pri uporabnikih z intelektualno oviranostjo lahko povzroči zmedo in več škode, saj uporabniki potrebujejo več časa, da sprejmejo novo osebo in ji zaupajo.

Ob obisku **VDC Polž** je DPM pohvalil individualno opremljene sobe, raspored zadolžitev v jedilnici Bivalne enote, ki je izdelan v slikovni obliki, različna navodila in obvestila v lahko berljivi obliki, posebej pa je pozdravil tudi vključevanje uporabnikov Stanovanjske skupine v vse aktivnosti in prijetno vzdušje v Stanovanjski skupini, ki deluje kot večja družina po načelu normalizacije ter deinstitutionalizacije.

Ob obisku Bivalne enote Maribor in Stanovanjske Skupine Maribor pa je DPM podal VDC Polž tudi sedem priporočil. DPM odziva VDC Polž na dana priporočila do priprave tega poročila še ni prejel.

Tri priporočila so se nanašala na bivalne razmere. DPM je VDC Polž priporočil, naj razmisli o namestitvi nočnih lučk v sobah uporabnikov v Bivalni enoti in Stanovanjski skupini, naj skupaj z uporabniki in zaposlenimi prouči najprimernejši način namestitve zavese za prhanje v večji hiši v Bivalni enoti, ki bo zaposlenim omogočala pomoč pri negi uporabnikov, uporabnicam pa primereno mero zasebnosti pri prhanju, ter naj razmisli o namestitvi napisa »prosto/zasedeno« na zunanjo stran vrat kopalnice v manjši hiši v Bivalni enoti, kar bi omogočilo, da bi uporabnik, ki bi želel vstopiti v kopalnico, že od daleč videl, da je kopalnica zasedena, uporabnik v kopalnici pa bi jo lahko tako uporabljal brez motenj.

DPM je VDC Polž priporočil tudi, naj se z uporabniki Bivalne enote in Stanovanjske skupine pogovori o tem, ali si želijo imeti skupni računalnik in naj v primeru takšne želje skupne računalnike tudi namesti.

DPM je VDC Polž priporočil, naj upoštevajoč rezultate anket o zadovoljstvu uporabnikov institucionalnega varstva poskuša vzpostaviti (še) boljše odnose med sostanovalci in pri načrtovanju prostočasnih dejavnosti v še večji meri upošteva želje uporabnikov.

DPM je centru priporočil tudi, naj nabiralnik (oziroma knjigo) za pritožbe namesti na posebno vidno mesto v Bivalni enoti in Stanovanjski skupini ter tako omogoči uporabnikom, ki želijo ostati anonimni, da oddajo pritožbo, predlog, mnenje oziroma pohvalo glede bivanja v Bivalni enoti, vsebino nabiralnika (knjige) pa naj redno preverjajo (priporočamo vsaj enkrat na 14 dni) ter naj v Bivalni enoti in Stanovanjski skupini na vidno mesto namesti tudi opis pritožbenih poti, ki naj bodo pojasnjene na uporabnikom razumljiv način (predlagamo lahko berljivo obliko).

2.5

OBISKI DOMOV STAREJŠIH

V letu 2022 je DPM obiskal **17 domov starejših**, katerih namen je izvajanje storitev institucionalnega varstva oseb, (praviloma) starejših od 65 let. Šlo je za redne obiske (pet domov starejših), kontrolne obiske (štirje domovi starejših) in tematske obiske (osem domov starejših⁴⁸).

Leta 2022 težav zaradi epidemije covida-19 bolj ali manj ni bilo več. Posamezni domovi so se sicer še vedno srečali z vdorom okužb novejših različic virusa SARS-CoV-2 in posledično tudi z začasno vzpostavitvijo tako imenovanih rdečih con za okužene, ravno tako so se jeseni tega leta začela znova pojavljati posamezna respiratorna obolenja. Zaradi tega je tudi ostala v veljavi obveza nošenja mask za zaposlene in obiskovalce. Varnostnih ukrepov so se striktno držali tudi člani DPM, sledeč načelu »ne škoduj«, tako s stalnim razkuževanjem rok kot tudi strogo uporabo vse potrebne varovalne opreme (nošenje certificiranih FFP2-mask ves čas obiska). Preostale omejitve, ki so veljale med epidemijo, so se praviloma omilile. DPM je zato presenetilo, ko je v enem od obiskanih domov starejših ugotovil, da so **tudi po koncu epidemije ohranili omejen čas obiskov**. Ker za to ni bilo ne podlage ne potrebe, je DPM opozoril dom na neprimernost takšne prakse.

V preteklosti je DPM že večkrat opozarjal **na neprimerne kadrovske normative** in MDDSZ priporočal, naj se upoštevajoč povečane potrebe domov starejših, vezane tudi na spremembo strukture stanovalcev, ti prenove. Čeprav je v letu 2022 res prišlo do prenove kadrovskega normativov in se bo število kadra postopno povečevalo, je DPM v tem letu ugotovil, da se v domovih starejših srečujejo z drugo težavo. **Primernega kadra, ki bi ga potrebovali za čim bolj popolno oskrbo stanovalcev, na trgu dela preprosto ni**. Nekateri domovi na razpise za posameznega zaposlenega tako ne dobijo kandidatov ali pa se ti izkažejo za neprimerne. Razpisi se zato ponavljajo, velikokrat neuspešno.

DPM ob svojem delu opaža, da so **pomemben steber varstva pravic oseb z motnjami v duševnem zdravju zastopniki, opredeljeni v poglavju ZDZdr o pravicah oseb v oddelkih pod posebnim nadzorom, v varovanih oddelkih in v nadzorovani obravnavi**. Vendar pa DPM ugotavlja, da je vloga zastopnikov še vedno slabo poznana ali celo nepoznana, tako stanovalcem domov starejših in njihovim svojcem kot tudi zaposlenim. V socialnovarstvenih zavodih, v katerih se varovanje oseb, predvsem tistih s kognitivnim upadom, torej z eno od oblik napredovane demence, izvaja v varovanih oddelkih (ne glede na obliko varovanja – tehnično ali z osebjem), zastopniki svoje vloge ne opravljajo, varstvo pravic stanovalcev v teh ustanovah pa je zato lahko slabše, celo ogroženo. **DPM je ob obiskih domov starejših že večkrat podal priporočilo, naj posamezni**

48 Enega od teh je DPM obiskal v okviru tematskih obiskov, o katerih pišemo v poglavju o obiskih posebnih socialnovarstvenih zavodov.

obiskani socialnovarstveni zavod stopi v stik s konkretnim zastopnikom, ki pokriva območje, v katerem zavod deluje, in ga povabi, naj pride pristojnosti zastopnika predstaviti stanovalcem, svojcem in tudi zaposlenim. Domovi starejših, ki so ravnali skladno s podanim priporočilom, so običajno doživeli dober odziv zastopnikov in njihovo pripravljenost, da svojo vlogo pri varstvu oseb s težavami v duševnem zdravju predstavijo na srečanju v konkretni ustanovi. Vendar pa je DPM ob nekaterih naknadnih obiskih domov starejših izvedel tudi, da so ti od zastopnika prejeli negativen odgovor. Zastopniki so se sklicevali predvsem na to, da jim je ministrstvo pristojnosti omejilo na psihiatrične bolnišnice in posebne socialnovarstvene zavode (takšna omejitve, če je bila res podana, po prepričanju Varuha nima podlage v ZDZdr). Nekateri zastopniki so ob povabilu domov starejših, naj predstavijo svoje delo, opozarjali, da naj bi bila njihova pristojnost omejena le na varovane oddelke. To je sicer točno, toda treba je upoštevati, da ni pomembno poimenovanje oddelka (v posameznem domu starejših), temveč dejstvo, da je na takšnem oddelku de facto omejena osebna svoboda posameznikov (o tem več v nadaljevanju). V nekaterih primerih naj bi zastopniki svoj prihod v dom starejših odklonili tudi z razlogom, da so preobremenjeni. Na veliko obremenitev zastopnikov, povezano tudi z zmanjšanjem njihovega števila, so zastopniki julija 2020 v pismu MDDSZ opozorili tudi sami. Navedli so bistvene težave, ki vplivajo ne le na kakovost njihovega dela, temveč lahko celo onemogočijo opravljanje njihove naloge, kar pa, kot utemeljeno opozarjajo, najbolj prizadene prav osebe, ki naj bi jim zastopnik nudil ustrezno pomoč pri uveljavljanju pravic. S tem lahko njihova pravica do zastopnika, določena v ZDZdr, v skrajnem primeru postane zgolj mrtva črka na papirju, kar je vsekakor nedopustno. Varuh ni seznanjen, da bi zastopniki odgovor na omenjeni dopis prejeli, predvsem pa tudi ne, ali je bilo njihovemu pozivu za ureditev pogojev za kakovostno delo zagovornikov, delno ali v celoti, ugodeno.

Glede na navedene ugotovitve se je Varuh s prošnjo za pojasnilo o tem, kaj je MDDSZ že storilo oziroma kaj namerava storiti v prihodnje, da bodo s pravico do zastopnika ustrezno seznanjeni tudi stanovalci oddelkov za osebe z demenco (de facto varovanih oddelkov) domov starejših, pa tudi, da bo število zastopnikov zadostno, da bodo lahko svojo vlogo kakovostno opravljali tudi v teh ustanovah, že obrnil na MDDSZ. Prosil je za pojasnilo, ali je bila že narejena evalvacija dela zastopnikov (v posameznih ustanovah oziroma nasploh), kakšne so bile njene ugotovitve in kakšni ukrepi so bili v primeru ugotovljenih pomanjkljivosti (npr. premajhno število zastopnikov) sprejeti, pa tudi kakšni ukrepi so bili sprejeti za (še boljšo) ureditev položaja zastopnikov oseb s težavami v duševnem zdravju (pred časom je Varuh ob srečanju z njihovimi predstavniki namreč slišal, da si prizadevajo, da bi se njihov status, pa tudi povračila stroškov, uredila na podoben način, kot so v okviru Ministrstva za zdravje urejena glede zastopnikov pacientovih pravic). Na odgovor MDDSZ je Varuh ob pripravi tega poročila še čakal.

Ker DPM že **vrsto let opaža težave s pridobivanjem pravne podlage za zaščitanje v oddelkih za stanovalce z demenco v domovih starejših**, v katerih varovanja stanovalcev ne izvajajo s klasičnim zaklepanjem oddelka (ne glede na vrsto ključavnice), se je v letu 2022 odločil za tematske obiske, s katerimi je

želel ugotoviti morebitne omejitve osebne svobode stanovalcev na oddelkih, ki jih domovi starejših označujejo kot »oddelke z osebnim spremljanjem«.

V letu 2022 je DPM tako opravil tematske obiske sedmih domov starejših, vse z namenom ugotavljanja načina varovanja na oddelkih, ki so jih, kot omenjeno, obiskani domovi označili kot oddelke, na katerih varovanje stanovalcev s kognitivnim upadom (demenca) poteka s tako imenovanim osebnim spremljanjem. DPM je tako obiskal Dom upokojujencev Sežana, Dom starejših občanov Ajdovščina, Dom za varstvo odraslih Velenje (v času obiska dejansko v Topolšici), Koroški dom starostnikov – enoto Slovenj Gradec, Koroški dom starostnikov Dravograd Črneče, Dom starejših občanov Novo mesto in Dom starejših občanov Metlika – dislocirano enoto.

DPM je v preteklosti, ob obiskih posameznih domov starejših, ugotavljal način varovanja oseb z demenco. Ob tem so mu bile poleg določil Zakona o duševnem zdravju (ZDZdr) v oporo tudi Usmeritve za delo z osebami z demenco na področju institucionalnega varstva starejših (<https://www.gov.si/teme/httpswww-spomincica-sipage-id85825/>). Omenjene usmeritve je pripravilo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ter enake možnosti (MDDSZ) v letu 2011, ko je kot koncept varovanja oseb z demenco v okviru segregiranega modela bivanja tovrstnih stanovalcev poleg varovanega oddelka (ki ga opredeljuje ZDZdr v 17. točki drugega člena) opredelilo tudi koncept oddelkov s povečano pozornostjo (OPP). Usmeritve so poudarile, da glede metod in tehnik dela s stanovalci z demenco med varovanimi oddelki in OPP ni razlik. Ločita pa se glede načina varovanja, in sicer OPP »nima fizičnega varovanja oziroma je to bistveno oddaljeno od bivalne enote (npr. zunanja ograja okrog doma). Varovanje izvaja osebje z odnosom, ki temelji na zaupanju, z usmerjanjem, vodenjem in drugimi tehnikami strokovnega dela z osebami z demenco.« Varuh je takrat ministrstvo opozoril, da se varovanje v OPP izvaja z osebjem in dejansko glede omejitve osebne svobode stanovalca de facto ni bistvene razlike med omejitvijo v varovanem oddelku in omejitvijo v OPP. Zato je izrazil prepričanje, da bi domovi starejših, ki varovanje uredijo v okviru OPP, ravno tako morali spoštovati določbe ZDZdr glede pravne podlage za zadržanje stanovalca.

MDDSZ je na podlagi omenjenih opozoril leta 2014 sprejelo dopolnitev usmeritev in v njih poudarilo, da je treba ločiti med osebnim varovanjem (z osebjem) in osebnim spremljanjem. Osebno spremljanje je tako »vezano na nevsiljivo individualno obravnavo, ki je vezana na želje uporabnika in temelji na zaupanju, motiviranju in sodelovanju uporabnika ob spremljanju ter skrbi za varnost uporabnika in pomeni spremljanje v pravem pomenu besede (ne oviranje in odvrčanje)«. Model osebnega spremljanja naj ne bi posegal v omejitve posameznikove svobode gibanja, zato po prepričanju MDDSZ za namestitev stanovalca na oddelk, v katerem se varovanje izvaja na omenjeni način, ni treba pridobiti pravne podlage po ZDZdr. OPP spremenjene usmeritve ne poznajo več.

MDDSZ je leta 2018 usmeritve znova dopolnilo in ob tem dopolnilo tudi opis koncepta osebnega spremljanja: »Osebno spremljanje se uvede po potrebi in je vezano na nevsiljivo individualno obravnavo, ki se nanaša na želje uporabnika in temelji na zaupanju, motiviranju in sodelovanju uporabnika, ob spre-

mljanju ter skrbi za varnost uporabnika, kadar je pri uporabniku podana visoka ocena ogroženosti, in pomeni spremljanje v pravem pomenu besede (ne oviranje in odvrčanje)«.

DPM je v letu 2015 izvedel tematski obisk več domov starejših, ki so varovanje stanovalcev z demenco v preteklosti uredili glede na usmeritve v okviru OPP (šlo je, kot že omenjeno, praviloma za varovanje z osebjem). Končna ugotovitev takratnih obiskov šestih domov starejših je bila naslednja: »Naše izkušnje iz vseh obiskanih zavodov kažejo, da se delo na oddelkih za osebe z demenco tudi po spremembi Usmeritev za delo z osebami z demenco, ki jih je pripravilo MDDSZ, ni bistveno spremenilo. Čeprav nekateri domovi starejših ob pomanjkanju drugih možnosti, predvsem za vzpostavitev in verifikacijo varovanega oddelka, oddelke preimenujejo v oddelke z osebnim spremljanjem, kot novim konceptom organizacije tovrstnih oddelkov, ali kako drugače, ugotavljamo, da način dela z osebami z demenco ostaja v bistvu enak, ravno tako varovanje teh stanovalcev, kar je glede na kadrovske normative tudi razumljivo. Če ti ne bodo spremenjeni oziroma prilagojeni konceptu osebnega spremljanja, menimo, da bi MDDSZ moralo aktivno pristopiti k iskanju ustrezne rešitve, ki bi domovom starejših, ki ne izpolnjujejo pogojev za verifikacijo varovanih oddelkov, omogočala koncept dela, ki bi stanovalcem zagotavljal najboljšo možno oskrbo in predvsem tudi njihovo varnost ob upoštevanju določil ZDZdr. Menimo, da bi bilo zelo pomembno, da se v diskusijo ob pripravi novih rešitev (znova) vključi tudi same socialnovarstvene zavode in druge, ki na tem področju delujejo oziroma so s tem povezani (Varuh človekovih pravic, zastopniki po ZDZdr, nevladne organizacije in drugi). Tudi obiskani domovi so prepričani, da bi le njihova vključenost v iskanje ustrezne rešitve prinesla rezultat, ki bi zaživel tudi v praksi. S takšnim mnenjem domov se strinjamo in njihovo aktivno vključenost v iskanje ustrezne rešitve priporočamo. Seveda pa mora MDDSZ ob iskanju ustrezne rešitve upoštevati zahteve ZDZdr glede pogojev za zadržanje posameznika na (neverificiranem) varovanem oddelku. Ob tem naj zgoj opozorimo, da je nujnost iskanja ustrezne rešitve za varovanje stanovalcev v domovih, kjer verifikacija ni mogoča zaradi neizpolnjevanja tehničnih pogojev, ob obisku Doma upokojencev Podbrdo, enote Petrovo Brdo poudaril tudi izvedenec DPM, dr. Peter Pregelj. Dokler MDDSZ ne bo ob sodelovanju socialnovarstvenih zavodov našlo kakšne druge ustrezne rešitve in jo vključilo v pravni dokument, ki bo predstavljal podlago za (nov) koncept dela na oddelkih za osebe, priporočamo, da domovi starejših upoštevajo 17. alinejo 2. člena ZDZdr, ki varovani oddelek opredeljuje kot oddelek v socialnovarstvenem zavodu, kjer so osebe zaradi svojih potreb nepretrgoma deležne posebne zaščite in varstva ter zavoda ne morejo zapustiti po lastni volji. Če torej stanovalci tega oddelka in tudi območja zavoda ne morejo zapustiti samostojno, brez (od)vračanja od osebja, je treba pred zadržanjem stanovalca na takšnem oddelku izpeljati postopek, kot ga v členih 74 do 79 določa ZDZdr.«

DPM je pozneje, tudi po spremembi usmeritev v letu 2018 ob (rednih) obiskih domov starejših ugotavljal, da **koncept osebnega spremljanja v resnici (še vedno) ni povsem zaživel**. Domovi starejših, ki so varovanje stanovalcev z demenco opredelili kot osebno spremljanje, praviloma izvajajo varovanje z osebjem. To pomeni, da stanovalci zavoda ne morejo samostojno zapustiti. Če

to vseeno poskušajo, jih ustavijo že zaposleni oddelka za osebe z demenco, na njihov poskus odhoda lahko opozorijo tudi drugi stanovalci, v skrajnem primeru pa jih ustavi receptor. V vseh teh primerih se stanovalca skuša prepričati, naj se vrne na oddelek (npr. »niste zadosti oblečeni za odhod«; »sedaj ni pravi čas, da odidete«; »pridružite se aktivnosti na oddelku«; »prihajajo obiski«; »sedite, bomo spili kavo« in podobno) ali pa se ga nazaj na oddelek usmeri fizično (prijem, obračanje, spremljanje do oddelka).

Navedeno je pokazalo, da ustrezne rešitve glede zagotovitve pravne podlage v primeru varovanja stanovalcev z osebjem še vedno ni. **Domovi starejših po ugotovitvah DPM v največji meri izvajajo prav varovanje z osebjem, stanovalce pa na oddelek za demenco, ki ga torej (oddelka ali vsaj območja doma starejših) ne morejo samostojno in po svoji volji zapustiti, nameščajo brez ustrezne pravne podlage za zadržanje.** MDDSZ kljub opozorilu ob tematskih obiskih v letu 2015 in številnih opozorilih ob poznejših rednih obiskih domov starejših, ki po njihovem zagotavljanju nimajo varovanega oddelka, temveč oddelek (ali oddelke) z osebnim spremljanjem, glede na dosedanje ugotovitve DPM ni storilo dovolj, da bi se bolje uredilo vprašanje pravne podlage za de facto omejitev osebne svobode stanovalcev z demenco v posameznih domovih starejših. **Zato se je DPM v letu 2022 odločil za nove tematske obiske domov starejših, ki način varovanja stanovalcev z demenco opredeljujejo kot »osebno spremljanje«, oddelke za osebe z demenco pa kot »oddelke z osebnim spremljanjem«.** Želel je namreč ponovno preveriti, ali način varovanja kaže, da je koncept osebnega spremljanja vsaj v posameznih domovih dejansko zaživel in torej poteka skladno z omenjenimi usmeritvami ministrstva.

DPM je na podlagi tokratnih tematskih obiskov **ugotovil, da obiskani domovi starejših sicer podpirajo koncept osebnega spremljanja, vendar pa je tudi ob teh obiskih, in take so bile izkušnje tudi ob obiskih drugih domov starejših v preteklosti, ugotovil, da ta koncept dejansko (še) ni zaživel.** Domovi, ki svoje oddelke sicer poimenujejo različno (npr. kot gospodinjske skupine), način varovanja stanovalcev z (vodilno) diagnozo demence označujejo kot varovanje z osebnim spremljanjem; vendar gre v vseh obiskanih socialnovarstvenih zavodih dejansko za varovanje z osebjem. Dejstvo je namreč, da stanovalca, ki oddelek samostojno zapusti, na določeni točki zaposleni, v skrajnem primeru receptor, ustavijo in mu s tem preprečijo neoviran odhod. Tej zaustavitvi glede na prejeta pojasnila ne sledi iskanje zaposlenega, ki bo stanovalca spremljal na njegovi poti, temveč preusmeritev, velikokrat povezana s prepričevanjem stanovalca, naj se vrne na oddelek. Posledica takšnega načina varovanja je, da stanovalec ne sledi več svoji prvotni volji. Ali je bila ta realna ali zgolj posledica njegovega bolezenskega stanja in s tem povezanega nerealnega pogleda na svet okoli njega, je seveda drugo vprašanje, ki je lahko pomembno z vidika razumevanja stanovalca, ne spremeni pa dejstva, da v vsakem primeru pride do omejitve njegove osebne svobode oziroma gibanja.

DPM je izrazil mnenje, da usmeritve ministrstva predstavljajo dobro osnovo za ureditev zagotavljanja varnosti stanovalcev domov starejših. Vendar je ob tem ugotovil vrzel med (verificiranimi) varovanimi oddelki in oddelki z osebnim spremljanjem. Mogoče bi bilo v usmeritve zato smiselno zapisati tudi ob-

liko varovanja stanovalcev z zaposlenimi in jo natančneje urediti (podobno, kot so bili pred časom v usmeritvah že urejeni OPP). Ob tem je seveda posebej pomembno opozoriti, da tudi varovanje z zaposlenimi posega v posameznikovo pravico do osebne svobode, kar pomeni, da bi (glede na trenutno ureditev v ZDZdr) moralo biti za takšno varovanje podano veljavno soglasje samega stanovalca ali pa bi o njem moralo odločati sodišče. Seveda bi bila mogoča tudi rešitev, ko bi o namestitvi v oddelek s takšnim načinom varovanja odločal nekdo tretji (npr. neodvisni multidisciplinarni tim) ob obvezni možnosti sodne presoje odločitve takšnega organa. Vendar pa je to že rešitev, ki bi jo bilo najverjetneje treba tudi ustrezno zakonsko urediti (npr. v ZDZdr).

Glede na navedeno je DPM priporočil MDDSZ, naj poskrbi za ustrezno pravno ureditev oddelkov, na katerih se varovanje stanovalcev zagotavlja z osebjem, za zadržanje na takšnem oddelku pa bo treba pridobiti tudi ustrezno pravno podlago. DPM je tudi priporočil, naj MDDSZ poskrbi za ustrezno kadrovsko okrepitev (pravih) oddelkov z osebnim spremljanjem (kar ne pomeni zgolj spremembe kadrovskih normativov, temveč tudi ustrezne spodbude v izobraževalnem procesu mladih in odraslih za zagotavljanje zadostnega števila ustreznega kadra na trgu dela ter ustrezno spremembo nagrajevanja zaposlenih) in naj ob tem zagotovi ustrezen nadzor nad izvajanjem tega koncepta, ko se v nobenem primeru ne sme posegati (ne fizično ne z zaposlenimi) v osebno svobodo posameznega stanovalca. Odgovor MDDSZ je DPM v času priprave tega poročila še čakal, rok za odgovor še ni potekel.

DPM je v preteklosti na podlagi rednih, kontrolnih in predvsem tudi podobnih tematskih obiskov že večkrat (zadnjič leta 2020) opozarjal na nedopustno stanje, ki ga povzroča prezasedenost varovanih oddelkov posebnih socialnovarstvenih zavodov (o tem, tudi o podanem priporočilu MDDSZ na podlagi tokratnih obiskov, več v poglavju, ki govori o obiskih posebnih socialnovarstvenih zavodov). V letu 2022 se je DPM odločil za ponovne obiske tovrstnih zavodov, ob tem pa opravil tudi **tematski obisk Doma upokoјencev Idrija, enote Marof**, namenjene odraslim z dolgotrajnimi motnjami v duševnem zdravju oziroma motnjami v duševnem razvoju, ki potrebujejo institucionalno varstvo (gre torej za tako imenovani kombinirani socialnovarstveni zavod). Enota Marof je naknadno posredovala podatke o zasedenosti varovanih oddelkov s skupno kapaciteto 36 postelj za leto 2021 in prve tri mesece leta 2022. Iz prejetih podatkov je bilo razvidno, da sta bila varovana oddelka ves čas polno zasedena, ni pa prišlo do prezasedenosti posameznega oddelka. Ravno tako je posredovala podatke o (skupno) čakajočih za sprejem v varovani oddelek. Med njimi je bilo določeno število neaktualnih vlog, po zadnjem preverjanju aktivnih vlog je bilo v marcu 2022 še 12 čakajočih (prej sicer do največ 37).

V letu 2022 je DPM opravil tudi pet nenapovedanih rednih obiskov domov starejših, in sicer je obiskal Dom upokoјencev Gradišče, Dom počitka Mengeš, Senecura dom starejših občanov Vojnik, Dom starejših občanov Vič - Rudnik, enoto Bokalce, in Dom Hmelina (dom za starejše občane) Radlje ob Dravi. Ob štirih obiskih je podal skupaj 48 priporočil, od katerih je bilo glede na odziv obiskanih domov na predhodna poročila o obiskih 28 uresničenih, 20 pa sprejetih, a še neuresničenih. Domu Hmelina (dom za starejše obča-

ne) Radlje ob Dravi je DPM podal 11 priporočil za izboljšanje stanja, v času priprave letnega poročila je na odziv še čakal, rok pa še ni potekel.

Ob obisku **Doma upokoјencev Gradišče** je DPM **pohvalil čistočo obiskanih prostorov tega zavoda.**

Podal je 17 priporočil, od katerih je **Dom upokoјencev Gradišče sprejel in tudi že uresničil sedem priporočil, ob prejetem odzivu pa je 10 priporočil na uresničitev še čakalo.** Dom upokoјencev Gradišče je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da je hišnik pregledal vse bralne lučke in popravil nedelujoče, stanovalca in njegove svojce pa ob prihodu v dom vedno spodbudijo, naj prinesejo predmete iz domačega okolja, ki sobo stanovalca naredijo bolj domačo. Dom je zaposlene opozoril, da se varovalni ukrepi (varovalni pasovi na invalidskih vozičkih in počivalnikih) uporabljajo samo v skrajnih primerih, krajši čas ob stalni prisotnosti zaposlenih, domske zdravnike pa je opozoril na stalno preverjanje, ali je predpisana terapija pri posameznem stanovalcu še ustrezna. Če se zgodi, da bi konkretni stanovalec potreboval skrbnika, ki bi varoval njegove interese, Dom upokoјencev Gradišče obvesti pristojni center za socialno delo, prizadeva si za še večjo vključenost prostovoljcev, delovna terapevtka pa je stanovalcem drugega nadstropja na obeh oddelkih zagotovila didaktične, družabne igre ter pobarvanke in barvice. Na uresničitev so čakala priporočila, naj se še izboljšajo bivalne razmere stanovalcev (hišnik je sicer popravil, kar je bilo v njegovi zmožnosti, pobelil steno za radiatorjem, odžagal nevarni del opornega držala na steni hodnika), naj se zagotovijo stanovalcem vsi potrebni higienski pripomočki v sanitarijah (poleg mila in toaletnega papirja tudi brisače), naj se okrepi kader na varovanih oddelkih, še posebej v času obrokov, naj se namesti nova oglasna deska in naj si dom prizadeva v raziskavo o zadovoljstvu vključiti večje število stanovalcev in njihovih svojcev. Ravno tako bo moral Dom upokoјencev Gradišče uresničiti še priporočila glede (uradne) vzpostavitve varovanega oddelka, zagotovitve ustrezne pravne podlage za zadržanje stanovalcev na tem oddelku, ustreznega ravnanja v primeru ukrepov, ki bi lahko stanovalcu omejili možnost gibanja, vzpostavitvi evidence pritožb (tako pisnih kot ustnih) in vzpostavitve stika z zastopniki oseb z motnjami v duševnem zdravju (da se predstavijo stanovalcem, njihovim svojcem in zaposlenim). V času obiska je bilo še aktualno izpolnjevanje tako imenovanega PCT-pogoja. Ker so bili na to vezani obiski, je DPM priporočil tudi, naj se zaposlenim na telefone namesti aplikacija za preverjanje izpolnjevanja pogojev, saj bi to omogočilo sprejemanje obiskov ob nedeljah.

Ob obisku **Doma počitka Mengeš** je DPM **pohvalil posamezna, do stanovalcev prijazna ravnanja.** Tako je pohvalil, da se v primeru hujših težav, kadar stanja ni mogoče obvladati v Domu, stanovalci napotijo v bolnišnično oskrbo. Ti postopki so bili v pregledanih primerih izpeljani korektno in pravočasno. Pohvalil je tudi vodenje evidence pritožb, predvsem pa tudi dejstvo, da zapisujejo ustne pritožbe, in njihovo obravnavo.

Ob obisku Doma počitka Mengeš je DPM podal 10 priporočil, od tega je dom **sprejel in tudi že uresničil sedem priporočil, ob prejetem odzivu pa so na uresničitev še čakala tri priporočila.** Dom upokoјencev Mengeš je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da je seznam dejavnosti že opremil z grafičnimi

simboli, z izvajalcem čiščenja se je dogovoril, da bodo na varovanih oddelkih čiščenje izvajale osebe, ki obvladajo slovenski jezik, zaposlene je opozoril na pravilno uporabo varovalnih pasov na invalidskih vozičkih (torej na način, ki ne omejuje gibanja stanovalcev) in na nujno ravnanje skladno z 29. členom ZDZdr (posebni varovalni ukrepi), če bi do omejitev prišlo. Dom počitka Mengeš je uresničil tudi priporočilo glede ustrezne namestitve nabiralnikov za pritožbe, pohvale in pobude, zraven pa je namestil tudi pripomočke za pisanje pritožbe, na oglasno desko je namestil dokumente, kot to zahteva 16. člen ZDZdr. Dalje bo še posodobil zloženko, stopil pa bo tudi v stik z zastopniki pravic oseb s težavami v duševnem zdravju in jih povabil, naj se predstavijo stanovalcem, svojcem in zaposlenim.

Na uresničitev so v času odziva na predhodno priporočilo še čakala priporočila, naj se anketa o zadovoljstvu izvede tudi med stanovalci varovanih oddelkov, naj bo Dom počitka Mengeš pozoren na slabše rezultate na posameznih področjih, ponavljajoče se kritike in izraženo nezadovoljstvo ter na pravočasno pošiljanje predlogov za podaljšanje zadržanja sodišču.

Ob obisku **Senecura doma starejših občanov Vojnik** je DPM **ugotovil vrsto dobrih praks in pohvalili posamezna, do stanovalcev prijazna ravnanja**. Tako je pohvalil sprejem psa na oddelek, saj dobro vpliva na počutje stanovalcev. Pohvalil je tudi maketo starinskega štedilnika, narejenega iz lesa in lepenke, ki stanovalce spominja na domačo kuhinjo, pa tudi vzpostavitev knjižnice. Na vratih vsake izmed sob je bila v času obiska DPM poleg imena in priimka stanovalcev, ki v njej bivata, pritrjena tudi slika, ki je omogočala lažjo prepoznavo sobe in s tem orientacijo. DPM je pohvalil vzpostavitev sistema za hitro odzivnost v primeru uporabe tipke klicnega zvonca in elektronskega sistema beleženja hranjenja, umivanja in drugih podatkov o stanovalcih. Pohvalil je pisno in vizualno predstavitev (grafični prikaz) programa dejavnosti, prizadevanja za vključenost stanovalcev oddelka za demenco v dejavnosti s preostalimi stanovalci Doma, postavitve visokih gred, okusnost hrane. Pozdravil je dejavnosti, ki zagotavljajo enakovredno obravnavo stanovalcev, ne glede na njihove telesne sposobnosti, aktivno sodelovanje stanovalcev in širše okolice. Prav tako je pozdravil pomoč zunanjih udeležencev stanovalcem, ki sami niso bili sposobni samostojno izpolniti ankete, kar je zagotavljalo manjšo možnost vplivanja na odgovore. DPM je pohvalil tudi trud zaposlenih za ohranjanje stikov stanovalcev s svojci v času epidemije.

Ob obisku Senecura doma starejših občanov Vojnik je DPM podal 14 priporočil, od katerih jih je **Senecura dom starejših občanov Vojnik sprejel in tudi že uresničil deset, ob prejetem odzivu pa so na uresničitev še čakala štiri priporočila**. Senecura dom starejših občanov Vojnik je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da je vzdrževalec preveril delovanje vseh nočnih luči in odpravil nepravilnosti, stikalo tipke klicnega zvonca, ki je bilo preveč oddaljeno od postelje, pa prestavil. Odpravil je tudi vnaprejšnjo napoved obiskov, ki je veljala v času epidemije, in odstranil obrazec za prijavo s spletne strani; z vrat je v ograjeni del doma odstranil opozorilo o prepovedi stikov med svojci in stanovalci, na oddelku namestil letake z informacijami o demenci, pravicah oseb z demenco in zastopnikih na področju duševnega zdravja, prilagodil mapo z

obrazci za pripombe, zaposlene pa opozoril na redno preverjanje pisal ob skrinjici za pritožbe, pohvale in pobude. Senecura dom starejših občanov Vojnik je opozoril domskega psihiatra na eksplicitnost navajanja primerov rabe predpisane terapije po potrebi, zaposlene pa opozoril na pravilno vodenje evidenc ob uporabi tovrstne terapije. DPM je Senecura dom starejših občanov Vojnik posebej opozoril na potrebno skrbnost pri uporabi varovalnih pasov pri stanovalcih na invalidskih vozičkih. Iz odziva je razvidno, da bo priporočilo uresničeno v največji možni meri, stalno pa se že zagotavlja nadzor nad stanovalci oddelka za demenco, torej tudi tistimi z nameščenimi varnostnimi pasovi.

Senecura dom starejših občanov Vojnik bo moral šele uresničiti priporočilo, naj se domska knjižnica obogati z novejšimi deli, naj se dodatno zvišajo visoke grede in s tem naredijo dostopnejše stanovalcem, naj se dosledno upoštevajo določila ZDZdr glede namestitve posameznika na varovani oddelek z njegovo privolitvijo in naj dom vzpostavi stik z zastopnikom pravic oseb s težavami v duševnem zdravju, ki se bo predstavil stanovalcem, svojcem in zaposlenim.

Ob obisku **Doma starejših občanov Vič - Rudnik, Enote Bokalce**, je DPM **pohvalil posamezne, do stanovalcev prijazne spremembe bivalnih razmer.** Tako je pohvalil, da so na stenah sob pritrjene osebne fotografije, ki so jih na predlog zaposlenih priskrbeli svojci skupaj s stanovalci in tako slednjim omogočili večji občutek domačnosti. Pohvalil je tudi vzorno skrb zaposlenih za stanovalce, posebej potrpežljivo prigovarjanje in spraševanje glede hrane. V času epidemije covid-19 je psihoterapijo za stanovalce po potrebi izvajala izkušena psihoterapevtka, in sicer dvakrat do trikrat na teden po več ur, na voljo je bila tudi zaposlenim, kar je DPM pohvalil tudi kot primer dobre prakse.

Ob obisku Doma starejših občanov Vič – Rudnik, Enote Bokalce je DPM podal sedem priporočil, od katerih je **Enota Bokalce sprejela in tudi že uresničila štiri priporočila, ob prejetem odzivu so na uresničitve še čakala tri priporočila.** Dom starejših občanov Vič - Rudnik, Enota Bokalce, je v odzivu na predhodno poročilo pojasnil, da je urnik dejavnosti posodobil z grafičnimi simboli, pa tudi z dejavnostmi ob koncu tedna, ga pripravil v večjem formatu in obesil na oglasno desko, pravni pouk v soglasju za namestitev na varovani oddelek je posodobil skladno z ZDZdr, obnovil navodilo za pravočasno obveščanje sodišča o potrebi po podaljšanju zadržanja, ustrezno označil nabiralnik za pohvale, pripombe, ugovore in pripisal, kje je mogoče dobiti pripomočke za pisanje vlog.

Dom starejših občanov Vič - Rudnik, Enota Bokalce, pa bo moral šele uresničiti priporočila o rednem nadzoru nad odzivnimi časi zaposlenih ob nujnem klicu stanovalca, o zagotovitvi dodatnega splošnega zdravnika (kar je predmet pogovorov z Zdravstvenim domom Vič) in o organizaciji srečanja z zastopnikom oseb s težavami v duševnem zdravju ter predstavitve njegove vloge stanovalcem, svojcem in zaposlenim.

Ob obisku **Doma Hmelina (dom za starejše občane) Radlje ob Dravi** je DPM **pohvalil**, da je bila ob obisku DPM na vratih vsake izmed sob, ki se nahajajo vzdolž varovanih oddelkov, poleg imena in priimka pritrjena tudi slika stanovalca oziroma drug motiv, po katerem stanovalci lažje prepoznajo svojo sobo.

Ravno tako je pohvalil vzpostavitev knjižnice, sistem za nadzor nad hitrostjo odzivnosti v primeru uporabe klica v sili. Pohvalil je tudi nazorno predstavitev posameznih dejavnosti s slikami, izobešenimi pri izhodu iz skupnega prostora, obravnavo pritožb in analizo anket o zadovoljstvu, na podlagi katerih je Dom Hmelina pravilno ugotovil lastne pomanjkljivosti in opazil možnosti za izboljšavo.

Ob obisku Doma Hmelina je DPM podal tudi enajst priporočil za izboljšanje stanja, vendar je na odziv ustanove v času priprave tega poročila še čakal, rok za odziv še ni potekel.

V letu 2022 je DPM v štirih domovih starejših posebej preveril spoštovanje priporočil, ki jih je podal ob svojih obiskih v preteklih letih, šlo je torej za ne-napovedane kontrolne obiske. Tako je obiskal Dom upokojencev Ptuj (enota na Ptuju), Dom upokojencev Franc Salamon Trbovlje (enota Prebold), Dom dr. Jožeta Potrča Poljčane (enota Slovenska Bistrica) in Dom starejših Na Fari, Prevalje. Ob teh obiskih je poleg preverjanja uresničitve priporočil, podanih ob prejšnjih obiskih, podal eno novo priporočilo, ki je bilo, kot je navedeno v nadaljevanju, že uresničeno.

Ob obisku **Doma upokojencev Ptuj – enota na Ptuju** je DPM **pohvalil** prizadevanje delovne terapije za razvoj pripomočkov, ki spodbujajo in posledično ohranjajo fizične funkcije telesa, predvsem pa tudi zavirajo napredovanje demence in s tem pomagajo ohranjati duševno zdravje stanovalcev; pohvalil je tudi prizadevanje za pripravo tako imenovane biografije, ki omogoča individualizacijo, torej prilagoditev dejavnosti, hrane, vsakodnevnega življenja na splošno posameznemu stanovalcu, njegovim željam in navadam.

Ob rednem obisku Doma upokojencev Ptuj – enota na Ptuju je DPM leta 2021 podal 11 priporočil. Ob kontrolnem obisku leta 2022 je lahko ugotovil, da je Dom upokojencev Ptuj **sprejel in uresničil sedem priporočil, štiri priporočila pa je sicer sprejel, jih pa še ni v celoti uresničil**. Čeprav je njihova uresničitve delno vezana na sistemske rešitve (npr. sprememba kadrovskega normativa po pristojnem ministrstvu), je DPM vseeno izrazil pričakovanje, da bo Dom v prihodnosti poseben poudarek namenil njihovi uresnitvi. Novih priporočil ob tokratnem obisku DPM ni podal.

Ob obisku **Doma upokojencev Franc Salamon Trbovlje, enote v Preboldu** je DPM **pohvalil**, da je v primeru stanovalca, ki je bil sprejet po obisku DPM leta 2021, sprejem potekal skladno z določili ZDZdr.

Ob rednem obisku Doma upokojencev Franc Salamon Trbovlje – enota Prebold je DPM leta 2021 podal 14 priporočil. Ob kontrolnem obisku leta 2022 je DPM lahko ugotovil, da jih je enota od tega **sprejela in uresničila devet, pet priporočil pa je sicer sprejela, jih pa še ni v celoti uresničila**. DPM je izrazil pričakovanje, da si bodo zaposleni prizadevali, da se v prihodnje uresničijo tudi ta priporočila. Novih priporočil ob tokratnem obisku ni podal.

Ob rednem obisku **Doma dr. Jožeta Potrča Poljčane – enota Slovenska Bistrica** je DPM leta 2021 podal 11 priporočil. Ob kontrolnem obisku leta 2022 je lah-

ko ugotovil, da jih je enota od tega **sprejela in realizirala tri, osem priporočil pa je sicer sprejela, jih pa še ni v celoti uresničila**. DPM je izrazil pričakovanje, da bodo v prihodnosti uresničena tudi ta priporočila. **Iz odziva na predhodno poročilo o obisku je DPM lahko razbral, da je bilo tudi osem neuresničenih priporočil že uresničenih, kar je posebej pohvalil**. Ob tokratnem obisku je DPM podal tudi novo priporočilo, in sicer naj si enota Slovenska Bistrica prizadeva, da stanovalce, ki nimajo obiskov oziroma v času, ko niso z obiskovalci, povabi k različnim dejavnostim in jim tako zapolni čas, tudi ob koncu tedna. **Iz odziva obiskane ustanove je bilo mogoče razbrati, da je bilo priporočilo že uresničeno**, saj je enota urnik dejavnosti posodobila in dodala tudi dejavnosti ob koncu tedna. MDDSZ je v odzivu na prejeto poročilo DPM navedlo, da se s priporočilom strinja, da pa opozarja, da je pri urniku dejavnosti treba upoštevati želje stanovalcev.

Ob rednem obisku **Doma starejših Na Fari Prevalje** je DPM leta 2021 podal 16 priporočil. Ob kontrolnem obisku leta 2022 je lahko ugotovil, da jih je Dom starejših Na Fari Prevalje od tega **sprejel in uresničil 14, dvoje priporočil pa je sicer sprejel, ju pa še ni v celoti uresničil**. DPM je izrazil pričakovanje, da si bodo zaposleni prizadevali, da se v prihodnje uresničita tudi ti priporočili. Novih priporočil DPM ob tokratnem obisku ni podal.

2.6 OBISKI POSEBNIH SOCIALNOVARSTVENIH ZAVODOV

V letu 2022 je DPM obiskal **štiri posebne socialnovarstvene zavode**, katerih namen je izvajanje storitev institucionalnega varstva odraslih oseb z motnjami v duševnem zdravju in motnjami v duševnem razvoju. Dva izmed teh je obiskal dvakrat (v obeh primerih je šlo za kontrolni in tematski obisk).

Tudi obiske v letu 2022 je (znova) zaznamovalo predvsem vprašanje **prezasedenosti varovanih oddelkov obiskanih posebnih socialnovarstvenih zavodov**; to je bila tudi tema **tematskih obiskov, v okviru katerih je DPM obiskal štiri posebne socialnovarstvene zavode, in sicer Dom na Krasu Dutovlje (11. 4. 2022), Dom Nine Pokorn Grmovje (13. 4. 2022), SVZ Hrastovec in Dom Lukavci (19. 4. 2022)**. Tudi ob teh obiskih je DPM lahko ugotovil, da je stiska zavodov, kljub določenemu napredku, ki izhaja iz odgovorov MDDSZ, ostala enaka.

DPM je na podlagi rednih, kontrolnih in predvsem tudi podobnih tematskih obiskov v preteklosti že večkrat (zadnjič leta 2020) **opozarjal na nedopustno stanje, ki ga povzroča prezasedenost varovanih oddelkov posebnih socialnovarstvenih zavodov**. Na nevezdržno stanje je opozarjal tudi Varuh v več svojih letnih poročilih, glasna so bila opozorila sodstva in predvsem tudi samih zavodov. Državni organi, predvsem pristojno ministrstvo (MDDSZ), so v preteklosti dali vrsto obljub o iskanju rešitev, o odpiranju novih oddelkov, celo o skorajšnji ureditvi tega vprašanja – vendar je DPM ob svojih obiskih posebnih socialnovarstvenih zavodov v zadnjem času ugotavljal, da se stanje ni bistveno izboljšalo. Varovani oddelki so še vedno prezasedeni, zaradi odločitev sodišč, da je sprejem treba opraviti po sprostitvi prvega prostega mesta, pa se je stiska vsaj v določeni meri prenesla tja, kjer posamezniki čakajo na sprejem. To so velikokrat psihiatrične bolnišnice (o tem več v poglavju o obiskih teh ustanov), včasih domače okolje ali tudi drugi (socialnovarstveni) zavodi. Nekateri na sprejem tako čakajo tudi v okolju, ki zanje glede na njihovo zdravstveno stanje ne more učinkovito in varno poskrbeti. Ob tem ni nezanemarljivo, da nekatere osebe na sprejem kljub izdanemu sklepu sodišča čakajo tako dolgo, da se jim lahko (enoletni) roki za zadržanje tudi iztečejo.

Ob tokratnih obiskih je DPM lahko ugotovil, da sta se Dom na Krasu in Dom Lukavci v letu 2021 in prvih mesecih leta 2022 srečevala s stalno in neprekinjeno prezasedenostjo, podobno je bilo tudi stanje v Domu Nine Pokorn in SVZ Hrastovec, kjer so bili redki meseci, ko prezasedenosti ni bilo.

Tudi po teh tematskih obiskih je mogoče (podobno, kot je DPM opozarjal že v preteklosti) ugotoviti, da prekoračitev kapacitete pomeni poslabšanje bival-

nih razmer za vse stanovalce oddelka, ne zgolj za na novo nameščene. Ravno tako se močno poveča obremenitev zaposlenih, ki se že zaradi dela z najbolj zahtevnimi stanovalci soočajo z vsakodnevnimi izzivi, preobremenjenostjo, tudi strahom pred morebitnimi novimi (nasilnimi) odzivi posameznih stanovalcev. Še več – prekoračitev kapacitete zgolj poslabša nevzdržno stanje zaradi stanovalcev z zelo različnimi težavami v duševnem zdravju, na kar kot na poseben izziv in včasih nerešljivo težavo, ki vodi do konfliktov, verbalnega in fizičnega nasilja, opozarjajo tako zaposleni kot tudi sami stanovalci. Tudi ob tokratnih obiskih je DPM znova prejel opozorila zaposlenih, da se položaji velikokrat stopnjujejo zaradi stanovalcev z različnimi težavami, bivajočimi na istem oddelku (stanovalci z motnjami v duševnem razvoju, stanovalci z različnimi duševnimi boleznimi, stanovalci, ki zaradi storitve kaznivih dejanj v preteklosti prihajajo iz enote za forenzično psihiatrijo, občasno tudi stanovalci z demenco, če niso nameščeni v poseben, njim namenjen oddelek). Poleg tega je bil DPM ob enem od tokratnih obiskov ponovno seznanjen s poskusom namestitve mladoletnega stanovalca v zavod, namenjen odraslim.

DPM je po tematskih obiskih leta 2020 ob poudarjeni potrebni podpori Vlade Republike Slovenije MDDSZ priporočil, naj nemudoma poišče ustrezne rešitve za nevzdržni položaj prezasedenosti varovanih oddelkov socialnovarstvenih zavodov. Ob tem je opozoril, da ugotovljeno stanje nedvomno kaže na kršitev pravice posameznikov, nameščenih na varovanih oddelkih. Poudaril je, da lahko razmere na tovrstnih oddelkih, ki trajajo že tako dolgo (deset let in več), nedvomno opredelimo kot grdo ravnanje s stanovalci, za katero pa niso odgovorni zavodi sami, še manj zaposleni na varovanih oddelkih, temveč država, ki ne zagotovi ustreznih pogojev, da do prezasedenosti varovanih oddelkov ne bi (več) prihajalo. Ravno tako je DPM znova priporočil iskanje ustrezne rešitve za nameščanje mladoletnih oseb v varovane oddelke, saj njihova namestitve na oddelke, namenjene polnoletnim stanovalcem, ni sprejemljiva.

MDDSZ je Varuhu na podlagi poizvedbe 13. 1. 2022 sicer pojasnilo prizadevanja za zagotovitev večjega števila mest v varovanih oddelkih kot razbremenitev obstoječih varovanih oddelkov posebnih socialnovarstvenih zavodov. Tako je bilo leta 2020, glede na prejeto pojasnilo, odprtih 12 mest v varovanem oddelku Doma Lukavci, odprlo pa se je še pet novih mest v varovanem oddelku Doma upokojujencev in oskrbovancev Impoljca. MDDSZ je med drugim pojasnilo tudi, da so posebni in kombinirani socialnovarstveni zavodi večinoma pripravili pojasnila, iz katerih izhaja, da v okviru sedanjih stavb, v katerih zaproseni zavodi izvajajo institucionalno varstvo, in znotraj lokalnega okolja, v katerem so, ni možnosti za vzpostavitev (dodatnih) varovanih oddelkov. Ministrstvo je na tej podlagi menilo, da bo treba načrtovati nove, dislocirane enote in ob tem upoštevati tako načrtovano deinstitucionalizacijo (ki jo seveda podpira tudi DPM) za osebe z motnjami v duševnem zdravju kot tudi širitev skupnostnih storitev, kar po prepričanju ministrstva pomeni, da bo potrebna daljša časovnica od tiste, kijo je MDDSZ prvotno načrtovalo.

Čeprav je bilo odprtih nekaj novih mest v varovanih oddelkih dveh socialnovarstvenih zavodov, DPM dve leti po zadnjih tematskih obiskih žal ugotavlja, da stanje glede prezasedenosti ostaja skorajda nespremenjeno.

Odgovorni državni organi v dveh letih torej očitno še niso naredili dovolj, da bi se priporočila DPM uresničila. Še več – na podlagi obiskov dveh psihiatričnih bolnišnic je DPM ugotovil, da se stiska, tudi prostorska, prenaša na okolja, v katerih zdaj posamezniki tudi več mesecev čakajo na sprejem oziroma zadržanje v varovanih oddelkih posebnih socialnovarstvenih zavodov. V posebne socialnovarstvene zavode se (znova) skuša namestiti tudi mladoletnike, čeprav ti zavodi za to starostno skupino niso primerni, kar vse kaže na potrebo po (dodatnih) varovanih oddelkih v zavodih, namenjenih prvenstveno tej populaciji.

Zaradi navedenega je DPM (ponovno) priporočil MDDSZ, naj začne (bistveno hitreje) iskati ustrezne rešitve za namestitev posameznikov, ki potrebujejo zadržanje v varovanem oddelku socialnovarstvenega zavoda in torej poleg ustrezne oskrbe potrebujejo tudi ustrezno varovanje, da v obstoječih varovanih oddelkih posebnih socialnovarstvenih zavodov ne bi več prihajalo do prezasedenosti. DPM je hkrati priporočil, naj se v socialnovarstvenih zavodih, namenjenih (tudi) mladoletnikom, zagotovi dovolj mest na varovanih oddelkih, da bi lahko sodišča mladoletnike, ki varovanje potrebujejo, namestila v zavode, ki so tej populaciji namenjeni in zanjo primerni, ob ustrezni usposobljenosti zaposlenih pa jim lahko nudijo najboljšo možno oskrbo in varovanje.

Ministrstvo je v odzivu na poročilo DPM o tematskih obiskih in podano priporočilo izpostavilo predvsem odprtje varovanega oddelka v **Domu upokojenecv in oskrbovancev Impoljca** s petimi mesti, postopno povečanje kadrovskih normativov in začetek dela stalne medresorske delovne skupine za duševno zdravje. **Vsekakor so to pomembni premiki v smeri k odpravljanju prezasedenosti varovanih oddelkov, nikakor pa ne zadostni. DPM je prepričan, da brez nadaljnjih, precej bolj korenitih sprememb tudi v prihodnosti lahko pričakujemo primere namestitev stanovalcev v sobe za izvedbo posebnih varovalnih ukrepov, v dodatne postelje že tako tesnih bivalnih sob, pa tudi v skupne prostore.**

Glede nameščanja otrok in mladostnikov v varovane oddelke je MDDSZ pojasnilo, da sta se v letih 2020 in 2021 na podlagi ugotovitev v okviru delovne skupine v koordinaciji MDDSZ in na podlagi strokovnih ocen izvajalcev v zavodih za usposabljanje izvedla dva projekta za nadgradnjo storitev za osebe z najtežjimi oblikami motenj v duševnem zdravju in motenj v duševnem razvoju (otroci in mladostniki). Projekta sta bila izvedena v **CUDV Dornava** in **CUDV Draga** zaradi nujnih potreb po vključitvi (sicer manjše skupine s sklepom sodišča usmerjenih) mladostnikov, pri čemer je v okviru storitve institucionalnega varstva potrebna dodatna specializirana varovana obravnava (varovani oddelki). MDDSZ je zagotovilo sredstva za izboljšanje tehničnih razmer in prilagoditev ter boljše kadrovske razmere z dodatnimi zaposlitvami na področju socialne oskrbe in zdravstvene dejavnosti. MDDSZ ocenjuje, da je z vidika ocenjenih potreb uporabnikov treba zagotoviti dve vrsti obravnave otroka ali mladostnika s kombinacijo najtežje oblike motenj v duševnem zdravju in motenj v duševnem razvoju, in sicer sta to:

- a.) obravnava v varovanem oddelku na podlagi odločitve sodišča in
- b.) obravnava z varovanjem in osebnim spremljanjem za uporabnike, pri čemer posebni varovalni ukrepi (še) niso potrebni. Pri tem se izhaja iz koristi uporabnika (otroka) in zagotavljanja varnosti njemu in drugim.

MDDSZ je poudarilo, da je v dosedanjih delovnih sestankih z MZ predstavilo stališče, da je v okvir ZDZdr treba umestiti samostojno poglavje, ki bo uredilo nameščanje otrok in mladostnikov v tovrstne obravnave, pri čemer je treba preveriti, v kakšnem obsegu postopki za obravnavo odraslih oseb s težavami v duševnem zdravju ustrezajo obravnavi otroka. MDDSZ je izrazilo mnenje, da bo tako z umestitvijo specifične vsebine v ZDZdr kot tudi z uskladitvijo zakonodaje na področju socialnega varstva mogoče skladno s potrebami tudi načrtovati dodatne kapacitete v okviru javne mreže storitev CUDV. MDDSZ je poudarilo, da je pristopilo k dejavnostim v smeri k prenovi standardov in normativov za otroke, mladostnike in odrasle do 26. leta, ki so vključeni v program vzgoje in izobraževanja ter institucionalno varstvo v CUDV. Predvidene so dodatne kadrovske okrepitve na podlagi nadgrajenega programa usposabljanja oziroma posebnega programa vzgoje in izobraževanja v socialnovarstvenih organizacijah. Predvideni so tudi ukrepi za izboljšanje drugih kadrovskih in delovnih razmer za pridobitev ustreznih kadrovskih profilov na področju vzgoje in izobraževanja ter socialne oskrbe v CUDV.

DPM je v letu 2022 opravil dva kontrolna obiska posebnih socialnovarstvenih zavodov, ob katerih je preverjal uresničitev priporočil, ki jih je podal ob rednih obiskih leta 2021. Novih priporočil DPM ob tokratnih obiskih ni podal.

DPM je 28. 7. 2022 opravil **nenapovedan kontrolni obisk Doma Nine Pokorn Grmovje**. Ob svojem obisku je preverjal uresničitev 13 priporočil, ki jih je podal ob rednem obisku 2021. **Ugotovil je, da je Dom Nine Pokorn Grmovje izmed 13 sprejel in uresničil 11 priporočil, kar je DPM tudi pohvalil. Vendarle pa je treba opozoriti, da je Dom Nine Pokorn Grmovje dvoje priporočil sicer sprejel, jih pa še ni v celoti uresničil, zato je DPM izrazil pričakovanje, da bo v prihodnosti še poseben poudarek dal tem priporočilom in njihovi uresnitvi.**

DPM je 27. 10. 2022 opravil **nenapovedan kontrolni obisk SVZ Hrastovec**. Ob svojem obisku je DPM preverjal uresničitev 30 priporočil, ki jih je podal ob rednem obisku leta 2021. Ugotovil je, da je SVZ Hrastovec sprejel in uresničil 17 priporočil, kar je DPM pohvalil. **SVZ Hrastovec je dalje 13 priporočil sicer sprejel, ni pa jih še v celoti uresničil, zato je DPM izrazil pričakovanje, da bo dal zavod v prihodnosti še poseben poudarek prav tem priporočilom in njihovi uresnitvi.**

2.7 OBISKI PSIHIATRIČNIH BOLNIŠNIC

V letu 2022 je DPM opravil obiske oddelkov pod posebnim nadzorom **štirih psihiatričnih ustanov. Psihiatrično bolnišnico Idrija (11. 4. 2022) in Oddelek za psihiatrijo UKC Maribor (13. 4. 2022) je DPM obiskal v okviru tematskih obiskov**, pri katerih je ugotavljal stanje prezasedenosti varovanih oddelkov socialnovarstvenih zavodov, posledično pa, zaradi čakanja na sprejem v te oddelke, tudi povečano obremenitev oddelkov pod posebnim nadzorom psihiatričnih bolnišnic, v katerih te osebe čakajo na premestitev. Ugotovil je, da so bili v **Psihiatrični bolnišnici Idrija** v času obiska DPM **trije pacienti z izdanim sklepom o zadržanju, ki so že več mesecev čakali na sprejem v varovani oddelek socialnovarstvenega zavoda**. V teku sta bila še dva tovrstna sodna postopka, v katerih pa sodišče v času obiska DPM še ni odločilo o zadržanju. Sogovorniki v Psihiatrični bolnišnici Idrija so pojasnili, da so bile premestitve v varovane oddelke v preteklosti načeloma hitre, zato težav zaradi čakajočih ni bilo. Oddelka pod posebnim nadzorom – intenzivna oddelka (moški in ženski) – sta praviloma polno zasedena (tako je bilo tudi v času tokratnega obiska DPM), **občasno pa celo prezasedena** (posamezne paciente v tem primeru namestijo na zasilna ležišča). Zato bi ob večjem številu čakajočih na premestitev v socialnovarstveni zavod lahko razmišljali o premestitvi čakajočega na drugi, lahko tudi odprti oddelek. Če premestitev ne bi bila mogoča, bi se lahko zgodilo, da bi čakajoči zasedli postelje pacientom, ki potrebujejo akutno zdravljenje, ti pa bi na sprejem tako morali čakati v domačem okolju. Ob obisku Oddelka za psihiatrijo UKC Maribor je DPM izvedel, da na oddelku pod posebnim nadzorom – moškem sprejemnem oddelku A1 – na sprejem v socialnovarstveni zavod na podlagi izdanega sklepa sodišča **čaka en pacient, čigar sklep o zadržanju (za eno leto) je bil tik pred potekom roka**. Sogovorniki so pojasnili, da ga bodo, ker je zdravljenje zaključeno, po poteku verjetno odpustili v domače okolje. Za dva pacienta so na Oddelku za psihiatrijo UKC Maribor v času obiska DPM na sklep sodišča o zadržanju v varovanem oddelku še čakali, vendar so izrazili pričakovanje, da bosta tudi ta pacienta ostala pri njih, saj zavodi v varovanih oddelkih nimajo prostora, ki bi omogočal sprejem. V času obiska DPM je bila (tudi) zaradi čakajočih na sprejem v varovani oddelek kapaciteta 20 postelj na omenjenem oddelku prekoračena, nameščena je bila ena zasilna postelja, dve dodatni postelji sta bili tudi v sobi, namenjeni uvedbi PVU.

Na podlagi omenjenih tematskih obiskov dveh psihiatričnih bolnišnic je DPM ugotovil, da se stiska, tudi prostorska, prenaša na okolja (psihiatrične bolnišnice, domače okolje), kjer zdaj posamezniki tudi več mesecev čakajo na sprejem oziroma zadržanje v varovanih oddelkih posebnih socialnovarstvenih zavodov. Na tej podlagi je za čim hitrejšo ureditev položaja dal

priporočilo MDDSZ, kot je razvidno iz poglavja o obiskih posebnih socialno-varstvenih zavodov.

DPM je v letu 2022 opravil tudi dva kontrolna obiska psihiatričnih bolnišnic, ob katerih je preverjal uresničitev priporočil, ki jih je podal ob rednih obiskih leta 2021. Poleg tega je ob teh obiskih podal še šest novih priporočil.

DPM je tako 3. 3. 2022 opravil **nenapovedan kontrolni obisk Enote za forenzično psihiatrijo Oddelka za psihiatrijo UKC Maribor.** Ob svojem obisku je preverjal uresničitev 27 priporočil, ki jih je podal ob rednem obisku leta 2021. **DPM je ugotovil, da je Enota za forenzično psihiatrijo sprejela in uresničila sedem priporočil, kar je DPM pohvalil. Vendarle pa je treba opozoriti, da Enota za forenzično psihiatrijo kar 17 priporočil kljub siceršnjemu sprejetju še ni v celoti uresničila, zato je DPM izrazil pričakovanje, da bo v prihodnosti še poseben poudarek dala tem priporočilom in njihovi uresnitvi.** Čeprav je njihova uresničitev delno vezana na systemske rešitve, je DPM izrazil pričakovanje, da bodo tako Enota za forenzično psihiatrijo kot tudi pristojni organi (URSIKS, MZ, MP) poseben poudarek v prihodnosti namenili njihovi uresnitvi. **Predvsem pa je opozoril, da Enota za forenzično psihiatrijo kar treh priporočil ni sprejela, kar je vsekakor skrb vzbujajoče. Na ta priporočila⁴⁹ bo DPM ob neuresničenih in spodaj navedenih novih priporočilih posebej pozoren ob naslednjem obisku.**

Ob tokratnem obisku Enote za forenzično psihiatrijo je DPM podal tudi **šest novih priporočil.** Enoti za forenzično psihiatrijo je priporočil, naj po dokončni potrditvi hišnega reda poskrbi za njegovo prevajanje v angleški jezik in dostopnost za vse paciente, ki ne znajo (dovolj dobro) slovenskega jezika, naj se stene sob pacientov, še posebej na oddelku F1, čim prej popravijo (zakitajo) oziroma prepleskajo ter naj se prouči možnost, da bi se pacientom ob obrokih hrane omogočila uporaba začimb. Enoti za forenzično psihiatrijo je tudi priporočil, naj ob namestitvi pacientov (med katerimi obstaja spor) v sobo, namenjeno PVU, pretehta nevarnost eskalacije konflikta ter naj se tedaj, kadar pacienta oziroma pacienti niso (vsi) ovirani, zagotovi zadostno število neposredno prisotnih zaposlenih (v sami sobi za PVU), ki bodo lahko učinkovito preprečili napad enega pacienta na drugega. Med tokratnim kontrolnim obiskom je bil DPM namreč seznanjen, da je na pobudo enega pacienta prišlo do napada in poškodbe drugega pacienta, pri katerem se je izvajal PVU telesnega oviranja s pasovi. Dvoje priporočil je bilo naslovljeno tudi na Upravo RS za izvrševanje kazenskih sankcij (URSIKS), in sicer je DPM priporočil, naj se zagotovi, da se v čim krajšem času popolni še eno sistemizirano, a nezasedeno delovno mesto pravosodnega policista ter naj se v čim krajšem času opravi vnos spremembe načrta varovanja, da se bo orožje pravosodnih policistov lahko hranilo v Enoti za forenzično psihiatrijo ter da se prostor, v katerem je trezor za hranjenje orožja, čim prej opremi s t. i. lovilcem nabojev.

49 Enota za forenzično psihiatrijo ni sprejela priporočil glede omogočanja gledanja televizije v prostoru za PVU ob ustrezni tehnični zaščiti, glede dopolnitve obrazcev za izvajanje PVU z rubriko o izvedenih (milejših) ukrepih pred uvedbo PVU in glede označitve, kolikokrat na dan lahko pacient (največkrat) prejme predpisano zdravilo »po potrebi«.

DPM je 24. 11. 2022 opravil **nenapovedan kontrolni obisk Psihiatrične bolnišnice Vojnik**. Ob svojem obisku je preverjal uresničitev 32 priporočil, ki jih je DPM podal ob rednem obisku leta 2021. **Lahko je ugotovil, da je Psihiatrična bolnišnica Vojnik od tega sprejela in uresničila 16 priporočil, kar je DPM pohvalil. Psihiatrična bolnišnica Vojnik je dalje 14 priporočil sicer sprejela, ni pa jih še v celoti uresničila, zato je DPM izrazil pričakovanje, da bo v prihodnosti še poseben poudarek dala tem priporočilom in njihovi uresnitvi. Predvsem je izrazil pričakovanje, da bo Psihiatrična bolnišnica Vojnik znova proučila in pretehtala priporočila, ki jih glede na ugotovitev kontrolnega obiska ni sprejela** (prilagoditev obrazcev, ki se izpolnjujejo ob uvedbi PVU, in zapisovanje morebitnih milejših ukrepov pred uvedbo PVU oziroma razlogov, zaradi katerih teh ukrepov ni bilo mogoče izvesti, ter pregledovanje nabiralnikov za pritožbe, pohvale in pobude v krajših časovnih razmikih, torej vsaj vsakih 14 dni).

2.8 OBISKI ZAVODOV ZA PRESTAJANJE KAZNI ZAPORA

DPM je v letu 2022 opravil osem obiskov zavodov za prestajanje kazni zapora (ZPKZ) oziroma njihovih oddelkov (Oddelek). Sedem obiskov je bilo **rednih nenapovedanih**, in sicer ZPKZ Ljubljana, Odprti oddelek Ig, 30. 3. 2022, ZPKZ Ig, 20. 4. 2022, ZPKZ Dob pri Mirni, Odprti oddelek Puščava, 17. 5. 2022, ZPKZ Koper, 1. 6. 2022, ZPKZ Maribor, Oddelek Murska Sobota, 28. 6. 2022, ZPKZ Koper, Oddelek Nova Gorica, 10. 10. 2022, in ZPKZ Maribor, 25. in 26. 10. 2022. En **kontrolni obisk**, ZPKZ Dob pri Mirni 14. 9. 2022, pa je bil **napovedan**, saj so pri njem kot opazovalci sodelovali predstavniki turške delegacije (11 oseb in prevajalec), ki so bili v Republiki Sloveniji na študijskem obisku, ter svetovalec iz institucije turškega ombudsmana, ki je bil pri Varuhu na študijski izmenjavi. Pri treh obiskih, in sicer pri obisku ZPKZ Ig, ZPKZ Koper in ZPKZ Maribor, je sodeloval tudi zunanji zdravnik izvedenec, ki z DPM sodeluje na podlagi pogodbe.

Ob obiskih je bilo skupaj podano **119 priporočil**, in sicer so bila vsa splošna. Priporočila so se nanašala na možnosti za dejavnosti (13 priporočil), bivalne razmere (50 priporočil), drugo (štiri priporočila), obravnava neželenega vedenja (eno priporočilo), obravnava zaprtih oseb in oblike dela (12 priporočil), osebje (16 priporočil), pravno varnost in pritožbene poti (dve priporočili), prehrano (tri priporočila), splošno (eno priporočilo), stike z zunanjim svetom (osem priporočil) in glede zdravstvene oskrbe (devet priporočil).

Od skupaj 119 priporočil jih je bilo **sprejetih in uresničenih 62, sprejetih in še neuresničenih 54, tri priporočila pa niso bila sprejeta**.

Ob **kontrolnem obisku ZPKZ Dob pri Mirni** je DPM preveril **petindvajset priporočil**, ki jih je podal ob rednem obisku v letu 2021, pri čemer je bilo ugotovljeno, da jih je bilo **sprejetih in uresničenih 15, sprejetih in še neuresničenih pa je ostalo deset** priporočil. Ob kontrolnem obisku ZPKZ Dob pri Mirni je DPM **podal tudi tri nova priporočila, ki pa so zajeta v skupnem številu 119 priporočil z obiskov v letu 2022**.

Pri pregledu uresnitve priporočil je bilo ugotovljeno, da je bilo **tudi v letu 2022 veliko priporočil DPM uresničenih oziroma sprejetih, a še ne (v celoti) uresničenih**. Pri (še) neuresničenih je bilo ugotovljeno, da gre predvsem za priporočila, ki za izvedbo oziroma odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti terjajo nekoliko več časa oziroma so za uresničitev potrebna večja finančna sredstva. Ob obiskih je bilo ponovno ugotovljeno, da so zaprtim osebam še vedno na voljo iztrošene oziroma nekakovostne žimnice. **Na podlagi tega je DPM ponovno podajal priporočila, naj se prouči možnost nabave bolj kakovostnih žimnic**. Generalni urad URSIKS je v tej zvezi sporočil, da v dialogu z JGZ Rinka še iščejo

rešitev, kako vzpostaviti izdelavo kakovostnih ležišč, ki so bila narejena testno in preverjena v praksi v ZPKZ Dob pri Mirni. Sicer pa je Generalni urad URSIKS pojasnil, da v praksi zaprta oseba lahko sama zaprosi za menjavo žimnice, če je ta iztrošena. **Menjava žimnice je praviloma izvedena še v istem dnevu oziroma v najkrajšem možnem času.**

Ob obisku **ZPKZ Koper** se je večina pripornikov pritoževala zaradi **težav z vročino in pomanjkanjem ventilatorjev**. Hkrati so izrazili željo, da bi se stanje glede vročine lahko izboljšalo s tem, da bi se jim čez dan omogočilo, da bi imeli odprte sobe in da bi se jim sprehod morda omogočil tudi v popoldanskem času. **Na podlagi tega je DPM podal priporočilo, naj se proučijo možnosti namestitve ventilatorjev v vse priporne sobe in naj se proučijo možnosti dodatnega zračenja sob z odpiranjem vrat ali na drug ustrezen način. Hkrati je priporočil, naj se prouči, vsaj za poletne mesece, možnost sprehoda na zunanem velikem dvorišču pripornikov tudi v popoldanskem času.** Generalni urad URSIKS je pojasnil, da so **v vse priporne sobe, ki nimajo svojega ventilatorja, namestili zavodske ventilatorje**. Glede priporočila, da bi se pripornikom v popoldanskem času omogočilo tudi unovčevanje dejavnosti na velikem zunanem dvorišču, je URSIKS sporočil, da to iz varnostnih razlogov in trenutne kadrovske podhranjenosti v varnostni službi ter prezasedenosti Zavoda ni mogoče. **Takoj, ko bodo za to obstajali optimalni pogoji, bo Zavod uresničil unovčevanje dejavnosti tudi na velikem zunanem igrišču.**

Ob obisku **ZPKZ Koper, Oddelek Nova Gorica**, je bilo ob pregledu notranjega dvorišča oziroma sprehajališča pripora in zaprtega režima prestajanja kazni zapora ugotovljeno, da je na tem območju še vedno urejen fitnes. Zagotavljanje fitnes naprav je sicer pohvalno, vendar pa namestitev naprav v že tako majhen prostor, ki naj bi bil namenjen gibanju na prostem, to pravico za pripornike in obsojence zaprtega režima še dodatno omejuje. Omejena možnost gibanja na majhnem, utesnjemem prostoru in nepovezanost sprehajališča z zunanjim okoljem je bila tudi sicer ena izmed glavnih pritožb, ki jih je DPM prejel med pogovori z obsojenci zaprtega režima in priporniki tekom obiska.

Ob tem je DPM izpostavil, da je ob prejšnjih obiskih že večkrat priporočil, proučitev možnosti dogovora z lastnikom objekta, da bi se notranje dvorišče oziroma sprehajališče za pripornike in obsojence zaprtega režima prestajanja kazni zapora vendarle povečalo oziroma povežalo vsaj z delom zunanjega – večjega sprehajališča. **Pritožbe zaprtih oseb, ki so se nanašale na »neprimerno sprehajališče«, so po presoji DPM utemeljene**, saj trenutno stanje notranjega dvorišča ne zadosti določbi 43. člena ZIKS-1, ki predpisuje, da je obsojencu treba omogočiti, da prebiva vsak dan najmanj dve uri na prostem. Zaradi majhne površine, ki jo dodatno omejujejo fitnes naprave ter visoki zidovi, ki zamejujejo pogled na zunanje okolje, se notranje dvorišče / sprehajališče ne razlikuje bistveno od celic zaprtega režima in pripora, kjer priporniki in obsojenci zaprtega režima preživijo preostali del dneva. Vodja oddelka je sicer tudi tokrat pojasnila, da posegi v objekt niso možni, saj URSIKS ni lastnik objekta, lastnik (Občina Nova Gorica) pa ni odziven. **Kljub vsemu je DPM ponovno priporočil, da se prouči možnost dogovora z lastnikom objekta, da bi se notranje dvorišče oziroma sprehajališče za pripornike in obsojence zaprtega režima**

prestajanja kazni zapora vendarle povečalo oziroma povežalo vsaj z delom zunanjega – večjega sprehajališča. Generalni urad URSIKS je pojasnil, da prostorske problematike za izboljšanje pogojev bivanja na notranjem sprehajališču ni mogoče urediti brez večjih gradbenih posegov v objekt. Objekt je last občine Nova Gorica, ki ga oddaja v uporabo, zato adaptacija s strani Oddelka brez njihovega soglasja ni mogoča oziroma izvedljiva. **Je pa Generalni urad sporočil, da sicer načrtuje sestanek z lastnikom objekta.**

Glede **treh priporočil, ki s strani Generalnega urada URSIKS niso bila sprejeta, sta se dve priporočili** nanašali na **ZPKZ Ig**, in sicer je DPM priporočil, da se prouči možnost, da bi se zaprtim osebam, iz vidika zagotavljanja večje zasebnosti, za izvajanje video klicev preko aplikacije Skype omogočila uporaba slušalk. Generalni urad URSIKS je pojasnil, da je Zavod že razmišljal o tej možnosti, vendar se za uporabo »skupnih« zavodskih slušalk ni odločil zaradi higienskih razlogov. Poleg tega tudi uporaba slušalk ne bi zagotovila večje zasebnosti v primeru, da bi tovrstno obliko stika uporabili dve zaprti osebi sočasno. Če pa bi uporabo Skype kabin omogočili le eni zaprti osebi posamično, bi se preplopolovila možnost koriščenja tovrstnih stikov.

Drugo nesprejeto priporočilo za ZPKZ Ig pa se je nanašalo na proučitev možnosti čimprejnjše popolnitve nezasedenih delovnih mest v oddelku za varnost, saj je bilo v času obiska zasedenih 22 mest od sistemiziranih 29 mest pravosodnega policista in zasedeno eno od sistemiziranih 12 mest pravosodni policist – kandidat. Generalni urad URSIKS je pojasnil, da je popolnitev nezasedenih delovnih mest povezana s kvoto dovoljenih zaposlitev, odobritev katerih pa je v pristojnosti Ministrstva za pravosodje. Zavod ocenjuje, da je bila kadrovska zasedba v Oddelku za varnost ustrezna. Sicer pa je Generalni urad URSIKS sporočil, da je zaposlitev še ene pravosodne policistke – kandidatke predvidena v juliju.

Eno nesprejeto priporočilo se je nanašalo tudi na **ZPKZ Dob pri Mirni, Odprti oddelek Puščava**, in sicer glede proučitve možnosti, da bi se večposteljne sobe, ob upoštevanju varnostnih vidikov, vsaj delno pregradilo, s tem pa nameščenim obsojencem omogočilo več zasebnosti. Generalni urad URSIKS je pojasnil, da si obsojenci, nameščeni v večposteljnih sobah, zagotovijo več zasebnosti s pomočjo postavitve omar. Nadalje je sporočil, da so po pogovoru z obsojenci le-ti (razen enega) izrazili mnenje, da bi se s pregradnimi stenami bivalne razmere znatno poslabšale (manjši pretok zraka), zmanjšala bi se tudi kapaciteta prostora in tako ne želijo, da bi se sobe dodatno pregrajevale. V skupinskih sobah so sorazmerno nameščeni tudi obsojenci, ki prestajajo kazen zapora po 12. členu ZIKS -1, zapor ob koncu tedna, in prihajajo v Oddelek le med koncem tedna, v času, ko praviloma drugi obsojenci koristijo proste izhode. Le redko so hkrati prisotni vsi v več posteljnih sobah nameščeni obsojenci.

Ob obiskih se je DPM prepričal, da je bilo uresničenih tudi več priporočil s prejšnjih obiskov. Tako je ob obisku **ZPKZ Ljubljana, Odprti oddelek Ig** ugotovil, da je bilo **uresničeno priporočilo DPM, da se proučijo možnosti za zamenjavo še treh starih manjših oken v bivalnem prostoru številka ena in v bivalnem prostoru številka pet**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bila okna v bivalnih prostorih številka ena in pet zamenjana.

ZPKZ Ig je uresničil priporočilo DPM s prejšnjega obiska, da se v čim krajšem času zamenjajo stare kovinske postelje v sprejemnem prostoru, označenem s številko 44, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je sprejemni prostor označen s številko 44 opremljen z lesenimi posteljami. Ugotovljeno je bilo tudi, da je bilo tako na zaprtem kot polodprtem režimu prestajanja kazni zavora uresničeno priporočilo DPM z več prejšnjih obiskov, da se prouči možnost ureditve ločenih prostorov za druženje obsojenk kadilk in nekadilk, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bili ločeni prostori urejeni. Uresničeno je bilo tudi priporočilo DPM s prejšnjega obiska, da se v bolniški sobi klicni telefon za klic v sobo dežurnega pravosodnega policista namesti bližje k bolniški postelji, kar zaprti osebi omogoča, da lažje obvesti dežurnega pravosodnega policista, kadar potrebuje pomoč. Nadalje je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, da se tudi v odprtem oddelku redno preverja delovanje svetlobnih teles in da se v primeru, da ta ne delujejo, čim prej tudi zamenjajo, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da vsa svetlobna telesa v vseh prostorih odprtega oddelka (tudi na hodniku in v kopalnici) normalno delujejo, pa tudi obsojenke tovrstnih težav niso izpostavile. Uresničeno je bilo tudi priporočilo DPM s prejšnjega obiska, da se v prostoru, označenem s številko 1, klicni telefon za komunikacijo s sobo dežurnega policista, namesti na primernejšo višino, saj je bilo ob obisku ugotovljeno, da je klicni telefon nameščen na primerno višino. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, ko je bilo pri pregledu prostorov delavnice JGZ Rinka v prvem nadstropju (sestavljanje darilnih vrečk) ugotovljeno, da je v sanitarijah (WC-ju) treba sanirati odpadanje ometa in da je prostor potreben čimprej prenovi oziroma vsaj pleskanja, ob tokratnem obisku pa je bilo ugotovljeno, da je bilo v prostoru sanitarij sanirano odpadanje ometa in je bil prostor prepleskan. Nadalje je bilo uresničeno tudi priporočilo zdravnika izvedenca DPM s prejšnjega obiska, da se zavodska ambulanta opremi z mobilnim sedečim invalidskim vozičkom, saj je zdravnik izvedenec DPM ob tokratnem obisku ugotovil, da je ambulanta opremljena z mobilnim sedečim invalidskim vozičkom.

ZPKZ Koper je uresničil priporočilo zdravnika izvedenca DPM s prejšnjega obiska, da je treba nadaljevati s pridobivanjem pripomočkov za nudenje prve pomoči, med katerimi so v prvi vrsti zajemalna nosila, katerih uporaba je zelo preprosta in zanesljiva, saj je zdravnik izvedenec DPM ob tokratnem obisku ugotovil, da je ambulanta splošne medicine dobro opremljena s potrebnimi tehničnimi pripomočki, kakor tudi mobilnim vozičkom in zajemalnimi nosili za potrebe nujne medicinske pomoči.

ZPKZ Maribor, Oddelek Murska Sobota je uresničil priporočilo DPM s prejšnjega obiska, da se prouči možnost popolnitve zasedbe nezasedenega delovnega mesta psihologa, saj je ob tokratnem obisku namestnik vodje oddelka pojasnil, da bo 8. 8. 2022 z delom v Oddelku nastopila psihologinja. Uresničeno je bilo tudi priporočilo DPM z več predhodnih obiskov, da se v Oddelku uredi prostor za izločitev, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je bil v okviru prenove v Oddelku urejen oziroma izdelan ustrezen prostor za izločitev. Nadalje je bilo uresničeno priporočilo oziroma pričakovanje DPM s prejšnjega obiska, da bodo bivalni prostori pripornega oddelka v čim krajšem času

opremljeni še z novimi lesenimi omarami, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so vsi bivalni prostori pripornega oddelka opremljeni z lesenimi omarami. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo oziroma pričakovanje DPM s prejšnjega obiska, **da bodo bivalni prostori pripornega oddelka označeni s številkami**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so vsi bivalni prostori pripornega oddelka številčno označeni. Uresničeno pa je bilo tudi priporočilo DPM s prejšnjega obiska, **da se zagotovi oseba – podjetje, ki bo skrbelo za redno pregledovanje tehničnih predmetov, ki bi jih zaprte osebe želele vnesti v Oddelek**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da ima Oddelek sklenjeno pogodbo z lokalnim serviserjem, ki redno izvaja preglede tehničnih predmetov, ki jih zaprte osebe želijo vnesti v Oddelek, prav tako ob tokratnem obisku s strani zaprtih oseb DPM ni slišal pripomb glede težav z vnosom tehničnih predmetov v Oddelek.

ZPKZ Koper, Oddelek Nova Gorica, je uresničil priporočilo DPM s prejšnjega obiska, **naj se stena jedilnice ustrezno sanira, da ne bo več prihajalo do odpadanja oziroma luščenja ometa**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bile stene jedilnice prepleskane oziroma ni bilo opaženo odpadanje ali luščenje ometa. Dalje je bilo ugotovljeno, da je bilo delno uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se prouči možnost pridobitve novih naprav za fitness in **naj se opravi ustrezna sanacija poškodovanih tal (npr. položi pod, ki je bolj primeren za prostore fitnesa)**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bila poškodovana tla fitnesa sanirana, ni pa še bil položen pod, primeren za prostore fitnesa.

ZPKZ Maribor je uresničil priporočilo DPM s prejšnjega obiska, **naj se prouči možnosti čimprejšnje zamenjave starih kovinskih garderobnih omar v vseh bivalnih sobah obsojeniškega oddelka**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bili vsi bivalni prostori obsojeniškega oddelka opremljeni z novimi lesenimi omarami. Uresničeno je bilo tudi priporočilo DPM s prejšnjega obiska, **naj se vsi bivalni prostori zaprtega in polodprtega režima prestajanja kazni zapora (z izjemo oddelka brez drog) v čim krajšem času prepleskajo, predvsem pa, naj se najprej uredi bivalni prostor številka 90, ki je bil v najslabšem stanju**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bili tako bivalni kot skupni prostori in hodniki prepleskani. Dalje je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, **da se napaka oziroma odlomljena ročica tuša v bivalnem prostoru številka 67/a popravi oziroma zamenja**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je bila ročica vodne armature tuša zamenjana. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, **naj se stene prostora številka 115 (fitnesa zaprtega oddelka) v čim krajšem času prepleskajo ter naj vodstvo zavoda poskrbi, da bodo zaprte osebe seznanjene, kje so čistilne razkužilne krpe za čiščenje naprav pred oziroma po uporabi**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bile stene prostora številka 115 (fitnes zaprtega oddelka) prepleskane in da je pred prostorom nameščeno obvestilo, da se čistilne razkužilne krpe za čiščenje naprav hranijo pri dežurnem pravosodnem policistu, kar je bilo tudi preverjeno. Uresničeno je bilo priporočilo DPM s prejšnjega obiska, **naj se priporni bivalni prostori opremijo s TV-sprejemniki ter tako poskrbi za zagotovitev uresničitve pravice vseh zaprtih oseb do dnevnega dostopa do aktualnih novic o življenju in dogajanju**

zunaj Zavoda, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so vsi pripor- ni bivalni prostori opremljeni s TV-sprejemniki. Uresničeno je bilo priporočilo DPM s prejšnjega obiska, **da je nujno, naj se prenova malega fitnesa opravi v čim krajšem času**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je bil mali fitnes prenovljen in je ponovno v uporabi. Prav tako je bilo uresničeno pripo- ročilo DPM s prejšnjega obiska, **da se popravi zlomljen koš za košarko na velikem sprehajališču**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je na velikem sprehajališču koš za košarko brezhiben. Dalje je bilo uresničeno pri- poročilo DPM s prejšnjega obiska, **naj se prouči možnost spremembe načina razdeljevanja hrane skupini zaprtih oseb, da to ne bo v času sprehoda, ali da se prilagodi čas sprehoda**, saj ob tokratnem obisku DPM od zaprtih oseb ni prejel pritožbe, da bi se obroki hrane delili v času sprehoda. Uresničeno je bilo tudi priporočilo DPM s prejšnjega obiska, **naj se knjiga pritožb in pohval glede prehrane dejansko namesti na polico v jedilnici in se tako zaprtim osebam, ki bi vanjo želele vpisati ali pohvalo ali pritožbo, omogoči dostop do nje, ne da bi to morale zahtevati od inštruktorja**, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je knjiga (zvezek) pripomb in pohval dejansko nameščen v pro- storih jedilnice na mizi. Prav tako je bilo uresničeno tudi priporočilo oziroma opozorilo DPM s prejšnjega obiska, **ki se je nanašalo na odpravo neprijetnega vonja na hodniku pred vstopom v jedilnico**, saj DPM ob tokratnem obisku neprijetnega vonja v hodniku pred vstopom v jedilnico ni zaznal.

2.9

OBISKI POLICIJSKIH POSTAJ

V letu 2022 je DPM **obiskal več policijskih postaj (PP)**, in sicer: PP Trebnje, PP Brežice, PP Krško, PP Ljubljana Center, PP Ribnica, PP Kočevje, PP Vrhnika, PP Koper, PP Piran, PP Ormož, PP Gorišnica, PP Črnomelj, PP Metlika, PP Škofja Loka, PP Kranj, PP Tržič, PP Laško, PP Celje, PP Novo mesto in PP Šentjernej, skupaj torej **dvajset (20) krajev odvzema prostosti zaradi policijskih pridržanj**. Vsi obiski so bili opravljeni **nenapovedano**.

Ob obiskih je DPM pregledal prostore, ki jih PP uporabljajo za obravnavo in namestitve pridržanih oziroma zadržanih oseb, ki jim je odvzeta prostost, se pogovoril z osebami, ki so bile v času obiska v policijskem pridržanju oziroma zadržanju, da bi ugotovili, kakšni so bili postopki policistov v zvezi z njimi. Prav tako je DPM opravil pogovore s policisti in hkrati preveril posamezne (naključno izbrane) primere postopkov pridržanj.

Ob obiskih PP je bilo v letu 2022 podanih sto enaintrideset (131) priporočil, ki so bila vsa splošna. Priporočila so se nanašala na bivalne razmere (petintrideset priporočil), na evidenco in dokumentacijo (dvainštirideset priporočil), na obravnavo in oblike dela (sedemindvajset priporočil), na pravno varstvo in pritožbene poti (enaindvajset priporočil), na prehrano (tri priporočila), na dejavnosti (dve priporočili) in na osebje (eno priporočilo).

Od priporočil, podanih ob obiskih PP v letu 2022, jih je bilo **sprejetih in uresničenih petindevetdeset (95)**, **sprejetih in še neuresničenih enaintrideset (31) priporočil**, **štiri (4) priporočila niso bila sprejeta, do enega pa se MNZ ni opredelilo**.

Navedeno kaže, da je bilo veliko priporočil DPM sprejetih in tudi že uresničenih oziroma so ostala neuresničena tista, ki za uresničenje ali odpravo ugotovljene pomanjkljivosti zahtevajo več časa oziroma so za uresničenje potrebna večja finančna sredstva.

Od **priporočil, ki niso bila sprejeta**, se je eno nanašalo na **PP Trebnje**, in sicer naj se prouči možnost namestitve videonadzora v sobo za pogovore. MNZ je sporočilo, da je sistem videonadzora v tej enoti zaokrožena zaprta celota, ki je zapolnjena glede tehničnih zmogljivosti, zamenjava celotnega videonadzornega sistema pa trenutno ni predvidena.

Drugi dve nesprejeti priporočili sta se nanašali na **PP Ribnica**, in sicer se je eno nanašalo na ponovno priporočilo, naj se v okviru morebitnih adaptacijskih del prouči tudi možnost namestitve tekoče vode v oba prostora za pridržanje. MNZ je v zvezi s tem sporočilo, da napeljava tekoče vode v oba prostora za pridržanje trenutno ni predvidena. Drugo nesprejeto priporočilo se je nanašalo na ponovno priporočilo DPM, naj se prouči možnost vzpostavitve posebnega prostora za izvedbo zaslišanja, da se to ne bi izvajalo v pisarnah zaposlenih. MNZ je v zvezi s tem sporočilo, da na PP zaradi prostorske stiske ni poseb-

nega prostora za zaslišanje. Zaslišanja se zato praviloma opravljajo v sobi za obravnavo tujcev. Če imajo policisti na PP hkrati v obravnavi tudi tujce, opravijo zaslišanje v svojih pisarnah ali v sobi za razgovore.

Zadnje nesprejeto priporočilo se je nanašalo na **PP Tržič**, in sicer naj se tudi za druge PP v Sloveniji prouči možnost uvedbe evidentiranja ugotovitev nadzora dokumentacije postopkov pridržanj. MNZ je v zvezi s tem sporočilo, da uvedbe izpolnjevanja kontrolnega lista v zvezi z nadzorom nad pridržanji, ki ga izpolnjuje PP Tržič, tudi v drugih enotah ne podpira, saj se vsi navedeni podatki že evidentirajo v obrazec za izvajanje opravil med pridržanjem – uradni zaznamek (JRM-1). Pregled izdelane dokumentacije o odrejenem in izvedenem pridržanju osebe je namreč ena temeljnih nalog starešine, odgovorne za navedeno področje.

Priporočilo, do katerega se MNZ ni opredelilo, pa je bilo podano na **PP Črnomelj**, in sicer je DPM priporočil, naj se policiste opozori na enotno navajanje podatkov policistov, ki so s posameznim tujcem opravili posamezno dejanje v vseh obrazcih, potrebnih za izvedbo pridržanja; ti obrazci so namreč namenjeni prav zagotavljanju sledljivosti postopka enega najhujših posegov v človekove pravice, tj. posega v pravico do osebne svobode, ki mora biti izveden zakonito in ves čas ustrezno evidentiran.

Na večini policijskih postaj, ki jih je DPM obiskal v letu 2022, je lahko ponovno ugotovil, **da se še vedno pojavljajo napake oziroma pomanjkljivosti glede izpolnjevanja obrazcev, potrebnih za izvedbo pridržanj, jih pa je bilo sicer nekoliko manj kot v preteklosti**. Največ napak oziroma pomanjkljivosti se pojavlja glede izpolnjevanja vseh rubrik obrazcev, potrebnih za izvedbo pridržanj (na primer v obrazcu »Sklep o pridržanju«, v obrazcu »Izvajanje opravil med pridržanjem/zadržanjem – uradni zaznamek« ali v obrazcu »Potrdilo o odvzetih premetih pridržani/zadržani osebi) in pri pravilnem vnašanju popravkov v obrazce, potrebne za izvedbo pridržanj. Glede ugotovljenih napak oziroma pomanjkljivosti, na katere je DPM opozoril v poročilih o obisku, je MNZ sporočilo, **da so bili policisti in tudi vodstva obiskanih policijskih enot nanje opozorjeni oziroma so bili policisti o ugotovljenih napakah obveščeni na rednih delovnih sestankih policijskih enot**.

Tudi v letu 2022 je DPM ob obiskih **PP Brežice, PP Kranj in PP Šentjernej** ugotovil, da so policisti pri svojem delu uporabili star obrazec »Sklep o pridržanju«, ki še ni vseboval novega dopolnjenega pravnega pouka, in sicer z naslednjim določilom: »V primeru pridržanja na podlagi prvega odstavka 24. člena Zakona o pravilih cestnega prometa (ZPrCP) je zoper ta akt dopustna pritožba za čas pridržanja in še dva dneva (48 ur), ko je pridržanje odpravljeno.« MNZ je v zvezi s tem sporočilo, **da bo vodstvom enot naročeno, naj vse policiste opozorijo na redno spremljanje prenove obrazcev, potrebnih za izvedbo pridržanj**.

Pri obisku **PP Ormož in PP Šentjernej** je DPM ponovno ugotovil, da policisti v primeru pridržanja na podlagi 109. člena Zakona o prekrških (ZP-1) v obrazcu »Sklep o pridržanju« v delu obrazca »Obrazložitev razlogov – opis dejanja« niso dovolj natančno dokumentirali (opisali) okoliščin, ki kažejo, da oseba ni zmožna obvladovati svojega ravnanja, če gre za pridržanje osebe pod vplivom alkohola ali psihoaktivnih snovi na podlagi 109. člena ZP-1 in alkoholiziranost

ni ugotovljena z uporabo ustreznih tehničnih sredstev in naprav. MNZ je v zvezi s tem sporočilo, da **bo vodstvo policiste ponovno opozorilo na natančno dokumentiranje okoliščin, ki kažejo na to, da oseba ni zmožna obvladati svojega ravnanja, če gre za pridržanje osebe pod vplivom alkohola ali psihoaktivnih snovi na podlagi 109. člena Zakona o prekrških in alkoholiziranost ni ugotovljena z uporabo ustreznih tehničnih sredstev in naprav.**

Ob obiskih PP je DPM opravil tudi preglede intervencijskih vozil, in sicer prostor za prevoz oseb, ki jim je odvzeta prostost. Na več policijskih postajah (**PP Brežice, PP Ribnica, PP Koper, PP Ormož** in **PP Celje**) je bilo pri pregledih prostora za prevoz oseb, ki jim je odvzeta prostost, ugotovljeno, **da prostori za prevoz oseb niso bili očiščeni**, da so bili v njih predmeti (npr. plastenka z vodo) ali pa niso bili prezračeni. V teh primerih je DPM (tudi ponovno) priporočil, naj vodstvo PP poskrbi, da se bo prostor oziroma da se bodo prostori v intervencijskih vozilih, s katerimi PP razpolagajo, namenjeni za prevoz oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, dejansko redno pregledovali in po potrebi tudi pravočasno očistili. MNZ je v zvezi s tem sporočilo, da **so vodstva enot opomnili, naj vse policiste opozorijo, da se v primeru potrebe po čiščenju prostora za prevoz oseb, ki jim je bila odvzeta prostost v intervencijskem vozilu, o tem nemudoma obvesti oskrbnik premoženja. Prav tako je bilo vodstvom enot naročeno, naj se prostori za prevoz oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, po potrebi ustrezno prezračijo.**

Tudi v letu 2022 je DPM ob obiskih **PP Trebnje, PP Ljubljana Center, PP Škofja Loka, PP Celje** in **PP Novo mesto** ugotovil, da v prostorih za krajša pridržanja pridržanim osebam **ni na voljo dostop do tekoče vode**. Na podlagi tega je DPM ponovno priporočil, naj se v omenjenih policijskih enotah ob naslednjih prenovah prostorov za krajša pridržanja prouči tudi možnost ureditve dostopa do tekoče vode. MNZ je v večini primerov sporočilo, da **bo ob morebitnih večjih vzdrževalnih delih ali sanacijah proučena tudi možnost vgraditve umivalnika v prostor za (krajša) pridržanja.**

Ob obiskih na **PP Črnomelj** in **PP Metlika** je bilo s pregledom primerov postopkov s tujci ugotovljeno, da **v postopke ni bil vključen tudi prevajalec**. Vodstvo je glede vključevanja prevajalcev v postopke s tujci pojasnilo, da se sicer trudijo, da bi v postopke s tujci vključili tudi prevajalca. Imajo pa na območju Policijske uprave Novo mesto dejansko pogosto težave z zagotavljanjem prevajalcev, ker se pogodbeni prevajalci pogosto niso pripravljani pripeljati na PP, saj plačilo, ki ga prevajalec dobi za uro prevajanja, naj ne bi pokrilo niti stroškov njegovega prevoza na PP. Na podlagi tega je DPM priporočili, naj se proučijo možnosti ustreznega povečanja števila prevajalcev, da se bodo razgovori s tujci vodili v jeziku, ki ga ti dejansko razumejo. MNZ je sporočilo, da **policisti pri delu s tujci vedno, ko je to mogoče, uporabljajo prevajalce, ki imajo sklenjeno pogodbo o prevajanju po avtorski pogodbi oziroma okvirnem sporazumu**. Prav tako je MNZ sporočilo, da **bodo možnosti ustreznega povečanja števila prevajalcev proučili, vendar je prevajalcev za določene jezike zelo malo ali pa jih sploh ni. Še posebej to velja za kurdski jezik, za katerega je trenutno na razpolago en prevajalec.**

Ob obiskih PP je DPM **redno preverjal tudi uresničitev priporočil s predhodnega obiska posamezne policijske postaje. Tudi ob obiskih v letu 2022 je bilo ugotovljeno, da PP uresničujejo priporočila DPM.** V nadaljevanju so navedena le nekatera izmed njih.

Ob obisku **PP Trebnje** je DPM ugotovil, da je bilo uresničeno njegovo priporočilo s prejšnjega obiska, naj PP zagotovi, da bosta oba prostora za pridržanje redno čista. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj vodstvo PP poskrbi za redno preverjanje vpisov v knjigo pripomb in pohval, kar naj potrdi s podpisom in datumom, saj je bilo ob tokratnem obisku s pregledom knjige pripomb in pohval ugotovljeno, da je bil zadnji zapis s 14. 12. 2018 pregledan in potrjen od pristojnega starešine.

Ob obisku **PP Brežice** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj vodstvo PP poskrbi, da bo prostor za gibanje oseb, ki jim je bila odvzeta prostost na prostem, redno očiščen, saj je bil prostor za gibanje na prostem ob tokratnem obisku čist. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se v primeru, če bi prišlo do uporabe zabojskih za potrebe obravnave tujcev, ti predhodno ustrezno opremijo z videonadzornim sistemom in drugo opremo, saj so bili zabojsniki ob tokratnem obisku opremljeni z videonadzornim sistemom in sistemom za hlajenje in ogrevanje.

Ob obisku **PP Krško** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se v prostorih za obravnavo in tudi nameščanje tujcev, čakalnici, prouči možnost sanacije sten zaradi odpadanja ometa v spodnjem delu, saj ob tokratnem obisku odpadanje ometa na stenah prostora za obravnavo in nameščanje tujcev, čakalnici, ni bilo ugotovljeno.

Ob obisku **PP Ribnica** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se prouči možnost namestitve videonadzornega sistema na stopnišču in hodniku pred prostori za pridržanje, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je bil videonadzorni sistem nameščen tako na stopnišču kot hodniku pred prostori za pridržanje. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se redno spremlja rok uporabe hladnih obrokov, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da PP razpolagala z dvema tipoma hladnih obrokov (tipa A1 in B1), katerih rok uporabe je bil ustrezen.

Ob obisku **PP Kočevje** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se v prostoru, označenem kot »prostor za obdelavo tujcev št. 1«, označi, da je videonadzorovan, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je v prostoru »prostor za obdelavo tujcev št. 1« označeno (z nalepko), da je prostor videonadzorovan. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se odstrani neprimeren zapis glede tujcev z vrat prostorov za postopke s tujci, saj ob tokratnem obisku neprimerne zapisa na vratih prostorov z postopke s tujci ni bilo.

Ob obisku **PP Vrhnika** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se stene hodnika pred prostorom dežurnega policista v čim krajšem času prepleskajo in naj se popravijo poškodbe, saj je bilo

ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so stene hodnika pred prostorom dežurnega policista prepleskane in da so poškodbe popravljene. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se v intervencijskem vozilu pred ponovno uporabo očisti in prezrači prostor za prevoz oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, saj je pri pregledu prostora za prevoz oseb v enem izmed intervencijskih vozil DPM ugotovil, da je prostor čist in prezračen.

Ob obisku **PP Koper** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se sanitarni prostori v prostoru za tujce, čakalnici, označijo tako, da bo razvidno, kateri so za moške in kateri za ženske, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so sanitarni prostori ustrezno označeni. Uresničeno je bilo tudi priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se prostori za obravnavo tujcev opremijo z brošurami z informacijami za azil, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je bil hodnik pred pisarnama za obravnavo tujcev, označenima s številka 1 in 2 oziroma pred prostorom za tujce, čakalnico, opremljen s tablo UNHCR, v kateri so bile nameščene brošure MNZ/UNHCR glede pridobitve azila z informacijami v več jezikih. Dalje je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se čistilno osebje opozori na dosledno čiščenje prostorov za pridržanje, saj sta bila prostora za pridržanje ob tokratnem obisku čista. Prav tako je bilo uresničeno tudi priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se pritrudi cev vodne armature v prostoru za pridržanje, označenem s številko 2, in naj se vodstvo PP opozori na redno pregledovanje ustrezne pritrjenosti vodne armature, cevi v prostoru za pridržanje, označenem s številko 2, saj je bila vodna armatura ob tokratnem obisku dobro pritrjena.

Ob obisku **PP Piran** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se predvidena sanacija prostorov za pridržanje, označenih s številko 6 in 9, čim hitreje izvede ter naj se vodna inštalacija ustrezno sanira in se prostora za pridržanje čim prej vrneta v ponovno uporabo, saj je bila sanacija opravljena in se prostora za pridržanje številka 6 in 9 od takrat dalje ponovno uporabljata. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se policiste opozori na redno čiščenje prostora za prevoz oseb, ki jim je odvzeta prostost v intervencijskem vozilu, saj je bilo ob tokratnem obisku, pri pregledu prostora v intervencijskem vozilu za prevoz oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, ugotovljeno, da je prostor čist.

Ob obisku **PP Gorišnica** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se prouči možnosti pleskanja stene prostora za krajša pridržanja, označenega s številko 2, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bile stene prepleskane.

Ob obisku **PP Črnomelj** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se redno spremljajo roki uporabnosti hladnih obrokov, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so imeli vsi hladni obroki ustrezen rok uporabnosti. Uresničeno je bilo tudi priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se prostori, namenjeni postopkom s tujci, opremijo z brošurami MNZ/UNHCR glede pridobitve azila z informacijami v več jezikih, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bile na mizah prostorov, namenjenih za postopke s tujci, nameščene brošure MNZ/UNHCR z informacijami glede pridobitve azila v več jezikih. Dalje je bilo uresničeno tudi priporočilo

DPM s prejšnjega obiska, naj se policiste opozori, da morajo pri delu uporabljati nove oziroma veljavne obrazce »Sklep o pridržanju«, ki že vsebujejo dopolnjen pravni pouk, saj je bilo ob tokratnem obisku (pri pregledu naključno izbranih primerov posameznih pridržanj) ugotovljeno, da je bil vedno uporabljen nov oziroma veljavni obrazec »Sklep o pridržanju« z dopolnjenim zapisom o pravnem pouku. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se vodstvo PP opozori, naj samo redno preverja ustreznost priprave obrazcev za policiste in naj bodo policistom na voljo le veljavni obrazci, saj je bilo ugotovljeno, da so bili v času obiska DPM v sobi policistov (ob pregledu omare s pripravljenimi obrazci za policiste) dejansko pripravljene samo novi oziroma veljavni obrazci »Sklep o pridržanju« z navedenim pravim pravnim poukom.

Ob obisku **PP Metlika** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se preveri zamakanje pri umivalnikih v prostorih za krajše pridržanje, označenih s številko 5 in 6, saj je pomočnik načelnika ob tokratnem obisku pojasnil, da je vzdrževalec zamakanje pri umivalnikih saniral. Dalje je bilo uresničeno tudi priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se policiste opozori, da morajo pri delu uporabljati nove oziroma veljavne obrazce »Sklep o pridržanju«, saj je bilo ob tokratnem obisku, pri pregledu naključno izbranih primerov posameznih pridržanj ugotovljeno, da je bil vedno uporabljen nov oziroma veljavni obrazec »Sklep o pridržanju« z dopolnjenim zapisom o pravnem pouku. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se vodstvo PP opozori, naj samo redno preverja ustreznost priprave obrazcev za policiste in naj bodo policistom na voljo le veljavni obrazci, saj je bilo ugotovljeno, da so bili v času obiska DPM v sobi policistov dejansko pripravljene novi oziroma veljavni obrazci »Sklep o pridržanju« z navedenim pravim pravnim poukom.

Ob obisku **PP Škofja Loka** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se prostor za sprejem oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, ustrezno označi (z nalepko), da je videonadzorovan, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je v prostoru za sprejem oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, (z nalepko) označeno, da je videonadzorovan. Prav tako je bilo ugotovljeno, da so bila uresničena priporočila DPM s prejšnjega obiska, ki so se nanašala na ugotovljene pomanjkljivosti pri pregledu vodenja dokumentacije naključno izbranih primerov posameznih pridržanj, potrebne za izvedbo pridržanj, saj ob tokratnem obisku, pri pregledu treh naključno izbranih primerov posameznih pridržanj, DPM ni ugotovil pomanjkljivosti.

Ob obisku **PP Kranj** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se poškodovana stena (počen omet) v prostoru za pridržanje, označenem s številko 3, čim prej sanira, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je počen omet stene prostora za pridržanje, označenega s številko 3, saniran in da so stene prepleskane. Dalje je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se strop prostora za pridržanje, označen s številko 1, pregleda in naj se, če prihaja do zamakanja, to tudi ustrezno sanira, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da na stropu ni več znakov zamakanja in da so tudi stene prostora za pridržanje prepleskane. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se prouči možnost, da

se stena prostora za sprejem oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, prepleska, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so stene čiste oziroma so bile prepleskane.

Ob obisku **PP Tržič** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se, ker se prostora za pridržanje očitno ne uporabljata, iz njiju odstranijo posteljnina, odeje in vzglavniki in naj se označita z napisom, da nista več v uporabi, da ne bo dvoma, da se prostora za pridržanje kljub temu (morda občasno) uporabljata, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da so bili iz prostorov za pridržanje odstranjeni posteljnina, odeje in vzglavniki ter da je bilo na vrata prostorov za pridržanje nameščeno obvestilo, da prostora za pridržanje nista v uporabi.

Ob obisku **PP Laško** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se prouči možnost namestitve videonadzornega sistema v prostoru »govorilnica«, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je prostor »govorilnica« videonadzorovan.

Ob obisku **PP Celje** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se v prostorih za pridržanje preveri ustreznost delovanja govornih naprav, v katerih se je pojavljal šum oziroma prekinjanje govora, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da govorne naprave v vseh prostorih za pridržanje delujejo normalno (brez šuma in prekinjanja). Dalje je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se zamenja nedelujoča žarnica za osvetlitev manjše pisarne, ki se občasno uporablja za sprejem oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da žarnica v mali pisarni, ki se občasno uporablja za sprejem oseb, ki jim je bila odvzeta prostost, normalno deluje. Prav tako je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se prostor »soba št. 017« v pritličju zgradbe dejansko ustrezno označi, in sicer kot »govorilnica 3«, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je bil prostor »soba št. 017« dejansko označen kot »govorilnica 3«.

Ob obisku **PP Novo mesto** je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se policiste opozori, da je treba natančno dokumentirati okoliščine, ki kažejo, da oseba ni zmožna obvladovati svojega ravnanja, če gre za pridržanje osebe pod vplivom alkohola ali psihoaktivnih snovi na podlagi 109. člena ZP-1 in alkoholiziranost ni ugotovljena z uporabo ustreznih tehničnih sredstev in naprav, saj je bilo ob tokratnem obisku pri naključno izbranem primeru pridržanja ugotovljeno, da je pomočnik načelnika pri pregledu primera pridržanja, ob ugotovitvi, da je policist premalo natančno dokumentiral okoliščine, ki kažejo, da oseba ni zmožna obvladovati svojega ravnanja, policista že sam opozoril in to evidentiral v zadevi. Ob obisku PP Novo mesto je bilo ugotovljeno, da je bilo uresničeno priporočilo DPM s prejšnjega obiska, naj se preveri ustreznost ogrevanja prostora za pridržanje, saj je bilo ob tokratnem obisku ugotovljeno, da je prostor za pridržanje ustrezno ogrevan.

2.10

OBISK CENTRA ZA TUJCE V POSTOJNI

DPM je 10. 3. 2022 opravil nenapovedan obisk **Centra za tujce v Postojni (Center)**, pri katerem je sodelovala tudi zunanja zdravnica izvedenka, ki z DPM sodeluje na podlagi pogodbe. Center je sicer služba Policije, zadolžena za izvajanje prisilnega odstranjevanja tujcev iz države, izvaja pa tudi nastanjevanje in oskrbo tujcev v nastanitvene kapacitete Centra za čas, ki je nujno potreben za njihovo odstranitev. Med bivanjem tujca v Centru ima Policija pravico, da pod zakonsko določenimi pogoji tujcu omeji svobodo gibanja (skladno tudi s 5. členom Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS – MP, št. 34/1994)), pri čemer izvaja zakonsko določene ukrepe, ki še zagotavljajo učinkovito odstranitev.

Tujcev nikoli prisilno ne vračajo v države, v katerih bi bilo njihovo življenje oziroma svoboda ogrožena zaradi rasne, verske, narodnostne ali druge pripadnosti ter političnega prepričanja, ali v države, v katerih bi bili lahko izpostavljeni mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju, saj v teh primerih Zakon o tujcih izrecno prepoveduje njihovo prisilno odstranitev iz naše države.

Ob obisku je DPM podal skupaj **13** priporočil, in sicer so bila **vsa splošna**. Nanašala so se na dejavnosti (eno priporočilo), na bivalne razmere (tri priporočila), na zadeve pod oznako drugo (eno priporočilo), na obravnavo in oblike dela (tri priporočila), na osebje (eno priporočilo), na pravno varstvo in pritožbene poti (eno priporočilo), na prehrano (eno priporočilo) ter na zdravstveno oskrbo (dve priporočili). Priporočila so nastala na podlagi pregleda bivalnih in drugih prostorov, namenjenih za nameščanje tujcev, dalje pa tudi na podlagi pogovorov z nameščenimi tujci, ki so to želeli, in vodstvom Centra.

Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ), pod pristojnost katerega spada Center, se je na priporočila iz poročila o obisku odzvalo v roku, ki mu je bil postavljen, ter se s priporočili tudi strinjalo. Od skupaj trinajst priporočil jih je bilo **sprejetih in uresničenih osem, sprejetih in še neuresničenih pa je ostalo pet priporočil**.

Ob tokratnem obisku je bilo ugotovljeno, da je v obdobju **od prejšnjega obiska prišlo do prenove sprejemnega oddelka**, ki sedaj omogoča ločeno namestitev po spolu (moški/ženski). Prostori sprejemnega oddelka so bili v času obiska DPM opremljeni s plakati z osnovnimi informacijami za tujce glede bivanja v Centru, in to v več jezikih, po pojasnilu vodstva pa vsak tujec ob sprejemu prav tako vse informacije glede bivanja v Centru tudi osebno (pisno) prejme v jeziku, ki ga razume. Dalje je bilo ugotovljeno, da so bili v delu, kjer so sprejemni prostori, urejeni tudi prostori za namestitev tujca v primeru pojava težav pri postopku odstranitve, ob tem pa še prostor za izolacijo v primeru suma na okužbo ter prostor za obiske. Vsi prostori Centra so bili čisti in dobro prezračeni.

ni. Prav tako je bilo ob pregledu bivalnih prostorov ugotovljeno, da sta na vseh vratih bivalnih prostorov in tudi oddelkov nameščena tako dnevi red dejavnosti za tujce kot tudi tedenski program dela v Centru (oba prevedena v angleški jezik).

Pohvalno je pojasnilo vodstva, da se vsem tujcem, ki nimajo lastnih mobilnih telefonov in sredstev za nakup telefonskih kartic, klici omogočijo tudi s telefona Centra.

Glede petih sprejetih, vendar še neuresničenih priporočil je bilo ugotovljeno, da je za njihovo uresničitev treba več časa ali pa zagotovitev dodatnih finančnih sredstev. Tako se je eno sprejeto in še neuresničeno **priporočilo ponovno nanašalo na mladoletnike brez spremstva (MBS), in sicer naj se ti v Center nameščajo zgolj izjemoma oziroma naj se čim prej poišče sistemska rešitev za nastanitev MBS**. MNZ je v odgovoru sicer sporočilo, da se o prijettu MBS, ki ga v zvezi z nezakonitim prebivanjem na ozemlju Republike Slovenije obravnava Policija, v skladu s protokolom o sodelovanju med Centri za socialno delo (CSD) in Policijo pri izvajanju pomoči MBS po Zakonu o tujcih nemudoma obvešča krajevno pristojni CSD. **Hkrati je MNZ sporočilo, da je omenjeni protokol že v fazi prenove in je bil poslan vsem deležnikom v usklajevanje**. Vsi nadaljnji postopki z MBS potekajo ob sodelovanju strokovnega delavca CSD, ki odloča o vseh nadaljnjih ukrepih, tudi o primernosti namestitve MBS v Center. Prav tako je MNZ sporočilo, da sistemska rešitev za nastanitev MBS ni v pristojnosti Policije, temveč Urada Vlade RS za oskrbo in integracijo migrantov.⁵⁰

Drugo sprejeto in še neuresničeno priporočilo se je nanašalo na **priporočilo (še posebej, če bo v Centru v nadaljevanju opravljena še kakšna prenova prostorov), naj se prouči možnost, da se v spalnicah prostorov, namenjenih za nameščanje mladoletnih tujcev, namestijo ustrezni roloji za zatemnitev prostorov**. MNZ je sporočilo, da bodo priporočilo ponovno proučili v smislu tehničnih možnosti izvedbe ter poiskali ustrezno rešitev.

Tretje sprejeto in še neuresničeno priporočilo se je nanašalo na **proučitev možnosti, da se Centru zagotovi ustrezna podpora (če je treba, tudi finančna), da bi na vsakem od oddelkov uredili prostor, jedilnico, v kateri bi tujci lahko zaužili svoj obrok**. MNZ je sporočilo, da bo Center nadaljeval obnove posameznih oddelkov, in sicer takoj, ko bodo zagotovljene možnosti črpanja evropskih sredstev. Pri pripravi projektov in iskanju tehničnih rešitev bo to priporočilo upoštevano.

Četrto sprejeto in še neuresničeno priporočilo se je nanašalo na **proučitev možnosti drugačne ureditve nakupa tobачnih izdelkov oziroma nakuša na način, da to ne bo predstavljalo dodatnega dela za socialne delavke**. MNZ je sporočilo, da Center redno proučuje možnosti in rešitve za zagotavljanje drugačne ureditve nakupa tobачnih izdelkov za tujce. Poleg tega mora Policija upoštevati tudi določila Zakona o omejevanju uporabe tobачnih izdelkov; kljub temu pa Center redno proučuje nove možnosti, ki bi se v lokalnem okolju pojavile za reševanje vprašanja zagotavljanja tobачnih izdelkov.

50 O tej problematiki posebej poročamo tudi v poročilu o delu Varuha za leto 2022.

Zadnje sprejeto in še neuresničeno priporočilo se je nanašalo na **proučitev možnosti popolnitve delovnih mest policistov, in sicer predvsem tistih, ki opravljajo tudi spremstvo odstranitve tujcev**. MNZ je sporočilo, da se s kadrovsko problematiko srečuje celotna Policija, zato se navedene težave v Centru rešujejo v skladu z možnostmi. V primeru povečanega obsega dela se zagotavlja kadrovska pomoč tako iz drugih policijskih enot.

3.

PRILOGE

3.1

DRŽAVNI PREVENTIVNI MEHANIZEM (DPM) - PREGLED OBISKOV V LETU 2022

1. 2. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Lili Jazbec, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravila nenapovedan kontrolni obisk Doma upokoјencev Ptuj.
2. 2. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Sanja Jablanović, predstavnica nevladne organizacije PIC, sta opravili nenapovedan obisk Vzgojnega doma Veržej.
9. 2. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Sanja Jablanović, predstavnica nevladne organizacije PIC, sta opravili nenapovedan obisk Vzgojnega doma Veržej, stanovanjske skupine Dokležovje.
9. 2. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Sanja Jablanović, predstavnica nevladne organizacije PIC, sta opravili nenapovedan obisk Vzgojnega doma Veržej, stanovanjske skupine Veržej.
10. 2. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Boris Nusdorfer, predstavnik nevladne organizacije PIC, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Trebnje.
10. 2. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Boris Nusdorfer, predstavnik nevladne organizacije PIC, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Brežice.
10. 2. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Boris Nusdorfer, predstavnik nevladne organizacije PIC, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Krško.
15. 2. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Neža Peternelj, predstavnica nevladne organizacije SKUP, naknadno pa tudi dr. Vesna Švab, izvedenka, so opravili nenapovedan obisk Doma upokoјencev Gradišče.
16. 2. 2022	Članice DPM, Sonja Božič Testen in Ana Polutnik, svetovalki Varuha II, ter Lili Jazbec, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, so opravile nenapovedan obisk Centra za usposabljanje, delo in varstvo Matevža Langusa Radovljica.

21. 2. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Stanka Radojičić, predstavnica nevladne organizacije ZDUS ter Lan Vošnjak, svetovalec Varuha II, so opravili nenapovedan obisk Centra za varstvo in delo Golovec.
1. 3. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Katja Piršič, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravili nenapovedan obisk Zavoda za vzgojo in izobraževanje Logatec.
1. 3. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Katja Piršič, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravili nenapovedan obisk Zavoda za vzgojo in izobraževanje Logatec, stanovanjske skupine Vrhnika.
2. 3. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Katja Piršič, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravili nenapovedan obisk Zavoda za vzgojo in izobraževanje Logatec, stanovanjske skupine Postojna.
2. 3. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Katja Piršič, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravili nenapovedan obisk Zavoda za vzgojo in izobraževanje Logatec, intenzivne skupine Planina.
3. 3. 2022	Člani DPM, mag. Jure Markič in Robert Gačnik, spec., svetovalca Varuha II, ter Srečko Brumen, predstavnik nevladne organizacije Novi Paradoks, so opravili nenapovedan kontrolni obisk UKC Maribor, Oddelka za psihiatrijo, Enote za forenzično psihiatrijo.
10. 3. 2022	Člani DPM, Ivan Šelih, namestnik varuha, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Urša Regvar, predstavnica nevladne organizacije PIC, v okviru pravne klinike pa tudi študentka Pravne fakultete v Ljubljani Karin Blatnik, naknadno pa še izvedenka dr. Zdenka Čebašek Travnik, dr. med., specialistka psihiatrije, so opravili nenapovedan obisk Centra za tujce v Postojni.
10. 3. 2022	Člani DPM, Sonja Božič Testen in mag. Jure Markič, svetovalca Varuha II, ter Neja Čopi, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, so opravili nenapovedan obisk Centra za usposabljanje, delo in varstvo Črna na Koroškem.
14. 3. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Aida Hajdarević, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, sta opravili nenapovedan obisk Kriznega centra za otroke in mladostnike 10-ka v Novi Gorici.
16. 3. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Neža Peternelj, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Ljubljana Center.

16. 3. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Neža Peternelj, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Ribnica.
16. 3. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Neža Peternelj, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Kočevje.
22. 3. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Amarila Rižnar, predstavnica nevladne organizacije Spominčica, sta opravila nenapovedan kontrolni obisk Doma upokojenecv Franc Salamon Trbovlje, Enote Prebold.
30. 3. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Lili Jazbec, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravila nenapovedan obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Ljubljana, Odprti oddelek Ig.
30. 3. 2022	Članice DPM, Sonja Božič Testen in Ana Polutnik, svetovalki Varuha II, ter Neža Peternelj, predstavnica nevladne organizacije SKUP, so opravile nenapovedan obisk Centra za usposabljanje, delo in varstvo Dobrna.
6. 4. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Anuška Podvršič, predstavnica nevladne organizacije PIC, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Vrhnika.
6. 4. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Anuška Podvršič, predstavnica nevladne organizacije PIC, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Koper.
6. 4. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Anuška Podvršič, predstavnica nevladne organizacije PIC, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Piran.
11. 4. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Amarila Rižnar, predstavnica nevladne organizacije Spominčica, sta opravila nenapovedan tematski obisk Doma na Krasu Duttovlje.
11. 4. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Amarila Rižnar, predstavnica nevladne organizacije Spominčica, sta opravila nenapovedan tematski obisk Doma upokojenecv Idrija, enote Marof.
11. 4. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Amarila Rižnar, predstavnica nevladne organizacije Spominčica, sta opravila nenapovedan tematski obisk Psihiatrične bolnišnice Idrija.
12. 4. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Barbara Smogavc, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravili nenapovedan obisk Strokovnega centra Mladinski dom Maribor, vzgojnih skupin v Slivnici pri Mariboru.

13. 4. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Rok Kuster, predstavnik nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan tematski obisk Doma Nine Pokorn Grmove.
13. 4. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Rok Kuster, predstavnik nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan tematski obisk UKC Maribor, Oddelka za psihiatrijo.
14. 4. 2022	Članice DPM, Sonja Božič Testen in Ana Polutnik, svetovalki Varuha II, ter Aida Hajdarević, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, so opravile nenapovedan obisk Centra za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič Draga.
19. 4. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Barbara Smogavc, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan tematski obisk SZV Hrastovec.
19. 4. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Barbara Smogavc, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan tematski obisk Doma Lukavci.
20. 4. 2022	Člani DPM, Ivan Šelih, namestnik varuha, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, Adriana Aralica, predstavnica nevladne organizacije PIC, Neja Čopi, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, in naknadno izvedenec doc. dr. Milan Popovič, dr. med., specialist kirurgije, so opravili nenapovedan obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Ig.
20. 4. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Sanja Jablanovič, predstavnica nevladne organizacije PIC, sta opravili nenapovedan obisk Vzgojnega zavoda Kranj, stanovanjske skupine Črnava.
20. 4. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Sanja Jablanovič, predstavnica nevladne organizacije PIC, sta opravili nenapovedan obisk Vzgojnega zavoda Kranj, stanovanjske skupine Reteče.
3. 5. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Barbara Smogavc, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravili nenapovedan obisk Strokovnega centra Mladinski dom Maribor, Španove kmetije v Moščancih.
4. 5. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Jure Trbič, predstavnik nevladne organizacije SKUP, naknadno pa tudi dr. Vesna Švab, izvedenka, so opravili nenapovedan redni obisk Doma počitka Mengeš.
11. 5. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Stanka Radojičić, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Kranj, Bivalne enote Škofja Loka.

17. 5. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Lili Jazbec, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravila nenapovedan obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni, Odprti oddelek Puščava.
25. 5. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Iza Thaler, predstavnica nevladne organizacije Mirovni inštitut, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Ormož.
25. 5. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Iza Thaler, predstavnica nevladne organizacije Mirovni inštitut, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Gorišnica.
1. 6. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Monika Bohinec, predstavnica nevladne organizacije Mirovni inštitut, sta opravili nenapovedan obisk Kriznega centra za otroke in mladostnike Marelična hiša v Koprju.
1. 6. 2022	Člani DPM, Ivan Šelih, namestnik varuha, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, dr. Maja Ladić in Katarina Vučko, predstavnici nevladne organizacije Mirovni inštitut, naknadno pa tudi izvedenec doc. dr. Milan Popovič, dr. med., specialist kirurgije, so opravili nenapovedan obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Koper.
6. 6. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Rok Kuster, predstavnik nevladne organizacije Pravo za VSE, naknadno pa tudi dr. Petra Koprivnik, izvedenka, so opravili nenapovedan redni obisk SeneCura Doma starejših občanov Vojnik.
9. 6. 2022	Člani DPM, Sonja Božič Testen in Ana Polutnik, svetovalki Varuha II, ter Srečko Brumen, predstavnik nevladne organizacije Novi Paradoks, so opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Tončke Hočevnar.
22. 6. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Iza Thaler, predstavnica nevladne organizacije Mirovni inštitut, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Črnomelj.
22. 6. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Iza Thaler, predstavnica nevladne organizacije Mirovni inštitut, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Metlika.
28. 6. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Lili Jazbec, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra INCE, Enote Naša Hiša. Ogledali sta si prostore in govorili z uporabniki (18. 5. 2022 to zaradi okužbe med uporabniki ni bilo mogoče, zato sta takrat opravili le razgovor z vodjo Enote Naša Hiša).
30. 6. 2022	Člana DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Rok Kuster, predstavnik nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Murska Sobota, Bivalne enote Gornja Radgona.

30. 6. 2022	Člana DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Rok Kuster, predstavnik nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Murska Sobota, Bivalne enote Ljutomer.
6. 7. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Marija Krušič, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Krško - Leskovec, Bivalne enote Leskovec pri Krškem.
6. 7. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Marija Krušič, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Krško - Leskovec, Bivalne enote Brežice.
6. 7. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Urša Podgoršek, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravili nenapovedan obisk Kriznega centra za mlade Murska Sobota.
13. 7. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Amarila Rižnar, predstavnica nevladne organizacije Spominčica, sta opravila nenapovedan kontrolni obisk Doma dr. Jožeta Potrča Poljčane, Enote Slovenska Bistrica.
26. 7. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in dr. Živa Humer, predstavnica nevladne organizacije Mirovni inštitut, sta opravili nenapovedan obisk Kriznega centra za otroke in mladostnike Krško.
28. 7. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Valentin Delevič, predstavnik nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Maribor, Oddelek Murska Sobota.
28. 7. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Urška Čopič, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan kontrolni obisk Doma Nine Pokorn Gromovje.
9. 8. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Slavica Frelih, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravila nenapovedan tematski obisk Doma upokojencev Sežana.
9. 8. 2022	Član DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, je opravil nenapovedan tematski obisk Doma starejših občanov Ajdovščina.
10. 8. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Katarina Vučko, predstavnica nevladne organizacije Mirovni inštitut, sta opravila nenapovedan obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Koper, Oddelek Nova Gorica.

16. 8. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Urša Podgoršek, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan tematski obisk Doma za varstvo odraslih Velenje .
16. 8. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Urša Podgoršek, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan tematski obisk Koroškega doma starostnikov, Enote Slovenj Gradec .
16. 8. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Urša Podgoršek, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan tematski obisk Koroškega doma starostnikov Črneče - Dravograd .
18. 8. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Monika Bohinec, predstavnica nevladne organizacije Mirovni inštitut, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Nova Gorica, Enote Stara Gora .
23. 8. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Ilona Osrajnik, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravili nenapovedan obisk Kriznega centra za mlade Maribor .
24. 8. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Marija Krušič, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravila nenapovedan tematski obisk Doma starejših občanov Novo mesto .
24. 8. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Marija Krušič, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravila nenapovedan tematski obisk Doma starejših občanov Metlika, dislocirane enote .
31. 8. 2022	Članice DPM, Sonja Božič Testen in Ana Polutnik, svetovalki Varuha II, ter Mateja Markovič, predstavnica nevladne organizacije Novi Paradoks, so opravile nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Novo mesto .
6. 9. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Lili Jazbec, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravili napovedan obisk Kriznega centra za otroke Palčica v Grosupljem .
6. 9. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Neja Čopi, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Tolmin, Bivalne enote Rutarjeva . Ogledali sta si prostore in govorili z uporabniki (13. 7. 2022 to zaradi okužbe med uporabniki ni bilo mogoče, zato sta takrat opravili le razgovor z direktorico).

6. 9. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Neja Čopi, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Tolmin, Stanovanjske skupine Zalog . Ogledali sta si prostore in govorili z uporabniki (13. 7. 2022 to zaradi okužbe med uporabniki ni bilo mogoče, zato sta takrat opravili le razgovor z direktorico).
8. 9. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Ilona Osrajnik, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan kontrolni obisk Doma starejših Na Fari Prevalje .
14. 9. 2022	Člana DPM, Ivan Šelih, namestnik varuha, in Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, sta opravila napovedan kontrolni obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Dob pri Mirni . Pri obisku so v okviru projekta z naslovom »Večanje učinkovitosti civilnih nadzornih odborov v skladu z evropskimi standardi izvaja Svet Evrope, financirajo pa ga Švedska, Švica, Republika Turčija, Sklad za človekove pravice (HRTF) in Kanada«, kot opazovalci sodelovali tudi turški predstavniki. Ti so bili: Mehmet ÖKMEN, namestnik generalnega direktorja, Mustafa Burak AÇOĞLU, vodja enote, Atakan ÇETİNKAYA, socialni delavec, in Fuat ŞEN, glavni nadzornik, vsi iz Generalnega direktorata za zapore in pripore Ministrstva za pravosodje; Erdinç Hakan ÖZDABAKOĞLU, državni tožilec iz Zapora Sincan Ankara, Abdulhalim SAĞLAM, pravosodni inšpektor iz Inšpekcijske komisije Ministrstva za pravosodje, Abdurrahman GÜLGEN, civilni nadzorni odbor Pravosodne komisije İskenderun, Sevgi DEMİR, civilni nadzorni odbor Pravosodne komisije Eskişehir, Aynur KURTAY, civilni nadzorni odbor Pravosodne komisije Aydın, in Ezgi Koçak, višji projektni referent Programske pisarne Sveta Evrope v Ankari, ter njihov prevajalec Abdüljaziz Pocinka. Pri kontrolnem obisku je sodeloval tudi Irfan Halici, strokovni delavec Varuha iz Institucije Ombudsmana Republike Turčije.
22. 9. 2022	Člani DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, Urška Čopič, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, in dr. Vesna Švab, izvedenka, so opravili nenapovedan obisk Doma starejših občanov Vič – Rudnik, enote Bokalce .
28. 9. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Kaja Piršič, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Škofja Loka .
28. 9. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Kaja Piršič, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Kranj .
28. 9. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Kaja Piršič, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Tržič .

10. 10. 2022	Članici DPM Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Lili Jazbec, predstavnica nevladne organizacije ZDUS, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Črnomelj, Bivalne enote Črnomelj.
12. 10. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Urša Podgoršek, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Laško.
12. 10. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Urša Podgoršek, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Celje.
19. 10. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Neža Peternej, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Polž Maribor, Bivalne enote Maribor.
19. 20. 2022	Članici DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, in Neža Peternej, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravili nenapovedan obisk Varstveno delovnega centra Polž Maribor, Stanovanjske skupine Maribor.
24. 10. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Aida Hajdarevič Novak, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, sta opravili nenapovedan obisk Mladinskega doma Jarše, stanovanjske skupine Hiša.
25. in 26. 10. 2022	Člani DPM, Ivan Šelih, namestnik varuha, Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, in Urša Podgoršek ter Valentin Delevič, predstavnika nevladne organizacije Pravo za VSE, naknadno pa tudi izvedenec doc. dr. Milan Popovič, dr. med., specialist kirurgije, so opravili nenapovedan obisk Zavoda za prestajanje kazni zapora Maribor.
25. 10. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Aida Hajdarevič Novak, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, sta opravili nenapovedan obisk Mladinskega doma Jarše, stanovanjske skupine Zeleni tir.
25. 10. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Aida Hajdarevič Novak, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, sta opravili nenapovedan obisk Mladinskega doma Jarše, stanovanjske skupine Kokos.
26. 10. 2022	Članici DPM, Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, in Aida Hajdarevič Novak, predstavnica nevladne organizacije UNICEF, sta opravili nenapovedan obisk Mladinskega doma Jarše, stanovanjske skupine Črnuška gmajna.
27. 10. 2022	Člana DPM, mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, in Maja Pajk, predstavnica nevladne organizacije Novi Paradoks, sta opravila nenapovedan kontrolni obisk SVZ Hrastovec.

11. 11. 2022	Člani DPM, Ana Polutnik in mag. Jure Markič, svetovalca Varuha II, ter Katja Piršič, predstavnica nevladne organizacije SKUP, in Slavica Dimitrievska, predstavnica DPM Severne Makedonije, so opravili napovedan kontrolni obisk Zavoda za vzgojo in izobraževanje Logatec.
11. 11. 2022	Člani DPM, Sonja Božič Testen, svetovalka Varuha II, Ivan Šelih, namestnik varuha, in Rok Kuster, predstavnik nevladne organizacije Pravo za VSE, ter Aleksandar Trenkoski in Bardhil Limani, predstavnika DPM Severne Makedonije, so opravili napovedan kontrolni obisk Zavoda za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštarnja Dornava.
23. 11. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalac Varuha II, in Neža Peternelj, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Novo mesto.
23. 11. 2022	Člana DPM, Robert Gačnik, spec., svetovalac Varuha II, in Neža Peternelj, predstavnica nevladne organizacije SKUP, sta opravila nenapovedan obisk Policijske postaje Šentjernej.
24. 11. 2022	Člani DPM, mag. Jure Markič in Ana Polutnik, svetovalca Varuha II, ter Srečko Brumen, predstavnik nevladne organizacije Novi Paradoks, so opravili nenapovedan kontrolni obisk Psihiatrične bolnišnice Vojnik.
22. 12. 2022	Člani DPM, mag. Jure Markič, svetovalac Varuha II, Urška Čopič, predstavnica nevladne organizacije Pravo za VSE, in dr. Petra Koprivnik, izvedenka, so opravili nenapovedan obisk Doma Hmelina, Radlje ob Dravi.

3.2

PREGLED NEKATERIH DRUGIH DEJAVNOSTI DRŽAVNEGA PREVENTIVNEGA MEHANIZMA (DPM) V LETU 2022

11. 2. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, se je na povabilo Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije udeležil delovnega srečanja za pripravo protokola o sodelovanju med centri za socialno delo in Policijo pri izvajanju pomoči mladoletnim tujcem brez spremstva.
7. in 8. 4. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, in Ana Polutnik ter Sonja Božič Testen, svetovalki Varuha II, so se udeležili posveta <i>Ali so otroci, ki storijo protipravno ravnanje, žrtve ali storilci?</i> , ki ga je organiziral Center za izobraževanje v pravosodju.
14. 4. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, in mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, sta se na sedežu Zveze društev upokojencev Slovenije (ZDUS) udeležila letnega srečanja vodstva ZDUS s predstavniki Varuha in članicami DPM.
14. 4. 2022	Mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, se je udeležil (spletnega) obnovitvenega usposabljanja za predstavnike demenci prijaznih točk v organizaciji Spominčice – Alzheimer Slovenija.
21. 4. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, se je udeležil uvodnega sestanka v projektu »PRAVIČNOST ZA VSE - Krepitev pravic obdolžencev in pripornikov z intelektualno in/ali psihosocialno oviranostjo: čezmejne premestitve, prijetje in alternative v EU«.
24. 5. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, se je udeležil webinarja v organizaciji APT-ja: Spodbujanje učinkovite zaščite LGBTI+ oseb, ki jim je odvzeta prostost.
27. 5. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, se je udeležil posveta, organiziranega v projektu »PRAVIČNOST ZA VSE - Krepitev pravic obdolžencev in pripornikov z intelektualno in/ali psihosocialno oviranostjo: čezmejne premestitve, prijetje in alternative v EU«.

31. 5. 2022	Mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, se je udeležil (splet-nega) Alzheimer caffeja v organizaciji Spominčice – Alzheimer Slovenija z naslovom Igra možganov - kako se možgani igrajo z nami in kako se mi lahko igramo z njimi.
2. 6. 2022	Mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, se je v Cankarjevem domu v Ljubljani udeležil mednarodne konference v organizaciji Spominčice – Alzheimer Slovenija z naslovom V ritmu človeških možganov.
7. 6. 2022	Varuh človekovih pravic Peter Svetina in namestnik varuha Ivan Šelih sta se na povabilo avstrijskega ombudsmana udeležila slovesnosti ob 10. obletnici delovanja avstrijskega DPM.
21. 6. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, se je na Dunaju udeležil sestanka mreže SEE NPM Network na temo: <i>“Special needs of older people and physically handicapped persons in places of detention”</i> – <i>“Public Relations of NPM”</i> v organizaciji avstrijskega ombudsmana.
12. 7. 2022	Dr. Jože Ruparčič, namestnik varuha, in mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, sta se udeležila posveta v organizaciji PIC - Pravnega centra za varstvo človekovih pravic in okolja z naslovom Možnosti za deinstitutionalizacijo in zagotavljanje pomoči ter storitev konkretno za stranko in tudi na splošno za osebe, nastanjene v institucijah.
13. 7. 2022	Varuh človekovih pravic Peter Svetina je na spoznavni obisk sprejel ministrico za notranje zadeve mag. Tatjano Bobnar. Z namestnikom Ivanom Šelihom, vodjo DPM, sta ji predala 27. letno poročilo Varuha človekovih pravic in letno poročilo DPM in se dogovorila o poteh sodelovanja. Govorili so tudi o kršitvah človekovih pravic in najbolj perečih temah, ki jih ugotavlja Varuh na področju, ki zadeva delo ministrstva in Policije.
13. 7. 2022	Varuh človekovih pravic Peter Svetina, Ivan Šelih, namestnik varuha, ter grški ombudsman Andreas Potakis in Markus Jaeger so se pogovorili o nadaljnjem delu skupine Napflion.
24. in 25. 8. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, se je v Varšavi na Poljskem udeležil petega letnega srečanja DPM z naslovom <i>“Monitoring the use of force and law enforcement equipment in the criminal justice system”</i> . Dogodka, ki sta ga organizirala APT in OVSE/ODHIR, so se udeležili predstavniki 26 DPM z območja OVSE, predstavniki nekaterih mednarodnih in nacionalnih nevladnih organizacij, ki delujejo na področju preprečevanja in boja proti mučenju v regiji OVSE, in mednarodnih ter regionalnih nadzornih teles.

6. 9. 2022	<p>Ivan Šelih, namestnik varuha, in Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, sta se na rednem letnem sestanku srečala z državnim sekretarjem na MNZ dr. Brankom Lobnikarjem ter v. d. generalnim direktorjem Direktorata za policijo in druge varnostne naloge (DPDVN) Slavkom Korošem in drugimi uslužbenci DPDVN.</p> <p>Srečanje je potekalo v okviru priprav na nadzore oziroma za izdelavo usmeritev in obveznih navodil za delo policije. Na sestanku sta predstavnika Varuha sogovornikom predstavila bistvene ugotovitve iz obravnav pobud na področju policijskih postopkov in obiskov policijskih postaj v vlogi izvajanja nalog in pooblastil DPM v letu 2021 (delno tudi že ugotovitve DPM iz obiskov v letu 2022).</p>
13. do 15. 9. 2022	<p>DPM je na študijskem obisku gostil predstavnike Generalnega direktorata za zapore in zavode za prestajanje kazni pri turškem Ministrstvu za pravosodje, Inšpekcijskega sveta turškega Ministrstva za pravosodje, treh Komisij za pravosodje, predstavnika iz Zapora Sincan v Ankari in Programske pisarne Sveta Evrope v Ankari. Gostje iz Turčije so se v Sloveniji poučili o najboljših praksah, standardih, metodah in orodjih za spremljanje delovanja zavodov za prestajanje kazni zapora in skrbi za osebe, ki jim je odvzeta prostost.</p>
14. 9. 2022	<p>Varuh človekovih pravic Peter Svetina, dr. Jože Ruparčič in Miha Horvat so se udeležili skupne seje Komisije za državno ureditev in Komisije za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide Državnega sveta – obravnava 27. rednega letnega poročila Varuha za leto 2021 in letno poročilo DPM.</p>
15. 9. 2022	<p>Ana Polutnik in mag. Jure Markič, svetovalca Varuha II, sta se udeležila (spletnega) posveta Stanje in izzivi na področju Alzheimerjeve bolezni v Sloveniji: v luči nove realnosti v organizaciji NIJZ in Spominčice – Alzheimer Slovenija.</p>
20. 9. 2022	<p>Varuh človekovih pravic Peter Svetina in Ivan Šelih ter dr. Jože Ruparčič, namestnika varuha, so se udeležili 2. seje Odbora za izobraževanje, znanost, šport in mladino Državnega zbora RS – obravnava 27. rednega letnega poročila Varuha za leto 2021 in letno poročilo DPM.</p>
21. 9. 2022	<p>Varuh človekovih pravic Peter Svetina in namestniki varuha Ivan Šelih, dr. Jože Ruparčič ter Miha Horvat so se udeležili seje Državnega sveta Republike Slovenije – obravnava 27. letnega poročila Varuha človekovih pravic in letnega poročila DPM.</p>
27. 9. 2022	<p>Mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, se je udeležil (spletnega) Alzheimer caffeja v organizaciji Spominčice – Alzheimer Slovenija z naslovom Kakovost življenja ljudi z demenco in njihovih svojcev in ustrezna medsebojna komunikacija.</p>

5. 10. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, se je v Strasbourgu v Franciji udeležil dogodka European NPM Conference "Monitoring the rights of specific groups of people deprived of their liberty".
7. 10. 2022	Varuh človekovih pravic Peter Svetina in namestniki varuha Ivan Šelih, dr. Jože Ruparčič ter Miha Horvat se udeležili seje <i>Odbora za delo, družino, socialne zadeve in invalide – obravnava 27. rednega letnega poročila Varuha za leto 2021 in letno poročilo DPM.</i>
11. 10. 2022	Varuh človekovih pravic Peter Svetina in namestniki varuha Ivan Šelih, dr. Jože Ruparčič ter Miha Horvat so se udeležili 1. redne seje Komisije za peticije, človekove pravice in enake možnosti – obravnava 27. rednega letnega poročila Varuha za leto 2021 in letno poročilo DPM.
25. 10. 2022	Mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, se je udeležil (spletne) izobraževanja v organizaciji Spominčice – Alzheimer Slovenija z naslovom Obnovitveno usposabljanje demenci prijaznih točk.
27. 10. 2022	Varuh človekovih pravic Peter Svetina in namestniki varuha Ivan Šelih, dr. Jože Ruparčič ter Miha Horvat so se udeležili seje Državnega zbora RS – obravnava 27. rednega letnega poročila Varuha za leto 2021 in letno poročilo DPM.
10. in 11. 11. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, je s sodelavci iz DPM dva dni gostil kolege iz Severne Makedonije. Ti so se v okviru študijskega obiska seznanili z ustrojem DPM, njegovimi bogatimi izkušnjami in različnimi dobrimi praksami. Obiskali so tudi Zavod za vzgojo in izobraževanje Logatec, kjer so nastanjeni otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami, in Zavod za usposabljanje, delo in varstvo dr. Marijana Borštnarja Dornava.
15. in 16. 11. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, in Ana Polutnik, svetovalka Varuha II, sta se na Dunaju udeležila srečanja mreže SEE NPM Network. Udeleženci srečanja so govorili o obravnavi otrok in mladostnikov s težavami v duševnem zdravju ter duševnem in telesnem razvoju in o uporabi prisilnih ukrepov.
29. 11. 2022	Mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, se je udeležil (spletne) Alzheimer caffeja v organizaciji Spominčice – Alzheimer Slovenija z naslovom Kako uspešno preživeti tretje življenjsko obdobje – preventiva demence.
2. 12. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, in Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, sta v okviru pravne klinike študentom Pravne fakultete v Ljubljani predstavila inštitucijo Varuha človekovih pravic RS na področju omejitve gibanja tujcev/migrantov in DPM ter delo in ugotovitve DPM ob obiskih policijskih postaj, sprejemnih prostorov Azilnega doma in Centra za tujce.

5. 12. 2022	Namestnika varuha Ivan Šelih in dr. Jože Ruparčič sta se s sodelavci udeležila sestanka na MDDSZ, v okviru katerega so govorili tudi o obravnavi oseb z motnjami v duševnem razvoju in vedenjskimi motnjami glede na ugotovitve iz obiskov DPM.
6., 8. in 12. 12. 2022	Mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, se je udeležil (spletne) posveta »Equality bodies building their capacity on psychosocial disabilities and mental health issues« v organizaciji Equinet-a.
8. 12. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, in mag. Jure Markič, svetovalec Varuha II, sta se udeležila srečanja delovne skupine za pripravo Usmeritev za delo z osebami z demenco v institucionalnem varstvu starejših v prostorih Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.
13. 12. 2022	Ivan Šelih, namestnik varuha, in Robert Gačnik, spec., svetovalec Varuha II, na lokaciji Lanšprež sodelovala pri izvedbi usposabljanja za skupino 20 bodočih pravosodnih policistov in policistk. Gre za že utečeno obliko sodelovanja pri usposabljanju novih pravosodnih policistk in policistov, ki se na ta način lahko podrobneje seznanijo z institucijo Varuha tako glede obravnave pobud zaprtih oseb kot tudi izvajanjem nalog in pooblastil DPM.

3.3

DRUGE PRILOGE

3.3.1 Konvencija OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju

3.3.2 Zakon o ratifikaciji opsijskega protokola

3.3.3 O DPM v Zakonu o varuhu človekovih pravic

3.3.4 O DPM v Poslovniku Varuha človekovih pravic

Poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije o izvajanju nalog državnega preventivnega mehanizma po Opcijskem protokolu h Konvenciji OZN proti mučenju in drugim krutim, nečloveškim ali poniževalnim kaznim ali ravnanju za leto 2022

Izdajatelj: Varuh človekovih pravic Republike Slovenije

Pri pripravi publikacije so sodelovali:

Peter Svetina, varuh človekovih pravic; Ivan Šelih, namestnik varuha in vodja Državnega preventivnega mehanizma; mag. Jure Markič; Robert Gačnik, spec., Ana Polutnik in Sonja Božič Testen

Uredili: Ivan Šelih, namestnik varuha, Nataša Mazovec, višja svetovalka, dr. Simona Drenik Bavdek, pomočnica vodje Centra za človekove pravice

Lektura: Jezikovne storitve Peresce

Oblikovanje in računalniški prelom: Aljaž Primožič

Ljubljana, maj 2023.

Publikacija je objavljena tudi na spletnih straneh www.varuh-rs.si.

REPUBLIKA
SLOVENIJA

VARUH
ČLOVEKOVIH
PRAVIC

Naslov:

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije
Dunajska cesta 56
1000 Ljubljana
Republika Slovenija

T: 01 475 00 50

W: www.varuh-rs.si

E: info@varuh-rs.si

Reproduciranje delov publikacije je dovoljeno z navedbo vira.

ISSN 2591-099X (spletna različica)

REPUBLIKA
SLOVENIJA

VARUH
ČLOVEKOVIH
PRAVIC